

ERDÉLYI
PROTESTÁNS LAP.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHAZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

1901.

FELELŐS SZERKESZTŐK

A 13-IK SZÁMIG:

M O L N Á R A L B E R T,
THEOL. TANÁR.

A 13-IK SZÁMTÓL:

N A G Y K Á R O L Y,
THEOLOGIAI TANÁR.

*

IV-IK ÉVFOLYAM.

KOLOZSVAR,
NYOMATOTT GOMBOS FERENCZ LYCEUM-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1901.

TARTALOM.

I. Vezércikkek, tanulmányok, iránycikkék.

	Lapszám.		Lapszám.
Dr. Bartók György.		Jung Ferencz	
Főpásztori levél.....	9	A romániai ev. ref. egyház és hivei..	131. 139.
Ima Molnár Albert theol. tanár ravatala felett.....	99.	Kádár János dr.	
Harcz és Béke (Egyházi beszéd) ...	185.	A „Közhasznú Szövetkezet“	256.
Püspöki jelentés.....	371. 380.	Kenessey Béla.	
Barabás Endre.		Gyászbeszéd Molnár Albert theol. tanár felett	98.
A romániai magyarokról s azok ref. egyházairól.....	25. 33.	Husvét	105.
Istentiszteletünk magyar jellege.....	193.	Pünköst	161.
Benedek Károly.		Kertész József.	
Néhány sürgős szó Névkönyvünk kérdéséhez	11.	A romániai ref. missió egyh. megyéről....	66.
Bene Lajos.		Kiss Ferencz.	
Protestáns esték falun..	11.	Felhívás kartársaimhoz	86.
Benke István.		Király Béla.	
„A leányzó nem halt meg, csak aluszik“..	171.	Úti naplóból	35.
Biró Sándor.		Uram ne hagyj el minket!..	443.
A középiskolai vallástanítás új tervéhez..	89.	Koós Ferencz.	
Október 31-én	353.	Még egyszer a romániai magyarokról	57.
Birtha József.		Kun Géza gróf dr.	
Mennyiben és hogyan valósítható meg a Váró-féle vallástanítási tervet középiskolánkban jelen körülményeink között	328. 336.	Elnöki megnyitó	177
Bod Károly		Lajos János	
Munkára fel!	295.	Egy tekintet Egyházi értekezleti ügyünkre	280. 288.
Bodor János.		Lakatos Sámuel.	
Egyházi életünk fejlesztésének eszközeiről	138. 146. 154.	Templomi éneklésünkről	41. 49. 58.
Csia Kálmán.		Molnár Albert.	
A lelkészválasztásról	272.	Új évben	1.
Csiszér Zsigmond.		Molnár Béla.	
Szükséges-e külön énekevezér-organista stb.	250. 257	Tankó József lelkészi jubileuma	258
Deák Gerő		Mezei Albert.	
Szemle az énekoktatás felett főgimnáziumainkban..	305. 312. 321.	Megnyitó beszéd.	304.
Dulló János,		Nagy Károly.	
Helyreigazításul és felvilágosításul..	123.	Molnár Albert	97
Gergely Lajos.		Konvent után	129.
Iskolai és templomi éneklésünk	17.	Irányelvek	153.
Gyárfás Albert		Egyházi értekezletünk közgyűlése	169.
A bukaresti reform iskola	75.	Adatok a Görgény-üvegsüri áttéréshez	188. 194.
Dr. Gyarmathy Dezső.		Titkári jelentés az Egyházi Értekezlet első évéről	195. 205, 224. 232.
Nyílt levél a Szerkesztőhöz	204.	Figyelemre méltó symptoma	203. 213.
Hegedüs Sándor		Az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásához..	327. 335.
Megnyitó beszéd	319.	343. 351. 359.	
Horváth István.		Belmissziói értekezlet	338. 345, 353.
A kaczagó Demokritos.	65.	Adventi hit — adventi reménység.	379.
Protestantizmus és politika.....	221. 229. 339. 247.	Ime, jön neked a te királyod!	403.
Incze Lajos.		Krisztus a világ birája	419.
Kollegiumaink és egyházi árváink	404.	Karácsony	431.
		Új évre.	441.
		Nemes Ferencz.	
		Orsz. ref. lelkészi nyugdíjintézetünk ügye	81.
		Péchy Arpád.	
		Jelentés a brassói egyház 1900. évéről	264. 275. 281. 289. 299.
		A mi iskoláink	296.
		Parádi Kálmán.	
		Vallás és közokt. miniszteri jelentés.....	122.

	Lapszám.
<i>Péter Antal.</i>	
A kálvinista öntudat felébresztése	2.
<i>Ravasz Árpád.</i>	
Németalföldről.	3. 12 18. 27.
Nagy szellemek hazájában....	282. 290. 298.
<i>Sámuel Aladár.</i>	
Egyháztársadalmi munka a selyei egyházban	42
<i>Schilling Lajos dr.</i>	
Az erkölcsstan örök vonásaiból.....	73. 82.
<i>Seprődi János.</i>	
Az interludiumok	59.
Válasz „A szükségesek-e az interludiumok“ cz. cikkre	115. 124
<i>Szádeczki Béla</i>	
A kálvini egyház hanyatlása Apaffy alatt..	50.
	61. 70. 78. 85. 92 117.
<i>Vajda Ferencz</i>	
A prot. pap személyének és működésének jelentőségéről	230. 240. 248. 256.
Szilágyi Dezső ...	255.
Az 1818. XX. t-czikk	280.
<i>Viski Gyula.</i>	
Hol a baj?	263.
<i>Zsigmond Ferencz.</i>	
Néhány szó az interludiumok kérdéséhez	242.
<i>Név nélkül:</i>	
Észrevételek	7.
Az új énekeskönyv ügye	91.
Prot. theol. fakultás a hazai tudományegye temeken ..	106
Segédlelkési kongrua	113.
Szükségesek-e az interludiumok	113.
Kidobottak	121.
Harcz a nyáj körül	125.
Konventi segélyek és lelkési fizetéspótlások	134.
A konvent és az »erdélyi püspök« czim	137
A kongrua-törvény 4. §-a.....	170.
Jelentés a vallástanítási kézikönyvekről	215. 222.
Térjünk napirendre	251.
Iskoláink és egyházi érdekeink	272.
Iskolai év elején	287
Az »erdélyi püspök« czimkérdés a képviselő- lőházban	298.
Protestantentag Miskolczon	303
Miskolczi napok	311.
Országos közalapi segélyek kiosztásához ..	329.
Keresztelő János és az adventi reménység	391.
Zsinatunk legfontosabb teendői (Pásztor) ..	369
	381. 392. 405. 420. 442.

II. Tárca.

<i>Biró Sándor.</i>	
Az öszövétségi profétizmus	6. 15. 21.
<i>Csekme Ferencz.</i>	
Képek a parokhiáról	260.
<i>Deésy Gyula</i>	
Ima ..	209.
<i>Gergely Lajos</i>	
Két kép ..	251.
<i>Imreh Sándor dr.</i>	
Alvinczi, a kassai magyar pap	412 425.
<i>Kovács Dezső dr.</i>	
Sugarak az éjszakában	45. 53.
A reformáció.	365.
<i>Kenessey Béla.</i>	
Régi nyomok....	181. 189 198
A keresztyénséglényege	385. 397. 409. 422. 436. 444.
<i>Lévay József.</i>	
Az apostolok.	316.
<i>Lőrincz Gyula.</i>	
Benkő Gergely emlékezete	244

	Lapszám.
<i>Prónay Dezső br.</i>	
Felolvasás, a láthatatlan egyházzól....	331, 331.
<i>Török István dr</i>	
A hat heti oktatás.. .. .	36, 43, 51.
A zilahi ev ref. colleg. történetéhez.....	308.
Méhés György.....	234, 243.
<i>Vásárhelyi Boldizsár.</i>	
Bethlen Gabor egy adomány-levele.	133, 142.
<i>Pásztor.</i>	
Visszapillantás okt. 31-én	346.

III. Tudósítások az egyházi élet köréből.

Marosi egyh. megyéből (<i>Toth László</i>)	5. 421.
Udvarhelyi egyh. m. egyh. értek. Igazg. választ- mánya (<i>K. D</i>)	21.
A barothi egyh. községből (<i>Kovács Sándor</i>)..	29.
Udvarhelyi egyh. megyéből (<i>Levelező</i>).	35.
Bodor Domokos tanár jubileuma	52.
A magyarországi prot. theologusok konferenciá- járól (<i>Lovass Aladár</i>)	68.
Bartha Lajos esperes jubileuma (<i>Juhász Izidor</i>)	77.
Küküllői egyh. megye papi értekezlete (<i>Gáspár</i> <i>János</i>)	84
Egyházi Értekezlet Sz. Udvarhelyt (<i>Presbyter</i>)	85.
Molnár Albert élete, betegsége, halála, temetése	100.
temetése M.-Vásárhelyt.	108.
Tudósítás az Egyet. Konvent üléseiről ..	132.
	140, 148, 155.
Tudósítás az egyh. kerületi Egyh. Értekezlet Sz.- udvarhelyi közgyűléséről..	180, 187, 196.
Egyházi Értekezlet Görgényben	198.
Értesítés a „Szeretetház“ ba való felvételtől	200.
Egy kis pihenő Szentterzsébeten	206.
Vizitáció a Mezőségen (<i>Orbán Gábor</i>)	208.
Egyházi értekezleti gyűlés Küsmődön.....	225.
Küküllői egyh. m. közgyűlése (<i>Székely János</i>)	233.
Esdő szó (<i>Vikár Vincze</i>)	234.
A görgényi egyh. megyéből (<i>Péter Antal</i>)..	242.
Erdővidéki egyh. megyéből (<i>Lőrincz Gyula</i>)....	266.
A romániai missiói egyh. megyéből (<i>Kertész Jó-</i> <i>zsef</i>)	267.
Borszéki levél (<i>Tudósító</i>)	274.
Tiszántuli ref. tanáregyesületi közgyűlés	291.
A szilágyi szolnoki ev. ref. egyházmegyéből (<i>Egy</i> <i>pap</i>)	300.
Egyházkerületi közgyűlések ..	306.
M. P. I. T. közgyűlése Miskolczon	314, 324.
Lelkész-beiktatás Baróthon (<i>Zöld Sándor</i>)	329.
Deési egyh. megyéből (<i>Tunyogi Béla</i>)	330.
Udvarhelyi egyh. megyéből (<i>ifj. Péter Károly</i>).	356.
Görgényi egyh. megyéből.. ..	364.
Széki egyh. megyéből (<i>Nemes Ferencz</i>)	364, 375.
Egyházkerületünk közgyűlése (<i>Bodor Géza</i>)....	373.
	383, 393, 407
Lelkészbeiktatás Szilágy-Bagoson (<i>Székely Árpád</i>)	444.
IV. Igazgató-tanácsi ülésekről való tudó sítások: ..	13,
	20, 28, 68, 76, 110, 116, 140, 147, 164, 172, 207,
	216, 259, 322, 339, 362, 406. 440.
V. Irodalom. 15, 30, 38, 47, 62, 78. (Előszó Jancsó Sándor „Egyh. Beszédeikhez“ Molnár Alberttől). 94, 110, 117, 164, 284, 395. (Jancsó S. „Egyh. Beszédek — Nagy Károlytól) 414. (Sz. Kiss Ká- roly „Bibliai képek“ V Zs-tól). 448.	
VI. Lapszemle. 165, 182, 190, 200 209, 217.	
VII. Egyházi értekezletünk köréből. 103, 126, 145, 157, 162, 340, 417, 418. 450.	
VIII. Közérdekű iratok: 22, 31, 38, 47, 54, 62, 70, 86, 127, 150,	
IX. Különfélék: minden számban	
X. Hivatalos rész: minden számban.	
XI. Hirdetések. Szerkesztői- és Kiadóhivatali iratok.	

Kimutatás

e lapban az 1901. év folyamán megjelent általános érdekű igazgatótanácsi és püspöki rendeletekről.

Az Erd. Prot. Lap mely számában	Hivatalos szám	Mely napon kelt?	T a r g y
I. Igazgatótanácsi rendeletek.			
7	678—1901.	febr. 9.	A „ <i>Buzgóság Lantja</i> “ cz. enekeskönyv ajánlatak
9.	129—1901.	febr. 22.	Szabályzat a <i>magántanuló leányövendékeknek</i> a nagyelyedi ref. tani tőképezdében való vizsgáztatásra nézve
19	1857 1901.	ápr. 25.	Adminisztrátorra kinevezett lelkésznek az illető egyház javait egy más kiküldöttnek kell átadnia leltár mellett.
19.	1487—1901.	ápr. 25	Az esperesek által adminisztrált egyházakat az egyh megyei jegyző valamelyik egyh megyei gondnokkal minden évben megvizsgálni tartozik.
23	2389—1901.	jun. 2.	A <i>lelkészi állomások minlen személyi változása</i> 14 nap alatt az esperes által az Ig. tanácsnak bejelentendő az esetleges okmányok csatolásával.
24.	2476—1901.	jun. 8.	Utasítás az egyházi és iskolai hatóságokhoz <i>ingatlanok adásvevésénél</i> követendő eljárásra nézve.
26.	2456—1901.	jun. 20.	Utaltványozási eljárás a <i>lelkészi fizetéskiegészítési</i> összegekre nézve, s azok kifizetési módja.
26.	2311—1901	jun. 20.	Körrendelet a <i>lelkészek mellékfoglalkozására</i> nézve.
27.	2141—1901.	jun. 20.	Ifj. Péter Károly „ <i>Keresztyén Vallásban</i> “ cz. tankönyve a gimnáziumok VII. o. <i>Bodor János négy drb. vallástani könyvecskéi</i> az elemi iskolák számára elfogadt. tnak.
27.	2464—1901	jun. 21.	Utasítás az <i>egyhker pénztárhoz küldendő Nyugták</i> kiállítására vonatkozólag.
30.	3034—1901.	jul. 17.	<i>Elemi iskoláinkban a beiratások szept 15-re</i> befejezendők s a beirtak Névsorának két példánya a polg. hatóságnak megküldendő.
39.	3921—1901.	szept. 23.	Iskolai épületekre <i>választási jelvények</i> ki nem tűzhetők.
41.	3918—1901.	szept. 26.	Az elemi iskoláknál bevezetendő <i>munkanaplók</i> tárgyában.
42.	3914—1901.	szept. 27.	Esperesek a <i>lelkészi pályáról lépett papi egyénekről</i> indokolt javaslat-tal a jelleg meg vagy meg nem hagyása iránt tegyenek jelentést
47.	4769—1901.	nov. 16	Egyh. megyei, kollégiumi. és püspöki vizsgálat alatt álló egyházköz ségi gondnokok <i>eskümintái</i> és felesketése.
47.	4806 1901.	nov. 18.	A <i>lelkészi fizetéskiegészítésről</i> szóló <i>Nyugták</i> kellő időre ha be nem küldetnek, a köteleesség mulasztás megtorlásában részesülnek az illető lelkészek.
50.	5211—1901.	decz. 4.	<i>Vagyonleltárak, számadások, költségvetések, pénztári</i> stb. naplók 2—2 példányban készítve, egyik az egyh. megyei levéltárban 10 évig megörzendő.
50.	5287—1901.	decz. 6.	<i>Ors. közalapi tartozások</i> minden év decz. 28-ig a Magyar Földhitelintézethez beküldendő.
II. Püspöki rendeletek.			
20.	689—1901.	máj. 14.	Utasítás a <i>konfirmált ifjak és tankötelesek anyakönyvének</i> vezetésére.
42.	1572—1901.	okt. 17.	Egyh. megyei és püsp. egyházak <i>közgyűléseinek jegyzőkönyvei</i> egy hiteles példánya a püspöki hivatalnak megküldendő.
48.	1770—1901	nov. 24.	A <i>névkönyvi</i> adatok tárgyában.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Újévben.

Évfordulók alkalmával szokásos a mult eseményeinek összefoglaló áttekintése. Az egyház, a nemzet és az egész emberiség életében fölmerült tüneményeket számba venni, okaikat kutatni, a consequentiákat levonni: bizonynyal érdekes és tanulságos.

Csak a mi szűkebb körü életünk eseményeinek áttekintése is tanulságos. Mi történt velünk? Velünk, családjunkban, hivatásunk mezején? Menynyi a veszteség, avagy a nyereség, a hanyatlás, avagy az előmenetel? Mennyi hasznot és kárt okoztak nekünk mások? Nem csak. De mennyi hasznot, kárt okoztunk magunk — másoknak? Mennyi örömet és keserűséget? Mennyi örömet... talán legkevesebbet épen édes mieinknek?! Mennyi keserűséget... ah, talán legtöbbet éppen azoknak, kik minket szerettek?!

Igen, bizonynyal szükséges és tanulságos a nagy világ történetei és saját szűkebb körü életünk eseményei fölött nyílt szemmel szemlét tartanunk. De még szükségesebb, hogy ne csak abba a világba tekintsünk, a mely minket körül vesz, de főleg abba a világba, a mely *mibennünk van*. Bizony, magasabb erő nélkül szükölködök, boldogtalanok, üresek vagyunk, ha csak külső életet élünk s nincs benső világunk. Hányszor érezzük szükségét, hogy e minket környező, visszás, bántó világnak fölébe emelkedjünk! E látható világ fölébe emelkedés pedig nem egyéb, mint épen saját benső világunkba merülni el. Minden pillanatban szükségét érezzük, hogy Istenhez forduljunk. Oh, Istenhez is csak a mi benső világunkon át emelkedhetünk föl! Vigyázzunk, nehogy veszendőbe jusson a mi legdrágább világunk, a mi benső világunk. Irányítsuk pillantásunkat befelé. Szükség magunkat bensőleg összeszednünk. Ne csak másokat számlolassunk, de vonjuk számadásra önmagunkat. Növekedtünk-e hitben, szeretetben? Igazságban, léleekben? Nem az a főkérdés, hogy mik vagyunk a világban; de az a főkérdés, hogy mik vagyunk mi önmagunkban? Menynyi ér bennünk az ember? A benső ember. Az egyéniség. Hangsúlyoznunk kell itt, hogy a mi benső világunknak magva, az ember legbensőbb lényege: az érzület. Ez, ez tüzi ki előttünk a célt s ez cselekedetünknek in-

doka. Nem akarjuk mi sem az emberi értelmet, sem az emberi cselekedeteket kicsinyíteni. Ellenkezőleg! Mindezekre nagy súlyt helyezünk. De mindenek előtt és mindenek fölött kérdezzük: minő *érezület* van bennünk? Nincs magasabb föladat, mint az emberben az érzületet nemessé tenni és nemesen irányítani. Csak szó és nem dolog az az úgynevezett „miveltség“, mely nem érinti az ember legbensőbb lényegét: az érzületet. Csak babonás „hit“ az a pedagogia, mely érzület nélkül akar nevelni s csak babona az a politika is, mely a polgárok érzületének nemességére súlyt nem helyezve akar államot biztosítani és kormányozni. Csak szemfényvesztés s nem valódi kultúra az az úgynevezett „civilisatio“, mely mellett az ember nem lesz nemesebb egyéniséggé, de érzülete s ennél fogva gondolkozásmódja, akaratirányzata, életcélja, egész szelleme alantjáró marad, távol attól, hogy kiváljék a közönségségből.. Igen, irányozzuk pillantásunkat befelé. Szükséges, hogy közöttünk mindenki tekintsen hosszsan, mélyen, saját szívébe. Szívünket kéri az Ur és szívünket kéri a család, az anyaszentegyház, a haza, a társadalom. Az eszméknek sem elég csak értelmünk, de szívünk kell nekik... Igen a bibliai kardia! (Καρδια)...

Főntebb leirt soraink elvi jelentőségük is, de a legnagyobb mérvben aktuálisok is. Itt vagyunk egy új év köszöbén. Nem csak egy egyszerű új esztendő, de, úgy tetszik nekünk: egy *új idő* küszöbén. Értsük csak meg az idők jelét. A világ zürzavaros zajában észrevehetőleg zendül át egy bizonyos alaphang. A kor megtalálta az ember fejét, karjait s most az embernek... szívét keresi. A mai kor ismét sejtí és mind világosabb tudatára jö, hogy az ember legbensőbb lényé az érzület s a társadalmi élet törvénye is itt rejlik. A jövendőnek s már a mai időnek is mind inkább elismert föladata a társadalomnak és az egyénnek, az individualismusnak és a socialismusnak keresztyén harmóniája. Az egy mindnyájáért s mindnyája egyérté elve ez. E szent föladatot ismét csak az *érezület* fogja megoldani. És pedig a keresztyén érzület. Az idők mind sürgetőbbben appellálnak a szeretetre. Maga a mai socialdemokratia karrikatura ugyan, de az éberszeretet karrikaturája. Az államok mind több és több oly tör-

máshoz való viszonyainak felemlítésével. Még három elvi dolgról kell szólnunk, melyek épen az iskola és társadalom körébe tartoznak, tehát a közművelődésnek tényezői. S ez három: 1. A patriotizmus és sovinizmus határai. 2. Az egyházas, de nem türelmetlen vallásosság. 3. Az ember a közjő szolgálatában.

Épen azokból a dolgokból, a miket elébb említettünk (a nemzeti és egyetemes társadalom viszonya) következik, hogy az iskolának okvetlenül nemzeti szellemben kell fejlődnie, s a társadalomnak elengedhetlen kötelessége, hogy az iskola növendékeit az iskolán kívül is befolyásolja a hazaszereteiben. És épen ez ad némi nehézséget, eltalálni a helyes utat. Ismernünk kell tehát magunkat s a bennünket körülvevő világot, hogy a patriotizmus és sovinizmus határait helyesen megállapíthassuk s ifjúságunk nevelésében alkalmazhassuk. Az iskolában a legszentebb, a legerényibb hazaszeretetnek kell lakoznia. Az egész nevelésen, a tanításon, sőt az iskola külső és belső épületeiben (a képző-művészet útján) a **nemzeti erő** és faji jellegnek feltétlenül ki kell domborodnia, a mint ez általában ismeretes, s mint már egy alkalommal e lap hasábjaink „Eszmény az iskolában“ címen bővebben is kifejtettem. S itt kell megállanunk egy pillanatra. Patriotizmus és sovinizmus A közönséges mindennapi életben is igen fontos dolog helyesen fogni föl e szavak jelentőségét. Ha valakire azt mondják, hogy megrögzött sovinizta, az nem jót jelent, mert a hazaszereteten kívül gyűlölségét fejezi ki minden más iránt, a mi nem nemzeti. De sokszor hallhatni, hogy olyan ember jellemzésére is használják a fenn említett szót, a ki igazi jó hazafi, de egyáltalában nem gyűlölködő, sőt türelmes.

Vajjon az, a ki szívében hordja a tiszta honszerlem legszebb eszményeit s azért a földért, a hol hőlcsoje ringott s a mely sirjául is fog szolgálni, ha kell életét s mindenét feláldozná, de tisztán lát és mások meggyőződését becsüli, nem türelmetlen, tehát dolgozik a nemzeti társadalomban, de egyuttal az egyetemesért, az emberiségért is, — vajjon az sovinnista-e? Ha ez az volna akkor azt mondanám, igen az iskolában s az életben a sovinizmusnak helye van, szükséges. De én ezt nem tartom sovinizmusnak, vagy legalább nem tartom rossz értelműnek. Igazi tiszta patriotizmus ez, mely önmagában is eszményi szép, az egyetemeshez viszonyítva felséges. Ennek éltetőnek, boldogítóknak kell lenni, mert ez alapja az erőnek, haladásnak. Mi lenne tévesebb, mint az iskolákba is bevinni a Tolstoj-féle nagy tévedést, a teljes internationalismust?! Viszont fájdalommal kell látunk, hogy épen hazánkban, a nemzetiségek között, vannak megrögzött sovinizták, a kik nem azt a hont tartják hazájuknak s nem azért küzdenek, mely őket neveli, fenntartja, hanem faji kiváltságokért harczolva esztelenül, keserűvé teszik magukra nézve a honukban való tartozkodást.

Tehát a tiszta, boldogító út az a nemes hazaszeretet, melynek fényénél dolgozunk s erősödünk a nemzeti társadalomban a végre, hogy az egyetemes társadalomban is megfelelő, erős helyet foglalhassunk el s betölthessük hivatásunkat. E nemes patriotizmus mellett mindig ott áll kísérelőül az a tudat, hogy mi

nemcsak magunkért vagyunk, a művelt többi államokkal lépést kell tartanunk, annak nyelvét, szokásait figyelembe kell vennünk, viszont mi magunkat is igyekeznünk kell a külfölddel helyes irányban és valóságssal megismertetnünk s nem elégednünk meg holmi téves, hibás, néha rettenetes felfogásokkal. Az egész társadalomnak ilyen felfogásúnak kell lenni ebben a tekintetben.

A másik tényezője hát a közművelődésnek az egyházas, de nem türelmetlen vallásosság. Milyen szomorú dolog, hogy éppen most, a XX. száz beköszöntése alkalmával kezd felburjánzani világszerte a vallási türelmetlenség, ez a pizok gyom, a mely ádáz eredménytelen tusáknál egyebet soha sem fog teremni, s a melyet az emberiség művelt társadalmának, a helyett, hogy ápolgatná, erős kézzel kellene örök időkre kiszakítani a földből s elpusztítani a föld színéről! S milyen végtelen szomorú dolog, hogy hazánkban, a hol az erők tömörülése feltétlenül szükséges lenne, a hol csak a békesség s a nyugodt, egyöntetű nemzeti munkálkodás teremhet gyümölcsöket, egyre fenyegetőbben tűnik fel az a szörnnyeteg: a vallási türelmetlenség, a vallási küzdelem, vagyis a mint itt, Németországban nevezik, (mert Luther honába is kezd beférközni!) a kulturharcz. S az a legfurcsább a dologban, hogy éppen az a felekezet, a katolikus, melynek az égyre felvilágosult felekezetek előtt annyi érthetetlen, külső babonára s az emberi ész naivságára épült dogmája és szertartása van, s a mely felekezet leginkább félhet a tiszta, emberi józan ész ítélőszékétől, — éppen ez kezd a harczot s folytatja vak türelmetlenséggel, rákényszerítve ellenfeleit is, hogy felvegyék a küzdelem fegyverét s aztán egymást emészszék... Vagy tán éppen azért, mert fél a jövődőtől, előre akarja elhárítani a veszedelmet nagyhangú kiabálással, alattomos munkával?! az ilyen küzdelem mindig kétségtelen kárral és veszteséggel jár. Ez a harcz feltétlenül egyik legnagyobb ellensége a csendes, összetartó munkának; egyik legnagyobb ellensége az iskolának, a helyes paedagógiának, tehát a jövő társadalmának.

Mert az iskola célja, a nevelés szempontjából az, hogy hitben is megtartsa, erősítse növendékeit, de a vallásos türelmetlenségtől, gyűlölségtől óvja meg, vagy azt semmiképen azok szívébe bele ne csepegtesse. Ám nem ezt teszik a kath. iskolák; kénytelenek, természetesen, protestáns iskoláink is a protestáns, szabad szellemet, egyik féltett kincsünket, megőrizni, mindenestre fejleszteni és erősíteni. De türelmetlenséget és vallási gyűlölséget nem terjesztenek, csak védekeznek, ha kényszerülve vannak rá. Valamint egy jó nemzeti iskolában kitűnik a nemzeti jelleg, egy jó felekezeti iskolában is kitűnik a felekezeti jelleg, de nem a türelmetlenség s a gyűlölködés festett, utálatos képében, hanem a szeretetben, Istenben vetett igaz hitben, a békesség, tiszta, emberi munkálkodásban.

És épen itt tűnik ki legjobban a vallásnak, vallásosságának nagy ereje: a szeretetben. A szeretet fejlesztése pedig már csak tisztán paedagogiai okból is nélkülözhetlen kellék, mert e nélkül nevelni a szó szoros értelmében lehetetlen, tehát a jövő társadalom megteremtésében közvetlen szerepe van a szeretetnek, a mit a vallás és vallásosság útján ápolunk. Így hát a

vallásosság szintén egyik fontos tényezője a közművelődésnek. Itt csak a paedagogiai oldalát említettem; de hát a család, a nemzetek s népek millióinak egymáshoz való viszonya, az ember belső értékének mérlegelése, az elme s a szív, az ember s az Istenség, a halandóság s a végtelen nagy Mindenség, a föld és az ég, a Természet, mint teremtő s önmagában fejlődő Erő s az ember, mint okos, bölcs, de véges halandó egymáshoz való viszonya nem e valláshoz s a vallásossághoz utasítanak bennünket!? A vallás, vallásosság kultúrtényezőként való szereplése különben bizonyításra nem szorul; bizonyítja a történelem, sok ezredéves tanúságaival. De ismételjük, csak az igazi egyházas, de türelmes, szeretetteljes vallás az, a mely valóban az emberi kultúra szolgálatában áll. Ez irányban való bármiféle tévedés sokféle bajnak, nyomorúságnak válhatik szülőokává.

Csakis így, jó iskolák, társadalmi tevékenység és érdeklődés, nemes patriotizmus és egyházas, de nem türelmetlen vallásosság útján juthat oda az ember, hogy a közjó szolgálatában álljon. Mi a közjó? Az egyénnek, az egyén útján a társadalomnak — avagy fordítva? — jólléte, jóltevő hatása az ember s az emberiség fejlődésére, s az ember tiszta, megelégedett öntudata. A társadalom minden egyes tagjának éreznie kell kötelességét a közjó iránt, s mindig annak szolgálatában állva működhetik a saját maga jólléte érdekében. Tehát a kulturának olyan elengedhetetlen szolgálatokat tesz az ember, midőn a közjó érdekében küzd, fárad, hogy méltán élveznie kell neki is, mint egyénnek a közjó áldásait. S az iskolának épen feladata, hogy növendékeit a közjó szolgálatára képessé tegye. Az embernek magasabb, saját életkőren talán kivüleső vagy csak épen jövődöbéli nemes, nagy célokért is kell küzdenie, fáradnia. Ezért az ő saját nemzeti társadalmában, hazájában, úgy kell a dolgokat megismernie és felfognia, hogy ott megerősödjék és képessé legyen ez úton az egyetemes társadalomban való munkálkodásra is. A haza, az emberiség, a világ szolgálatában akár gyakorlati, anyagi, akár szellemi, tudományos téren, akár mind a kettőn, leróhatja tartozását az ember. Az ilyen ember *jó ember*. Az ilyen ember, természetesen, mikor saját magának, családjának dolgozik becsülettel, akkor is a közjó szolgálatában áll mindig. Az iskola célja épen az, hogy jó embereket neveljen. Tehát az iskola s a társadalom vállvetett munkája ide lyukad ki a végén, hogy jó emberekből áll a társadalom; s akkor kész a boldogság is, vagy jobban mondva: a jóllét.

(Folytatása következik.)

Egyházi élet.

*A marosi egyházmegyéből.**

Jelen sorok egyházmegyénk életében közelebről felmerült fontosabb eseményekről óhajtanak beszámolni a következőkben:

I.

November 18-án igtattatott hivatalába *Király Béla*, a h. bodoni egyházközség új lelkésze. kít a hívek egyhangú lelkesedése választott volt meg e tisz-

* Tárgyhalmaz miatt késett. Szerk.

tes állásra. A beigtató szertartást *Dali János* egyházmegyei főjegyző aa. végezte, szép és lendületes beszédben jelölve meg ama hazafias egyházi és társadalmi tereket, melyeken egy jó pásztornek haladnia kell, hogy felséges hivatásához képest a neki adatott talantomokkal hiven sáfárkodva, az Urnak dicsőségére, a gyülekezet épülésére sikerrel munkálhasson. Erre az új lelkipásztor tartotta meg székfoglalóját, szépen kidolgozott s nagy hatással előadott beszéddel. Érdemes tudni, hogy új kollegánk „bejárta kétszer a világot,” átszelte a széles, nagy Oceánt; lantjával fölrazott angolt, burokat; volt része amerikai dollárookban, világi dicsőségben s ime mindez vanitatum vanitas. A honvág haza szolítá, szent érzelem sugta azt neki, hogy jöjjön közibénk s itt — habár fény, ragyogás nem is kínálkozik — prédikálja a Krisztust, az élő Istennek szent fiát. És eljött a h. bodoni kicsiny gyülekezetbe, hogy tudokra adja ama krisztusi figyelmetést: „*Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket, hogy elmenvén gyümölcsöt teremjetez és a ti gyümölcsötök megmaradjon. Ezeket parancsolom néktez, hogy ti egymást szeressétez.*“ (János XV. 16. 17.)

E parancsnak bizonyára foganatja lesz, ha a hívek s tehetséges lelkipásztorunk egymást mindvégig megértve, egyesülnek a szeretetben.

II.

Azzal egyidejűleg, hogy szeretett főpásztorunk a maksai templomot fölszentelte: a *berekereszturi* egyházközségünk lelkes híveinek is hasonlójellegű, szép és lélekemelő ünnepélye volt. Templomot szentelt e kis sereg is az ur örökké tartó dicsőségére. Felavató, buzgó imát mondott *Ravasz János*, egyházmegyénk köztiszteletben és szeretetben álló esperese; alkalmi beszédet *Kolozsvári József*, az egyház ifju lelkésze tartott, mély hatást keltve szívhez szóló, a szent hajlék fenséges rendeltetését feltáró s a meggyőzés erejével ható szép szónoklatával. Méltó kiegészítése volt az ünnepélynek a *Ravasz Béla* mogyorósi- és *Erdélyi Béla*, ny szentimrei lelkész aai által hatásosan végzett keresztelési és esketési szertartás is.

Álljon a szent hajlék időtlen-időkéig, mint Sion erősen és rendületlenül, fennen hirdetve a Krisztusi szabad eszméknek, szabad gondolkodásnak győzedelmét, s töltsé be azt minél gyakrabban a hívek áhítatos buzgósága, hogy a kicsiny sereg necsak szóval, de tettel is tegyen tanubizonyoságot amaz igék valóságáról: „*Uram, szeretem a te házában való lakásomat, a te dicsőséged hajlékának helyét.*“ (Zsolt. XXVI. 8).

III.

November 20-ika szomoruan emlékezetes nap marad traktusunk életében. Egyházmegyénk nagyérdemű tiszteletbeli esperese *id. Rákosi Lajos* végtisztességére gyűltünk össze a lukfalvi elárvult parochián. A megboldogult gyászokorsójára az elismerésnek, a kegyeletnek könnyeit hullatni eljöttek mindazok, kiket a derek bajnok, Jézusnak hű vitéze, az ősz vezér melengető szellemével éltetett. Megjelent *Dósa Elek* főgondnok és *Ravasz János* esperes vezetése mellett az egyházmegyei papság nagy része, szép számban volt képviselve a világi elem s általában az egész vidék. A temetési szertartás a boldogult végakarata szerint történt, s figyelemre méltó, hogy az a puritán, igazságos, törhetetlen jellemű férfiu utolsó óhajításában némileg önzőnek látszik, midőn végtisztessége megadására lefoglalta a traktus legjobb erőit. *Dali Jánosnak* a háznál, *Benedek Dénesnek* a templomban tartott buzgó imája, *Ravasz János* esperesnek magas szárnyalásu, könnyekre indító halotti beszéde nem maradhattak mély és maradandó hatás nélkül. Már az alapige oda állítja a nemes lelket az Urnak trónusa elé, hogy adjon számot az ő sáfárko-

dásáról „*Itélj meg engem oh Isten!*“ (Zsolt. XLIII. 1.) S erre mintha hallatszott volna az isteni szózat: „*Ne télj, én paizsod vagyok tenéked, a te jutalmad telette igen bőséges.*“ (I. Mózes XV. 1.)

A lélek megtért Istenhez, ki adta volt azt. Por-részeivel a szomoru menet folytatta útját a temető felé, hogy a nyitott sírnál a tanítók dalkarának öszhangzó, szabatos gyászdala után *Varga Ferenc*, cs.-szentiváni lelkész aa mondjon utolsó istenhozzádot.

És mi bánatos szívvel váltunk meg a szomoru

helytől, pedig oly gyönyörűen tündökölt az őszi nap, sugarai még vissza-vissza ragyogtak, talán keblünk fájdalmát mosolyogta meg, hogy miért vagyunk oly kicsinyhitűek. Hiszen nem válunk el örökre, szent vallásunk örökéletet hirdet. Igen, van viszontlátás s addig is e sirhant felett örökdik az Urnak angyala s vigasztalás rejlik ama szavaiban is: „Borulj le lelkem szentelt fájdalomban, mint czipruság a sirhalom felett s csököld meg égő áhítattal ottan, csököld meg a legkisebb porszemet.“

Tóth László.

TÁRCA.

Az új évhez.

(E. Mőrike.)

*Titokzatos csoda halkkai,
Mint a hogy egy tünde angyal
Rozsás piczi lábaival
A világot el-bejárja:
Ugy jött el e mai hajnal!
Isten kozott! — nosza rajta!
Áradozó égi karba
Zengje minden jámbor ajka!
Repass te is, lelkem árja!*

*A mi kezdett: benne légyen,
Forgó utat benne végyen
Bojtozatos kéklő égen
Átszaladó nap, s a hold.
Am Atyánk, te bölcseséged
Kormányozza azt vezetve
Kezdet és vég te kezdedbe,
Nálad légyen elhelyezve,
Minden a mi lesz, s mi volt.*

Ravasz László

Az ó-szövetségi prófétismus.

Jónás próféta könyve.

Irta: *Biró Sándor.*

A történelem az emberi szellem megnyilatkozása. A különböző események és jelenségek az emberi lélek ezerféle tulajdonságát tükrözik vissza. A mi szép és nemes, igaz és fölemelő, örök isteni és örök emberi van a lélekben, azt megtaláljuk a történelemben és vele együtt megtaláljuk az emberi lélek gyöngeségeit, törpeségeit, tévedéseit. A történelem az élet tanító mestere. Derék tanító; nemcsak ismeretünket növeli, de nemesíti szívünket. Nincs szív, mely meg ne dobbanna, fel ne hevülne a leláncolt Prometheüs kínos fájdalmának hallatára. Saskeselyü szaggatja ki aprádonkint mindig megújuló szívét, és miért? mert szíve igen nagy volt, mert igen szerette embertársait, az istenek erős tilalmát is áthágta, tüzet lopott az égből, csak hogy az embernek isteni szikrát adjon, kiemelje a föld porából, boldoggá tegye. Sokratesz megiszsa a mérge-poharat, de meggyőződését meg nem tagadja.

És említsem-e Jézust? Végtelen szeretete a kereszt kínjai közt is imában szólal meg ajkain — ellenségeiért, S nézzünk Konstanc piacára. Máglyát hordott össze a vakbuzgóság, tetejében Husz János Istent dicsérő zsoltárt énekel. Egy öreg anyóka még mindig szorgalmasan viszi ócska kőtenyében a forgácsot, hogy

a láng annál nagyobb legyen, annál erősebben nyaldossa az igaz ember szelíd arcját. Megpillantja a halálra ítelt a buzgó asszonyt és csak annyit mond: „oh szent együgyűség!“

Valóban az emberiség történelme nem szükölködik megrázó és fölemelő eseményekben, melyek mintegy delejes erővel vonzzák lelkünket ellenállhatatlanul magukhoz, mert „az emberi lélek természeténél fogva isteni.“

Fordítsuk figyelmünket ez alkalommal a történelem egyik kimagasló és jelentőségteljes jelensége felé. Lépjün be az ó szövetségi próféták eszmevilágába, melynek légköré oly üdítő, oly tiszta. A köznapiság tikkasztó légköréből jól esik egy perczre fölszárnyalni oda, hova a föld fojtó pora nem bir fölszállani.

Mindenki tudja, hogy voltak próféták. Sokan azt is tudják, hogy ezek zsidók voltak. Akadnának többen, kik a 16 próféta nevét is el tudnák mondani legalább is versben. De hogy kik voltak ezek az emberek? mit akartak? mit csináltak? minő szerep és jelentőség jutott nekik Izrael és az egész emberiség történelmében? Erről, ha homályos sejtelve van is, de tiszta tudása nem sok embernek van.

Közönségesen jövendőmondóknak ismerik őket. Tényleg a próféta görög szó olyan embert jelent, ki valamit előre megmond, tehát jövendő. De a görögnyelv a közönséges jövendő mondót a prófétával szemben mantisnak nevezi.

Forduljunk a történelemhez, bizonyára megmutatja a helyes utat. Mózeset felhívja az Úr, hogy népet, melynek jalkiáltását hallotta s nehéz szenvedését már megelégette, szabadítsa meg a Faraó jármától s vezesse ki Egyiptomból. Mózes felelete az Úrnak: „Kérlek Úram, ne küldj engem Faraóhoz, mert én nem vagyok ékesszó, az én ajkam késedelmes a szólásra, mert az én nyelvem hántatott.“ „A te testvéred Áron lesz a te prófétád — viszonzá Jehova; a miket én read bíztam, ő fogja helyetted Faraónak megjelenteni.“ Tehát a próféta szószóló, követ. Követ, ki mandátumát Istentől nyerte, a ki nem a saját, de Isten akaratát hirdeti a nép előtt. Keblében az isteni lélek lángjával, ajkán isteni ihlettel felismeri és prédikálja Istennek kijelentését. A mesebeli Midász király keze alatt aranynya változott minden: ilyennek képzelem én az igazi prófétát, kinek lelke érintésétől megszentelődik a legközönségesebb dolog.

A prófétákban nyer kifejezést a zsidó nemzet törekvése, nemzeti öntudata, vágya, reménysége, eszménye.

Nekik nem elég a mindennapi kenyér. Izrael nem lehet közönséges nép, mint a többiek, nem gyűlhet el azok között. Elébe Isten magasabb célt tűzött. Ő választott nép, az isteni igazságok birtokosa. Neki jutott a magasztos szerep, hogy a föld minden lakóinak ő tanítsa meg a legmagasabb igazságot, Istennek ismeretét, hogy szelleme, erkölcsi ereje által uralkodjék az egész föld felett.

Izraelnek sok kincs adatott. Drága kincs a nemzet hite Isten ígérétében, mely szerint a nemzet nagy és hatalmas lesz s örökké élni fog. Jehova, az erős isten oltalmazza, vezeti, neveli és erősíti Izraelt. De a

kinek sok adatott, attól sokat kérnek. Minden próféta egy-egy megtestesült élő lelkiismeret. Élő lelkiismerete a népnek. Magasabb rendeltetését mindig szeme elé állítja, ott van mindenütt, hol a mindennapi élet ezerféle szövevényei behálózzák az embert s előtte hiába hunynak szemet, hiába gúnyolják, hiába fenyegetik — a lelkiismeretet elnémitani nem lehet.

Izráel magasabb eszme hordozója, a próféta az eszme harcosa. Ha Izráel hűtlen lesz a választott nép, a szent nép eszméjéhez, a halál útjára lépett, honnan nincs szabaddulás. Ezt a prófétának megengedni nem szabad.

A prófétában az Ur lelkének ereje van: képes a történelemben isten ujját felismerni. A próféták jövendöltek. De nem éhes foguk készítette, hogy kenyérért szerencsét mondjanak, de kényszerítette az igazság, hogy meggyőződésüket még a király előtt is kimondják, ha fejük törik is bele. A világtörténelem viharadaraik ők s épen nem esetleges, hogy föllépésük a hatalmas Assyr-birodalom keletkezésével esik össze. Nem kellett oda sem kuruzslás, sem varázslás. Az éles látású ember könnyen meggyőződhetett, hogy Assyria megkezdett hódításait tovább folytatja, fegyverét a messze nyugaton levő Izráel sem kerüli ki, mert a meghasonlott ország zürzavarban van. Assurt épen Jehova támasztotta fel, hogy az elbizakodott, Istenéről, nemzeti hivatásáról megfeledkezett népet megbüntesse. Az Uzziasz judabeli király alatti béke és nyugalom csak a vihart megelőző szélcsend. A vész jele messze távolban már tünekednek. A próféta tisztán látja, mit közönséges szem felfedezni nem képes. »Az oroszlán ordított, ki ne remegne?« »a trombitát megfújták, ki ne félne?« Jehova mit sem tesz a nélkül, hogy tervét az ő szolgáltnak, a prófétáknak meg ne jelenjen. De »az Ur szólott, kicsoda ne prófétálna?« kicsoda ne hirdetné az Urnak büntető ítéletét, mely elsőpri, mint vihar, Izráelt, hogy bűneit megbűnhődve, a fogság szenvedéseinek tüzeiben megtisztítva és megédződve térjen vissza hazájába, térjen vissza Istenéhez.

(Vége köv.)

Észrevételek.

Nem kis meglepetéssel és őszinte sajnálattal olvastuk a „Prot. Egyház és Iskolai Lap“ 1900. évi 50-ik számában Sz. F. »Egyháztársadalmi szervezkedés« címen megjelent cikkét, melyben idő- és alkalmyszerűnek találta *hadat üzeni* a mi erdélyrészi prot. egyháztársadalmi mozgalmunknak és az egész vonalon oly szépen megindult, annyi biztató reményre jogosító szervezkedésünknek. Sz. F. a *támadás kivont tegyverét két irányban villogtatta*. — Ugyanis:

a) megvádolt azzal, hogy mi, mert a belmissió ügyét a presbyterium felügyelete alá helyezzük, mint egy *„ráparancsolunk a hívőkre“* és *hivatali pressio* által akarjuk elérni azt, a mi nekünk önként, szabad elhatározásból kellene életre ébredni. — Vádolt továbbá azzal is, hogy:

b) kirugjuk lábaink alól az *evangeliumi alapot*, hogy a mi építkezésünk fundamentuma *nem* a Jézus, — hogy a mi munkánk — *nem evangeliumi*; hanem csak *egyházi*; mert mi nem tartjuk *feltétlenül szükségesnek*, hogy minden összejövétel alkalmával gyülekezeti ének, ima és biblia olvasás legyen. — Aztán így folytatja: *„Nyíltan kimondom, bátran hirdetem, hogy egyháztársadalmi munkamódszerek kétes, hiteltől alapotok bizonytalan, erőtelen, a melyen nem lehet szilárdan építeni.“*

Kétségen kívül súlyos, nehéz vádak, kivált ha valóra válnának! Ám! de mi még se akarunk és nem is fogunk céltalanul, meddő és káros vitába elegyedni, mert megvagyunk győződve a felől, hogy célunk közös, szent, ugyanaz és így eltérés csak a kivitel módoza-

taira — a megvalósítás részleteire nézve lehet. — Éppen ezért nagy megnyugvásunkra szolgált M. A. komoly, higgadt, rövid és tárgyilagos *válasza*, mely az általa szerkesztett „Erd. Prot. Lap“ 1900. évi 51-ik számában látott napvilágot.

Valóban attól lehetett félni, hogy már a munka kezdetén kitör az áldatlan testvér-háború, melynek az első mérkőzés csak elő-hírnöke! Hála Istennek! remélhető lehet, hogy e föltézés alaptalan és óhajtjuk, hogy legyen is az! Legyen vége a vitának és enyészszék el minden keserűség!

Inkább vessük kezeinket a közös, nagy munkára! Ne erőszakoljunk egymásra kényszerzubbonyt, feszes *uniformist*, hanem „*viribus unitis*“ védekezzünk nagy számú közös ellenségünkkel szemben.

Ne bántsuk hát egymást; ne fecséreljük erőnket szörszálhasogató theologiai és meddő dogmatikai viták felidézésére és *ne kicsinyeljük*, — de *ne is erőszakoljuk* se a *presbyteri* befolyást, se az *evangelizációt*, mert nem csak egy út vezethet a célhoz; hanem ha legalább a 12-ik órában immár végre-valahára felébredtünk, hát nyissuk is ki szemeinket; legyünk óvatosak, körültekintők; nyujtsunk egymásnak testvérkezet, ne emészszük föl önmagunkat; ne támadjunk egymásra és ne adjunk okot fondor elleneinknek a gúnyos és kárörvendő mosolygásra!

Ismerjük el, hogy *beteg*ek vagyunk, *gyógyalunk* kell; de győződünk meg a felől is, hogy a *gyógyszert magunkon kívül* hasztalan keressük.

Ne külső segílyt várjunk, hanem tartsunk össze, hogy a porszemek kemény, rendíthetetlen sziklavá tömörüljenek!

Ne gáncsoljuk egymást; ne keressünk bogot a kákán és ne juttassuk már a kezdet kezdeténél zátonyra az igaz ügyet, hanem inkább biztassuk és lelkesítsük egymást! . . . Ne azt tekintjük, hogy ki, melyik úton nem indult el, hanem inkább örvendjünk, *ha balad*, ha tisztességes eszközök és az igazság fegyvere által minél előbb kivívja a diadalt!

Hát legyen közöttünk *szeretet, béke és egyetértés!* Isten velünk!

.d.

Különfélék rovata.

Előfizetőinknek, olvasóinknak, boldog új esztendőt kívánunk!

Főt. dr. Bartók György, püspök úrnál ő év estéjén az igazgató-tanács, theol. fakultás, kollegium és egyházközség képviselője tisztelettel s fejezte ki jókívánatait az új évre. Egyházkerületünknek bizonynyal nagy érdeke, hogy nagy látású, nagy munkásságú, egyházunk javát mindig szíven viselő főpásztorunkat az Isten ez új évben is megtartsa, megáldja. Az üdvözlő beszédet nt *Kenessey Béla* egyházkerületi főjegyző tartotta.

A „Vasárnap“ első száma, melynek megjelenése január 3-ára volt jelezve, *csak január 10-én fog megjelenni*. A késedelem okát a kezdet nehézségei eléggé magyarázzák. Alig szükséges mondanunk, hogy a késedelem oka sem a szerkesztőséget, sem a kiadóhivalt nem terheli. A „Mutatványszám“ 4000-et meghaladó példányban küldetett szét legilletékesebb helyekre a lelkészi hivatalokhoz adresszáva. Mi lett az oda küldött példányokkal? Valjon hány %-a jutott a nép kezébe? Kérdeznünk kell, — mert H.-Bodonnak, Tasnád-Szarvadnak, Vajának 5—15—20 példányok megrendelésével kevés társa akadt még eddig. Talán az idő volt rövid a terjesztésre-gyűjtésre?! Mi azt hitük, 10 nap 5 ünnepnappal éppen elegendő lesz arra, hogy 500—3000 lélekből álló gyülekezeteink papjai híveikkel erről a dologról beszéljenek. Mert — bár köszönjük a lelkésztársak személyes megrendeléseit — de hol maradnak híveik? — Hiszen e lap megindítá-

sát, mint „legsürgetőbb közszükséget“ méltóztattak hangsúlyozni! Tehát még tovább is tilubálunk? Valjon elég lesz-e a folytonos bírálat? Nem kellene-e immár magunknak is dologhoz látnunk? Egyházunk ellen a vádak mind sürrűbben, mind hangosabban nyilvánulnak: mi ugy tudjuk, hogy az egyház gerince a *papság!* — Tisztelettel kérjük a lelkész urat a szétküldött „Előfizetési-gyűjtőleveket“ a „Vasárnap“ szerkesztőségéhez minél hamarább visszaküldeni.

A babonás katolikus vallás. Az alábbi sorokat a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ 49—1900. száma nyomán írjuk: A Mária-kultusz annyira kifejlett Franciaországban, hogy a pápistaság Mária istenítésévé vált. A lyoni Mária-kongresszuson Chatelus kanonok a következőket mondotta: A Mária kongresszusra azért van szükség a XIX ik század végén, mert ez a Mária kijelentésének százada volt. Isten e században Mária által szólt. Franciaország Mária országa. Az Idvezítő Judeát választotta tanítása helyéül, Mária Franciaországot. Franciaországot az igazi Mária szellem hatotta át. — Mr. Coullié, lyoni érsek így szólt: A szent szakramentumban bemutattuk hódolatunkat Krisztusnak, be kell mutatnunk Máriának is, mint a ki a válság munkájának segítő társa. A mi asszonyunk ott királyné mindenütt, a hol az Idvezítő király. Egy ügyvéd meg így szólt Imádandó királyné, Szűz, kinek tisztasága megszegyeníti a lilomot, csillag, kinek gyengéd ragyogása elhomályosítja a napot, kit a pátriárkák látni vágytak, a kit a szentek dicsőítenek, hol találók alkalmas szavakat, hogy téged dicsőíthesselek!

Nyilvános köszönet. A kolozvári ev. ref. szertet ház árvái karácsonyfájára adakoztak Dr. Bartók György püspökné, Nagy Sándor magánzó 6—6 koronát; Özv. Szász Domokosné, Kenessey Béla th. igazgató, Cseresznyés Ödön balázsfalvi ev. ref. lelkész, 4—4 koronát; Krompecher Jenőné, Krompecher Hermin, Krompecher Berta, Ravasz János nyárad-szeredai ref. esperes, Szécsi Ferenc felvinci ref. lelkész, Tunyogi Béla bádoki ref. lelkész 2—2 koronát; Pap István kir. táb bíró, Dali István szász- csávási ref. lelkész 1—1 koronát; az új tordai ev. ref. egyh. protestáns estélye fillér jövedelméből Molnár Lőrinc ref. lelkész 12 koronát, Stein János kereskedő 19 drb könyvet és Szele Márton kereskedő egy nagy doboz cukorkát és karácsonyfa díszeket.

Fogadják a nemes szívő adományozók az árvák hála köszönetét.

Nyilvános számadás Nagytiszteletű Szerkesztő Ur! Engedje meg Nagytiszteleted, hogy az „Erdélyi Protestáns Lap“ 51. számában, 462. oldalon, »Uj református egyházközség« cím alatt jött tudósítást javítsam ki, mivel nem mindenben felel meg a valóságnak, némileg meg is sértethetné valakit az elhallgatás által. Ennek a kikerülése végett kegyeskedjék Nagytiszteleted a következő számban, a következő névsort közre adni, mint helyre igazítást

Nagyságos Zathurecky Gyula egy belső telek paplaknak 18,000 kor. Antos József pénz 2365 kor. Bedő József 300 kor. Dr. Solymosi István 250 kor. Bíró Albert 200 kor. Kovács Sándor 100 kor. Belle András 100 kor. Gyárfás Mihály 100 kor. Tunyogi András és neje 100 kor. Zorkoci Gyula 20 kor. Nagy Ferenc 20 kor. Bodó Domokos 20 kor. Daniel Ferencné 20 kor. Nagy József 12 kor. Pál Mihályné 10 kor. Boda Benedek 10 kor. Szép Mihályné 10 kor. Balázs Ferenc 10 kor. Bardoc Sándor 10 kor. Bede Ferencné 10 kor. Nagy Elek 10 kor. Fitori Sándorné 10 kor. Borbáth Ferenc 10 kor. Valovics Pálné 10 kor. Prázmári István 10 kor. Dávid Imre 10 kor. Pap András 10 kor. Miklós László 10 kor. Graizing Ferdinánd 10 kor. Ágoston József 10 kor. Bartalis Elek 20 kor. Málnási András 20 kor. Borbáth Gerő 50 kor. Oroz Lajos 4 kor. Bede Józsefné 2 kor. Paratés Miklósné 10 kor. »Erdővidéki Takarékpénztár« 48 kor. A befizetett alapítványok kamata 1899. évi 79 kor. így *összesen 4000 korona*, mely összegnek 5⁰/₁₀-át kapja évenként a barothi rendes papja megmaradandó ¹/₃, illetve 1⁰/₁₀ tőkésítendő a hívek kepejének megváltására. Ezenkívül néhai b. e. Nagy Ezsaiás hagyaté-

kából e lelkési hivatal fog kapni 1600 koronát, mely összegnek a kamata a papé, de az 1898. évi XIV. t. cz 14. §-a alapján beszámítás tárgyát nem képező jövedelme a papnak

Ezek a valóságos adatok, melyeknek kiadását kéri Nagytiszteleted

Olasztelek, 1900. decz. 24-én. Alázatos szolgálója:
Kovács Sándor, ref lelkész.

Szerkesztői és kiadói üzenetek.

N. Teremi. Az 1900 évre irtuk be

Sóvárád. A küldött 8 korona nem elegendő a hátralék törlésére. Még 2 korona kell.

Várad *Márton egyh. gondnok* és *Sebestyén.* aláírással 10 koronát vettünk. A posta bélyeg: Tordaszentlászló. De hát tessenek egyenesen megírni az egyházközség nevét, melynek részéről az előfizetés küldetett.

Bősháza. A kiadói könyvben 2 évi hátralék állott.

Hivatalos rész

1596 1900. PÁLZÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett *ér-hatvani* ev. ref. leányegyház *lévita-tanítói* állomására pályázat hirdettetik

Javadalom: 19 hektoliter elegybuza. Kézpénz az egyháztagoktól 50 korona, 4 régi öl fa beszállítva. 15 hold szántó és kaszáló haszonélvezete. Három darab marha nyári legeltetése: 4 frt. 71 kr. lévitatőke kamata. Tandíj 2 véka csós málé és 2 korona kézpénz, minden tanulótól. Stóla ehm szabályrendelet szerint 2 és 4 korona. Tisztességes lakás melléképületekkel s kerttel. Ehhez járul még 454 korona államsegély s 100 korona korpótlék, a melyhez való jogosultság esetén azokat az állam folyósítja.

A megválasztandó tanító azon naptól számítva élvezi a javadalom reá eső részét, mely napon állását elfoglalja.

Kötelessége az egyházi törvények értelmében a lévitai s tanítói teendők pontos teljesítése.

Kellően okmányolt pályázati kérelmek 1901. január 28-ig küldendők nagytiszt Viski Pál esperes úrhoz Zoványra (Szilágy-m.).

Kolozsvártt, 1901. január hó 2-án

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

7—1901. PÁLYÁZAAT.

Az erdélyi ev. reform. egyházkerülethez tartozó *kézdívásárhelyi* püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségnek üresedésben levő egyik rendes *papi* állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: 2400 korona törzsfizetés, melyhez öt izben 240—240 korona ötödéves korpótlék járul az egyházközség pénztárából havi előleges részletekben fizetve; a stóla- és vallástanítási díjnak öt megillető része. Természetheni lakás, esetleg 400 korona lakbér.

Kötelességei: A díjlevélben körülírt rendes lelkési teendőknek ugy az anya-, mint a leány-, valamint a fiók-egyházközségekben is, végzése; ugy szintén a hitoktatás, a hitoktatók közt megállapított osztályokban leendő teljesítése; az egyház közigazgatásban és irodai teendőkben az egyháztanács beosztása szerint való részvétel.

Pályázni kívánók minősítvényekkel és szolgálati bizonyítványokkal felszerelt folyamodásukat 1901. évi január hó 25-éig alólírt püspöki hivatalhoz adják be.

Kolozsvártt, 1901. január hó 2-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve Előfizetési ár: egész évre. 12 kor
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó. félévre 6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Főpásztori levél

az erdélyi ev. ref. egyházkerület összes lelképásztoraihoz.

*»Kegyelem nektek és békesség. Istentől, a mi
Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól.«*

Az új esztendőnek kezdetén és az új évszáz küszöbén az apostol ezen üdvözlő szavaival köszöntlek titeket, az erdélyi magyar Sion öreit, Isten népének lelképásztorait, a Krisztus evangéliumának prédikátorait.

Üdvözöllek, midőn a múlttól a jövő felé fordítom tekintetem és az új évszáz reggélén a ránk váró munkára hívjak titeket.

I. A letűnt század a szellemi életnek nagy becsü kincseit hagyta reánk örökségül. — A természeti tudományok bámulatos hódításai, ezek folytán a mivelt népek gazdasági, kereskedelmi és állami életének, a társadalom műveltebb tagjai *világ- és életnézetének* átalakulásai: a szellemi életnek gazdag terméssel biztató új mezőit, fenséges kilátást ígérő magaslatait és mérhetetlen mélységeit tárták föl előttünk.

Az elért eredmények káprázatos gazdagsága új vágyakat, új reményeket, új törekvéseket támasztott a lelkekben és új irányokat jelölt a haladó szellemnek.

A kutató elméket új fény özönlötte körül, de az új fény egyszersmind új árnyakat vetett. A dolgok régi rendje sok tekintetben megváltozott; az elméleti és a gyakorlati kérdéseknek egész serege került a fejlődő élet felszínére, a melyek egymás ellen küzdve a megoldást ellenállhatatlan hatalommal követelik.

Az elmék és a szívek e nyugtalan tusakodásában untig hallottuk *a vészkiáltást*, mely a vallásnak, az egyháznak örök végét hirdeté.

A vészkiáltásra az őrállók egész serege övezte föl magát *a védelemre*, de a kik a mentés munkájában fáradoznak vala, azok is két irányban tértek el egymástól, s megalkották a konzervatívok és liberalisok, orthodoxok és modernek táborát — Egyik a hitcikkelyek régi sáncaiba vonulva védekezett másik a mulandó formában az örökkévaló lényegét keresve szállt csatába, mindkettő azt hívén, hogy a hitnek harcát a tagadás ellenében csak az általa kijelölt irányban lehet megvívni diadalommal.

A letűnt század *a hit és a tudás* meghasonlásának százada vala.

A ránk virradott új évszáz, ha az előjelek nem csalnak, a kettő *kiengesztelődésének* lesz a korszaka.

E kiengesztelődésnek azonban egyik főfeltétele: *az evangéliumi tiszta hit diadala*. — A szóvalódi értelmében vett keresztyén vallásnak végképen le kell győznie ama *belső* ellenségeket, melyek a haladásnak útját állva, a szellem tiszta vallása ellen vívják értelmetlen harcaikat.

Megmondattott, hogy »az Isten lélek és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják,« Ján. 4: 24.

Ha a hit és a tudás közt őszintén óhajtjuk a békét: úgy e szellemi vallás diadalmaért kell legelső sorban megvívni a harcot. Erős táborra kell tömörülni; fegyverekről kell gondoskodni.

Mindenek fölött a modern kultúra állandó becsü elemeit el kell sajátítani, hitünkkel, világfelfogásunkkal és életnézetünkkel össze kell egyeztetni. *Mert a mi igaz a tudományban: az nem lehet kárára a vallásnak; és a mi igaz a vallásban az ellen hiában való az ugynevezett tudományok minden viaskodása.*

Ha azt akarjátok, hogy a modern kultúra által felszínre hozott nagy kérdések megoldásánál a bölcsek tanácsában meghallgassák és fontolóra vegyék a vallás apostolainak szavát: úgy egyfelől a vallásban, másfelől a tudományban a lényegest a lényegteltentől, az igazat a tévelytől meg kell különböztetnetek. És ha megkülönböztetések helyes vala: akkor bátran, a diadalom teljes reményével tekinthetünk a jövőendő idők küzdelmei elé. A folyton fejlődő élet nagy problémáit, socialis kérdéseit soha sem egyesek vagy osztályok hatalmi befolyása, hanem minden időben *a népek lelkiismerete* oldotta meg. A népek társadalmát hiában akarják a »közös érdekek« fundaméntomára újból építeni, ha nincs meg a láthatatlan szent kapocs, a mely egyedül képes a tagokat egybekötözni; ha hiányzik a »közös hit«, a mely a falvak egyszerű lakóit és a város művelt elemeit egymáshoz kapcsolja elválaszthatatlanul. Ezt a világot vallás nélkül még nem reformálták soha. És a ki a szellem örökkévaló szent forradalmát a világtörténetben felidézte: *Krisztus nélkül hiában hoznak törvényt a vezetők, hiában ülnek tanácsot a bölcsek és hiában tusakodnak a fejedelmek.*

II. A protestantismus a lelkiismeret vallása.

Vigyázzatok tehát, hogy tudatlanság és tévelygés, vakhit és babona, testi vágy és bűnös szenvedély; és minden, a mi a lelkiismeretet megzavarja, azoknak szívébe, kik mellé pásztorokul adott az Úr, be ne fészkelje magát, sőt inkább, a kiket meglepett az álomnak szelleme, még azok is tölserkenvén *„vetközzék le a sötétség cselekedeteit és öltözzék fel a világosság fegyvereit.”* Róm. 13 12.

Az evangélium *„Istennek az ereje üdvösség szerzésére minden hívőnek”* Róm. 1 16.

Az evangéliumi hit égő szövétnekével világítsátok meg tehát a szellemvilág mélységeit és a lelki élet szent rejtélyeit, hogy *a kik sötétségben ülnek: világosságot lássanak és az élet útjára térjenek.* Máté 4: 16. Péld. 2 13.

Az evangéliumban elrejtett isteni erővel termékenyítsétek meg a lelkeket, hogy a hit teremjen jó cselekedeteket. *„Mert a jó fa jó gyümölcsöt terem. A rossz fa pedig kinyágitik és tüzre vetetik.”* Máté 7: 17—19.

A hit idvezit. De nincs egyház, mely a hitet kizárólagos tulajdonának joggal mondaná. A hit merőben és teljesen egyéni. Az egyház csak *külső forma*, bár a szellemi élet legmagasabb megnyilatkozásának a formája; de ezen formába a közös hit által egy testté nőtt tagoknak kell — az erkölcsi világ örökkévaló eszményei felé állhatatosan törekvő földi tevékenység, folytonos munka, feddhetetlen élet által — minden nap új meg, új *tartalmat* önteni.

Ez a valódi *„jó illatu“* áldozat, mely kedves az Úr előtt.

E tevékenységnek az élet mindeu viszonyára ki kell terjednie, de főleg és mindenek előtt az egyházi élet mezejét kell átölelnie, hogy legyen a Krisztus anyaszentegyháza *„hegyen épített város,”* a melynek világossága az egész földi életre kiárasztja sugarait; hogy a mi egyházi tevékenységünkben egy új élet erőteljes érverését érezze meg az egész társadalom; hogy beteljesedjék az írás szava: *egy kevés kovász az egész tésztát átahárja.* Máté 13 33.

Mert ne feledjétek, hogy az evangélium nem tan, nem elmélet, hanem — *erő*, hanem *élet*, úgy a mint ezt a hívő lélek a Megváltó, a mi Urunk Jézus Krisztus tanításában és örökkévaló erkölcsi fenségében fölragyogni, az apostolok ige hirdetésében és küzdelmeiben, valamint amaz első keresztyének szent életében is visszatükröződni látja, a kikiről a Cselekedetek könyve azt jegyezte föl, hogy *állhatatosok valának a tudományban, javaiknak egymással való megosztásában, a kenyér megtörésében, az imádkozásban; — egyek voltak a szeretetben és együtt dicsérték az Istent; a szegényeket, az özvegyeket ópolták és segítették.* Csel 2: 42—47.

Isten lelki vezérségre hívott el titeket. Ebben az evangéliumi munkában tehát mint példaadók ti magatok járjatok legelől, megragadván minden alkalmat, hogy Isten országát építsétek. Mert a hol ez a munka szünetel, vagy csak kelleetlenül végeztetik: ott a vezetőt méltán éri kárhoztatás.

Kerületünk *„Egyházi Értekeslete“* épen azért alakult, hogy *a gyakorlati keresztyénség* nemes munkáját kezébe vegye s munkára hívja a Kerület összes híveit.

Kérlek azért, mint munkatársakat, hogy ti magatok járván legelől, buzdítsátok, serkentésétek, figyelmeztessétek és intsétek a Krisztus híveit, hogy ezen evangéliumi munkában serényen forgolódjanak és jó kedvvel hordozzák annak terheit. Isten országában semmi sem igen nagy és semmi sem igen kicsiny. Bármilyen szűk körben élünk, mindig elég széles a mező, hogy lelkünk nemes erőit kifejtsük és a jót tenni meg ne szünjünk. Különbözők a kegyelmi ajándékok, de Isten és ember előtt kedvessé magát csak az teszi, ki a neki adott talentumokkal híven sáfárkodik.

Lelketekre kötöm azért, és kérlek titeket, hogy kész odaadással szálljatok ki mindannyian, kivétel nélkül az egyházi tevékenység ama gazdag termést ígérő mezejére, melyet az

„Egyházi értekezet” megjelölt és örömmel ragadjátok meg az eszközöket, melyeket felétek nyújt, hogy a munkát végezzétek

Ne feledjétek, hogy a hívek élő hite, vallásos buzgósága, áldozatkészsége egyszersmind a mi odaadásunknak leendő fokmérője. A munka ideje elérkezett és én számon kérem a munkát, melyet el *kell* végezzétek. Hiszen, ha a kik az oltár körül állanak éleszteni a szent tüzet: eszményekért, az erkölcsi élet megújulásáért lelkesedni azok sem képesek: úgy ne csodákozzatok, és ne panaszoljatok, ha egyre ritkul az áldozók serege. Ha az élet vizéből maga a pásztor sem merít vajjon szomjtól ne epedjen-e a nyáj?

Az Úr nagy munkára hívott el titeket. Nemzetünk számára ezer évvel ez előtt a keresztes evangéliuma jelölte ki a helyet, a melyen élve és küzdve kelet és nyugat népei közt világtörténelmi missziókat kell betöltenünk. E misszió a mi anyaszentegyházunkra nagy és fenséges kötelezettségeket ró. A magyar kalvinizmusban Istennek szent ügye és a nemzeti ügy kötöttek egymással örök szövetséget. Sionunkat évszázadok harcza a nemzeti szabadság sziklavárává szentelte föl. Ti vagytok az őrállók. Ha ti és a mögöttetek álló sereg tisztét híven betöltenditek; ha az atyák nyomdokain tovább fognak haladni az unokák: akkor Istennek szent ügyével együtt a nemzeti ügy is diadalt arat.

Ebben a munkában *»az Úr Jézusnak kegyelme, az Istennek szerelme és a Szentléleknek közössége legyen és maradjon veletek, Amen.«*

Kolozsvárt, 1901. január hó 1.

Dr. Bartók György,
püspök.

Néhány sürgős szó

Névkönyvünk kérdéséhez.

Néhány hónappal ezelőtt jelent meg 1900 évi „Névkönyv”-ünk és nemsokára követni fogja az 1901. évi. Ha új formában, gazdagabb tartalommal é? — nem tudjuk. De hogy így kellene lenni, alábbiakkal bizonyítjuk. Elmondtuk ugyan még, de meghallgatás nélkül sem mert felette fontosnak tudjuk, im megismételjük, hogy „Névkönyvünk” igen hiányos. Híveink pontosan összeírva még nincsenek. Ez szinte hihetetlennek tetszik, pedig szomorú valóság. Ha eddig megjelent „Névkönyv”-einket lapozgatjuk, az erdélyi részeknek csak 1 73 polgári községből látjuk összeírva híveinket, holott az erdélyi részekben 2621 polgári község van. 1149 polgári községnek nyoma sincs Névkönyvünkben. Pedig az teljes lehetetlen, hogy az erdélyi részek polgári községeinek közel felében egy szál kálvinista se élne. A kik nemzetiségi vidékeken szolgálunk, tudjuk is, hogy majd a szász, majd az oláh papok tesznek át oly községből anyakönyvelendőket, a mely községeknek nyoma sincs Névkönyvünkben; beosztva egyik lelkészi hivatalhoz sincsenek. Már az is baj, hogy az ilyenekre nézve az anyakönyvelést illetőleg a lelkészi hivatal illetékessége megállapítva nincs. De sokkal nagyobb baj aztán az, hogy az ilyen, reánk nézve gazdátlan községek (1149) kálvinista lakóinak anyakönyvi adatait a szász és oláh papok igen sok esetben nem, a róm. kath. papok pláne soha sem teszik át hozzánk. Mi sem követeljük sok esetben, hiszen tudomásunk sincs róluk. Így következik be aztán a szomorú valóság, hogy, ha a jelen generáció nem is, de a következő már a nemzetiségekbe, vagy a katolicizmusba olvad be. Reánk nézve tehát elveszett.

Jelen 1901. évet igen alkalmasnak tartjuk arra, hogy Névkönyvünk oly módon alakíttassék át, hogy abban az erdélyi részek mindenik polgári községe benne foglalassék. Kétúton segítségünkre van ezen

évben a folyamatban levő népszámlálás is adataival. És ha ma a községek jelentékeny számában nincs is hívünk, ki szavatol arról, hogy nem lesz holnap? Hiszen a megélhetés egyre súlyosabbá váló gondja a szélrózsa minden irányába űzi-hajtja az embereket. Az egyes ipartelepek, bányatelepek, vasútvonalak, vállalatok, stb új és új irányba szöktetik a munkáskezet. A Névkönyvbe újonnan felvett községek, bizonyos körök szerint, beolvasztandók volnának igen természetesen az egyes lelkészi állomásokhoz. Költségkimelés szempontjából azt is megtehetnők, hogy a Névkönyv eme kibővített alakjában csak 10 évről tíz évre jelenjék meg. De gondoskodnunk kell okvetlen, hogy a szóban forgó községekben esetleg megtelepedett híveink ne legyenek gazdátlan nyáj — ólálkodó farkasok prédája. Ezeket bátorkodunk az illetékes körök figyelmébe ajánlani.

Benedek Károly,
egyházi főjegyző.

Protestáns esték falun.

A protestáns esték városokon virágzanak, mindannyiszor, a hányszor hallok róla, jóleső érzés fog el. Hanem másképp van falun; csodálkozással tapasztaltam, hogy a protestáns esték bármily szépek és nemesek, falun nagy ritkán születik egy-egy s az is rövid idő alatt néhaivá válik. Minden protestáns embert akaratlanul gondolkozóba ejt az, hogy miért díszlenek városokon s miért nem élhetnek meg falun, a hol szükségesebb. Pedig falun is ugyanazon lelkesültséggel fáradoznak megteremtésén a vezetők, lelkők minden melegevel ápolgatnák. Meg is kezdték több helyen, vagy legalább kísérletet tettek s mivel a részvétlenséget tapasztalták, abban hagyták munkájukat. Ezt látva és hallva, sokan hozzá se fogtak, előre tudták a következőket.

A vezetésre hivatottaknak nem róható fel, ha nem adhatnak életet neki, nem vezethetik virágzóan; de a

hallgatóságot se vádoljuk, ha közönyös, ha nem lelkesül érte, mert a sikertelenség kulcsát abban látom, hogy a városi protestáns estékkel teljesen megegyezően, ugyanazon alakkal és tartalommal akarják létesíteni. Pedig nem lehet, mert más a hallgatóság városon és más falun. Ezt tekintetbe véve kell megalakítani falun a protestáns estéket, melyek tulajdonképp ugyanazok, csak alsóbb fokon állanak. De ez nem baj, idővel oda fejlődnek, hogyha nem is lesznek a városiakkal egy színvonalon, legalább megközelítik, a legiőbb az, hogy lesznek. Faluhelyeken s különösen ott, a hol a papon és tanítón kívül más nincs, ki felolvadásokat, szavakat tartson, leírom miképp adható élet a protestáns estéknek.

Főfeltételnek tartom, hogy legyen meg az érdeklődés. Ezt pedig úgy lehet elérni, ha a hallgatóság cselekvőleg is részt vesz az estéken, azt az énekléssel teheti.

Minden faluban — azt hiszem kevés a kivétel — az egyházi énekeket többé-kevésbé cifrázva, kanyargatva, nyújtogatva tudják, vagy találunk olyan egyházközségre is, a hol a hivek egy tizede sem tudja az egyházi énekeket. A kik nem tudnak énekelni, nem vehetnek cselekvőleg részt, valamint azok sem, a kik egészen helyesen nem tudják, mert nem mernek. Szívesen tanulták volna s még most is tanulnák, hisz fajunkban van a képesség, próbálja meg bárki. Az egyházi ének-tanítás a kiinduló pontja falun a protestáns estéknek. Össze kell gyűjteni az asszonyokat és férfiakat külön-külön egy héten egyszer, vagy kétszer, ahogy a körülmények engedik, mikor mincsenek munkával elfoglalva és talán legjobb tőlök megkérdezni, mikor érkeznek és azt az időt jelölni meg a gyülekezésre, hogy egyházi énekeket tanuljanak. Akkor ott a kántor tanítaná az énekeket, a pihenési idő alatt a pap a bibliából beszélgetne, keresztyén egyházunk történetét, nagy asszonyainkat, férfainkat ismertetné, vallás-erkölcsi költeményeket olvasna fel, azokat megmagyarázná. Ha valaki nem értene meg valamit, felhivná, hogy egész bizalommal kérdezze meg.

Ezt tartom falun leghelyesebbnek, mivel ez vonza a népet, örömmel megy oda, mert éneket tanul, ő is részt vesz; nem unja magát, mert érti az hallottakat s az neki lelki táplálék.

Ilyen van nálunk. Nem nagy közönséggel kezdük meg, de hála az Istennek, nap-nap után folytonosan növekedett s ma már alig férnek a teremben s a rendes időre pontosan ott vannak. Az énekek elhangzása után lesik a szót derék papunk, tiszt. Régeni Ferenc szájáról, a ki igazán lelkesedéssel, vallásos bensőséggel, a nép nyelvén beszél a protestáns estélyeknek megfelelőkről. Nem tudnak úgy elmenni, hogy meg ne köszönnék, a mit hallottak és tanultak. Címet nem adun összejövételünknek, csak egyházi énekek tanulására hívtuk, de ők most azt mondják: *estéli templomozás.* (Nevezzék inkább református estéknek. Nem kell azt a gondolatot ébreszteni, hogy ezek az esték és a templomi istentisztelet ugyanazon dolgok. L. Erd. Prot. Lap 1899 évfolyam 5—6. számaiban a „Védekezzünk“ cikket. Programjok jó, megfelel annak, melyet mi ajánlottunk. Szervezni kell az ifjúságot is. (Évkönyv 63. lap.) Ifjúsági gyűlések programm-

ját l. Erd. Prot. Lap 1900 évi 47. számában Egyháztársadalmi munka cím alatt Derék lelkész-társunkat s tanító aait szívesen üdvözöljük s szép mérvű sikert kívánunk. *Szerk*)

Azt hiszem minden faluban lenne sikerc, a fáradás nem lenne eredménytelen kialakulna belőle a protestáns estély

M. Bikal.

Bene Lajos,
áll. isk. igazgató-tanító.

N é m e t f ő l d r ő l.

Ravass Árpádtól

(Folytatás.)

De ime, egy pár szóval akartam ez általános, de nagyon fontos dolgokat érinteni s egy kissé mégis mesze mentem.

Most pedig az lesz a feladatomb, hogy röviden egy pár futó pillantást vessek a német kulturára általában. Valami fontos, jól kidolgozott, érdemleges dolgot még egyáltalában nem írhatok, az időt is, a helyet is tekintve.

Legelőször is feltűnik az itt tartozkodónak az a nagy rend, tisztaság és biztonság, a mi általában az egész Németország egyik főjellemvonása. Rendőri tekintetben pompásan be van állítva, az bizonyos, talán még sok is van, de hát azt a szervezet megkívánja. Nagy városokban is egészen biztosan járhat az ember, lopás, rablás, gyilkosság nagyon ritkán fordul elő. Általában a közigazgatás és a közszolgálat pontos. Ezek a dolgok különben nem is tartoznak most nagyon ránk.

Annál kedvesebb és meglepőbb az a törekvés, a mely a közegészségi és nevelésügyi tekintetben a sok szép szabad játszótér és befásított helyek előállításával valóban a közjót szolgálja. Itt kora tavasztól késő őszig úgyszólván künn élnek a még nem iskolaköteles gyerekek a szabadban. Ha csak az idő megengedi, délelőtt is, délután is jó hosszú időre kivezetik őket a nevelőnk vagy a célra tartott cselédek s ott kedves játékaikkal, ártatlan örömmel gyönyörködtesítő képet nyújtanak az arra járó-kellőknek. Az egészen kis gyerekeket is kiviszik az ők kis kocsijukban s ott a jó levegőn erősödik és edződik a gyermek teste. És sok-sok ilyen tér van, a város különböző részeiben. Egy oly nagy város, mint Lipcse, rengeteg összegeket áldoz ezeknek a tereknek a jó karban való tartásukért. És nem csinálnak díszkerteket belőle (elég díszesek azok úgy is), hanem meghagyják a maguk egyszerűségükben, hogy a gyermekek zavartalanul használhassák s szaladgálhassanak minden zege-zugában. S az arra sétálók szeme fölragyog, midőn a nyüzsgő csoportok felé közelednek s felhangzik a büszke Németország jövődöbéli kis daliáinak ajkán a német dal. Mindig vezetés és felügyelet mellett mennek a gyerekek; ha módosabb a szülő, nevelőnőjét küldi, ha szegényebb, maga megy gyerekpásztornak. Késő estig látni ilyen karavánokat, kik bizony messziről is fölkeresik a szép zöld, szabad teret.

Általában az az örömdetes dolog tűnik fel itt a szemlélődő előtt, hogy a nevelés fontossága sokkal öntudatosabb, mint nálunk; a gyermekek valóban a nemzeti társadalom jövő nagyságának letéteményesei-

ül tekintetnek s a szülők minden módon igyekeznek a nevelés tekintetében kötelességüket hiven és pontosan teljesíteni. Viszont maga a nagy társadalom s a hatóságok megtesznek mindent, tőlük kitelhetőleg, az általános kul ura előbbre vitelében.

Magának a népnek, az üzletembereknek, iparosoknak s a szegény, talán foglalkozás nélküli egyéneknek a szellemi szórakozására és épülésére szolgálnak a nyilvános olvasóhelyiségek. Ezeknek alapításáról maga a község gondoskodik a társadalom segítségének igénybevételével jól berendezett, előszobából és egy olvasóteremből álló helyiséghez, melyben a gondosan megválogatott és nagy számban levő, hazafias, általános ismeretterjesztő, népies módorban írt, de a tudomány mai színvonalán álló tudományos művek, hasznos szépirodalmi olvasmányok, közhasznú ismeretek tára, lexikonok, szótárak nyílt állványon vannak elhelyezve, s az olvasási órákban, rendszeresen este 7—10 ig, egy ott levő felügyelő (rendszen nő) tudtával s ellenőrzésével a könyvek szabadon használhatók. Van egy pár folyóirat s egy pár napilap. Az olvasóhelyiség használata mindenkire nézve *telyesen ingyenes*. Egy akkora városban pl. mint Lipcse, 7 ilyen ingyenes nyilvános olvasó helyiség van a város különböző részeiben. S a kisebb városok is igyekeznek arra, hogy okvetlenül legyen nekik is ilyen helyiségük. Láttam egy ilyen olvasó teremben egészen tudományos műveket is (természettudományi, történelmi, földrajzi stb.); láttam a görög és római világ ismeretére szolgáló könyveket is. Nem restelli bemenni az intelligens sem, ha közel lakik hozzá s ideje van, talál ott hasznos dolgot. Egyáltalában e könyvtárak komoly, hasznos volta egészen öntudatos a népnél is. Hogy mily áldásos intézmény, nem szorul fejtegetésre. Hogy a korcsmáknál nemesebb szórakozást nyújt, az is bizonyos. És hogy a szegény, pénz nélküli ember is nyugodtan mehet be oda, s ott egy pár óráig jó melegben, jó világítás mellett elolvasson s szórakozik, ez is nagyfontosságú dolog.

Mindjárt itt említenő a sokféle Egyesület, mely a népnek, egyáltalában a németeknek egyik főjellemonása. Rendkívül ki van fejlődve az egyesületi szellem. Az intelligensebb élet pályán levők külön-külön foglalkozásuk szerint, az ipart, kereskedelmet szolgálók szintén külön-külön foglalkozásuk szerint száz és száz egyesületet alkotnak egy olyan nagy városban, mint Lipcse; de a kisebb városokban aránylag épen úgy van. S hogy a rendkívül nagy mértékben fejlődött területi szellemnek természetesen meg van a maga gyümölcsöző eredménye, kétségtelen. A ki érzi, hogy egy testületnek tevékeny és buzgó tagja lehet a közjó érdekében, erősebb, bátrabb, határozottabb a munkában, mint az, a ki csak egymaga küzd. Ez a sok egyesület mind egy erős vára az előhaladásnak, a kulturának. Nem tudom, tévedek-e, de rám azt a hatást teszi az erős, talán túlságosan kifejtett egyesületi élet, hogy bizonyos hátránya is van ennek. Én épen ennek tulajdonítom azt, hogy a német ember általában oly zárkózott, és bizony sokszor rendkívül egyoldalú minden más dolog iránt, a mi nem tartozik közvetlenül az ő körébe.

De nyomban itt kell szólnom a sok nyilvános felolvasásról. Ezek a felolvasások és szabadelőadások

épen az egyoldalúság legyőzésére rendkívül jó szolgálatot tesznek azokra nézve, a kik felhasználják az alkalmat s látogatják ezeket. S dicséretére e népnek, nagyon látogatja az ilyen felolvasásokat. Nagy plakátok hirdetik naponként ezeket s az érdeklődő akár egész hétre, minden estvére határozott programot állapíthat meg magának előre, s ellátogathat oda, a hova épen kedve tartja, mert a szabadelőadások nagyrészen ingyenesek, csak ritkán járnak nagyon csekély (10-20 pf.) belépti díjjal, de akkor is mindig valami jótékony célra

(Folytatása következik.)

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1900. dec. 20.

Elnökölt Br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok aa. Jelen voltak: Dr. Bartók György püspök, Zeyk Dániel, főgondnok, Kenessey Béla, főjegyző, Br. Bánffy Ernő, Szász Dénes, Lészay Ferencz, Becsek Lajos, Parádi Kálmán, Sándor János, Dr. Sárkány Lajos, igazgatótanácsosok. Maksay János, ehker. számvető, Deák József, pénztárnok, Dr. Deák Albert, ügyvéd és Módi Elek, helyettes jegyző

Elnök aa. az ülést megnyitván, kijelölte az előadók sorrendjét, kiknek előadásában a következő ügyek nyertek elintéztést:

Özv. Báthori Györgyné, kis-dobai nyug. tanító özvegye, részére 200 kor. egyszersmindenkori segély kiutaltatott az államsegélyi alaphól.

Ugyanezen alaphól a körös-pataki lévita-tanító részére szavazott meg az igazgatótanács 600 korona segélyt, a hitoktatás pontos végzéséért.

Nem találta azonban teljesíthetőnek igazgatótanácsunk a bedei egyházközség 500 kor. és az ó-újfalusi ehk. nagyobb összegű segély iránti kérését, mert e kérések kellelőleg fölszerelve nem voltak.

Br. Bánffy Dezső, főgondnok és Dr. Deák Albert, ügyvéd aa. ismertetése után tudomásul vette az igazgatótanács a Relle Mátyás, bpesti lakossal megkötött csere és adásvételi ügy lebonyolításának ez idők szerinti állását és fölkerlte főgondnok úr önmagáért arra, hogy Maksai, számvető, valamint Dr. Deák, ügyvéd útján még a folyó 1900. évben ejtse meg a végelszámolást Rupp Zsigmond, bpesti közjegyzővel, ki ez ügyben egyházkerületünk megbízottja volt. Nevezett közjegyző munkadíjai és költségei 6000 koronában állapították meg, mely összeg ki is utaltatott, azzal a fölhívással, hogy a másik fél közjegyzőjének velünk szemben fennálló szavatossági jogviszonya és ebből folyó kötelezettségei tekintetében is rendezze az ügyet, január hó 15-dikéig.

Domokos Miklós, arapataki birtokosnak az ottani öreg kántor Bibó László aa. állásában való megahagyását elrendelő egyházmegyei tanácsi határozat ellen beadott felebbezése figyelembe vétetvén: a másodfokú határozat feloldatott és a már munkaképtelen kántor aának nyugalmazása, az első fokú egyházközségi határozat értelmében, elrendeltetett.

Rozsnay István, egyházmegyei képviselő aa. felebbezése folytán, a marosi ehmei közgyűlés két határozatát oldotta fel igazgatótanácsunk, a törvény által megkivánt alakosságok mellőzése miatt, utasítván az egyházmegyét, hogy a kérdéses tanácsbíró választást és a néhai Czákó József halálával megüresedett aligondnoki állásra vonatkozó jelölést, újból és szabályszerűen ejtse meg.

Kovács Dénes, sóváradai tanító felebbezése folytán a marosi ehmei tanács ama határozata is felülvizsgálat alá került, mellyel a nevezett tanító részére még alkalmaztatása idején föltételelesen megszavazott évi 100 korona fizetési-pótlást, a kikötött föltétel nem teljesítése miatt, megvonni rendelte. Minthogy azon-

ban felebbező aa. a szóban forgó pótlék végleges kiutalására vonatkozó állítását mivel sem igazolta és mert az összeg föltételeessége kétséget kizárólag beigazoltatott: a felebbezés elutasításával, az egyházmegyei tanács határozatát erősítette meg ig.-tanácsunk.

Ezután az ig.-tanács, közigazgatási birói minőségben döntött az oltszemi egyházközség ama felebbezése fölött, mellyel a sepsi ehmei biróság 13-900. ítéletét kérte feloldani. Ebben az ítéletben u. i. az egyházmegyei biróság megüresedettnek jelentette ki az oltszemi énekvezéri állomást és annak javadalmát évi 60 koronával kevesebb összegben állapította meg, mint a mennyit eddig a szabálytalan úton alkalmazott községi tanító énekvezér élvezett. A felebbezés érdemi elintézhete céljából azonban kiegészítést rendelt el ig.-tanácsunk, annak igazolására, hogy a jelenleg működő kántor, az iskola községivé tétele előtt szabályszerűen alkalmazott tanítója volt-e a felekezeti iskolának?

Csiszér Zsigmond, kálnoki lelkész fellebbezést nyújtott be a sepsi ehmei tanács ama határozata ellen, mellyel ő az egyház közszükségleti alapjából vásárolt kis belső telek használatáért évi 32 kor. bér fizetésére köteleztetett. kérve, hogy az egyházközségi határozatnak megfelelően csupán csak a kerítések fenntartására köteleztessék a haszonélvezet ellenében.

E fellebbezés alapján ig. tanácsunk úgy az egyházmegyei, mint egyházközségi határozatot föloldotta és utasította az egyházat, hogy a szóban forgó belsőség vételárát a lelkésznek jövedelmező fakepeváltó alaphól térítse meg a közszükségleti alaphól, mert ig. tanácsunk ily föltétellel engedélyezte volt. annak idején a vásárugylet megkötését. Ennek megtörténtével fölmentetik a lelkész is a haszonbér fizetése alul, mert a kertet a fakepe-alap jövedelem csökkenésének ellenértékéül fogja használni.

Szacsvai egyházközségünk amaz elhatározása, mely szerint a polit. községek, állami iskola elhelyezésére szolgáló épület megépíthetése céljából ingyen bocsát egy teleket rendelkezésére, — elvileg jóváhagyó tudomásul vétetett, de az egyezséglevelél formai hiányai miatt arra utasított az egyházközség, hogy előbb a kir. tanfelügyelővel rendezze a kérdést és ha tényleg biztos kilátás van állami iskola létesítésére, akkor terjessze föl a szabályszerűen kiállított egyezség-levelét megerősítésre.

Gogánváraljai egyházközségünk kérése, műemléket képező temploma renoválására segély nyeres iránt, ajánlattal felterjesztetett az országos műemlékek bizottságához.

Bardóczi egyház ama határozatát, hogy elmebeteg s gyógyíthatlan állapotban levő lelkészétől, ki államköltségen gyógykezeltetik és családtalan, az 1894-től élvezett $\frac{1}{2}$ fizetését megvonta és a lelkészi állás betöltését elhatározta, jóváhagyó tudással vette ig. tanácsunk, de utasította egyttal az egyházat, hogy e határozatot közölje beteg lelkész gondnokával is, fogantatás előtt.

Sükői egyházunk kérésére megengedett, hogy 245 kor. köztökéjét. 6 év alatti visszahelyezés kötelezettsége mellett, paplak építésére felhasználhassa.

A szőkefalvi egyházközség ama kérését, hogy az eddigi pap-tanítói fizetés pótlást képezett Baldácsy-segély az egyháznak rendszeresíttessék, nem találta ig.-tanácsunk teljesíthetőnek

Nagy-rápolti egyházunk kérése, hogy 800 korona tőkéje, mely központilag kezeltek, házi kezelésre ki adassék, azon okból nem teljesített, mert az egyház azt nem az 1899. évi közgyűlés határozatában jelzett célra, t. i. birtokvásárlásra, kívánja fordítani.

Kézdi-Vásárhelyi egyházunknak ama határozata, mely szerint az eddig két különböző javadalommal fenntartott papi állomásának javadalmát egyformásítani határozta. — helyben hagyatott s a díjlevelek, szokásos fenntartással, megerősítettek.

Aszalós György, torockó-szt györgyi lelkész kérése, hogy 80 kor. orsz. közalapi állandó segélye a tőkeszerző hányadok levonása nélkül adassék ki, teljesíthetőnek nem találtatott.

A marosvásárhelyi kollegium előjárósága nyomdájának eladásáról jelentést tévén, mielőtt azt ig. tanácsunk tudomásul vehetné, kérdést intézett a kollegium előjáróságához, hogy minő alaphól vásároltatott a nyomda annak idején s hogy nem képez-e az valamely különös feltételhez kötött hagyományt?

Kenessey Béla ehker. főjegyző aa. beterjesztette az ehker. közfőtörvényszéknek 3-900. sz. ítéletét, mely szerint Gáspár István sz.-somlyói lelkész az ig.-tanács által ellene indított fegyelmi eljárás rendjén papi jellegétől megfosztatott. Tudomásul vétetett.

Szamosfalvi egyház kérése a kántori teendők végzésére adott 104 kor. segélynek 160 koronára lendő emelése iránt, segély alapjaink lekötöttsége miatt, teljesíthetőnek nem találtatott.

Kolozskalotai esperes előterjesztése folytán Nagy János hábonyi levita hivatalból való nyugalmazása iránt a kellő lépések megtételni határozattak.

Egerpataki egyházunknak megengedett, hogy papi állását 1901. ápr. 24-ig betöltetlenül hagyassa.

Felenyedi egyházunk ama kérése, hogy papi állomása 1904 ig. üresen hagyassék, az utasítás értelmében nem volt teljesíthető, megengedett azonban a fölhozott indokok alapján, hogy 1902. szept. 29 ig. a papi állás betöltetlen maradjon.

A felenyedi papi használatához tartozó egyik puszta telek bérlője: Veress Zsigmond megfelebbezven az ehm. közgyűlés ama határozatát, mely szerint a bérlet jóváhagyása megtagadtatott: felebbezése elutasított, miután bérszerződés soha megkötve sem volt s így az jóváhagyásra be sem mutatott.

A kolozsvári kollegium új épületének elhelyezése tárgyában, műszaki előadó aa. javaslatának mellőzésével, a kollegiumi előjárós-ig álláspontra fogadtatott el, minthogy az épület megfelelőbb elhelyezésére a kollegium alkalmas telekkel nem rendelkezik és ilyennek megszerzésére fedezete nincsen.

Kolozsvári kollegiumunknak az új épület megépítéséhez fölveendő (110,00.) koronás kölcsönről szóló kötelezvénye, tekintettel a mai nyomott pénzügyi viszonyokra, terhelő föltételei dacára is, helyben hagyatott.

A Relle-féle birtok-vásár és csere ügyben kirótt 30720 kor. 49 fillér illeték kifizetésére a felhatalmazás megadatott. utasítván számvevő aa., hogy Budapestre utazása alkalmával tekintse meg ez ügyet, hátha a Csécsné-féle birtokcsere után az illeték megtakarítható lenne, mely esetben a kiróvás ellen felebbezés lesz beadandó.

Műszaki előadó javaslata alapján a külközép-u. 6 sz. telekre a vízvezeték berendezésével a Bányai és társai cég bizatott meg az általuk beadott es elfogadott költségvetés alapján folyósítottván a munkálatok díjába 328 kor. 60 fill. a jelzett bérház számlája terhére.

A Nagy Péter alap évi 50 kor. kamat részlete az 1886 évi egyházkerületi közgyűlés 55 jkvi sz. határozatával a most már zárt intézetté tett özvegy-árvai alap javára lévén kiutalva, főt. Püspök aa. indítványára elhatároztatott, hogy e kamatrészlet jövőre a Szeretetház javára folyósíttassék. A néhai püspök emléke iránti tiszteletből egyttal közöltetett ezen intézkedés Gál Gyulánéval, mint a néhai püspök jogutódával.

Főt. Püspök aa. jelentést tesz a lelkészek állami fizetés kiegészítése tárgyában a közoktatási miniszterrel folytatott tárgyalásai eredményéről, a jelentés örvendetes tudomásul vétetett és főt. püspök aa. fáradozásaiért igazgatótanácsunk köszönetet mondott.

A Gecse-emberszereteti intézet bizottmányának a pénztárnoki fizetés felemelése iránti kérése, az e tárgyban hozott előbbi határozat fenntartásával, elutasított

A szeretetház bizottságának október havi száma-
dása tudomásul vétetett.

Pénztári hivatalunk október havi naplója átvizs-
gáltatván, némi kiigazítás elrendelésével helybenha-
gyatott.

Sepsi-Szentgyörgyi kollegiumunk 1901 évi költ.

ségvetése a Tárkányi György tanár részére időszerű-
lenül előirányzott 200 kor. korpótlék törlésével, hely-
benhagyást nyert.

Ezek után az idő előhaladván, elnök aa. az ülés
folytatását másnap délután 4 órára kitűzte s ezt az
ülést bezárta. r. s.

TÁRCA.

Az ó-szövetségi prófétismus.

Jónás próféta könyve.

Irta: *Biró Sándor.*

(Folytatás.)

De vajjon akkor csak igaz próféták voltak? vaj-
jon a prófétai tisztas névvel is nem üzték-e galád
visszaélést. Pillantsunk csak a próféták írásai! Mert
igaz az ember halad, az idő változik, a történelem
új alakulatokat, új jelenségeket mutat fel, de az új,
sohasem teljesen új, a régi ujjal vegyítve, megválto-
zott viszonyok között mindig visszatér. Hallgassuk csak
a hamis prófétákat! „A király jó és kegyes” — ado-
mányokban bőkezű ezen emberek iránt. »A bírák igaz-
ságosak» — csakhogy osztozó igazság van ott köztük
és a hamis próféták között a nép rovására. „A nép
nem bűnös az országot veszély nem fenyegeti, hát
nem megígérte Jehova, hogy oltalmazni fogja? Jeho-
vától csak jót remélhetnek» — csak higgyenek ezen
embereknek, engedelmesskedjenek — s az ajándékról
se feldekezzenek meg. Bálványt imádat, csak egy-egy
tulkot a papnak is hajtson, s aztán abból valamit a
szegényeknek is juttatnak.

Milyen „jóakarói” ezek a népnek, egészen a nép
szája ize szerint beszélnek; a nép szereti, rajong éret-
tők, »Ezek a mi embereink, ezeket követjük; ilyen em-
berek nincsenek; mindenik csupa jóság, csupa szere-
tet. Mennyire aggódnak érettünk, mennyire szívükön
viselik sorsunkat, még könnyeket is hullatnak miattunk
— s szeretném hozzá tenni — előttünk.» És mikor
megdördül Istennek ítélő szava, mikor a vakság, hiszé-
kenység, tévelygés áldozatát követeli, a „népboldogítók”
féreállanak, eltűnnek, mint ősszel a költöző madár s a
nép szenved, a nép bűnködik. Előtte volt a népnek az
igazság is, de megvetette, mert az igazság szerényen
meghuzódott, nem keltette magát tetszetős formában.
Haj! mikor látja be a világ, hogy a jó és igaz nem
tesz magának cégért s a hol sipolnak és trombitálnak,
ott farizeus árul?!

És hallgassuk most az igazi prófétákat, a vallásos
és nemzeti élet őrállóit, mit prédikálnak ezek?

Valahányszor olvasom könyveiket, szívem mindig
feldobog, hangosabban ver. A próféta igaz hitéért,
nemzete szabadságáért küzd. éhezik, szenved. Mikor a
nép szeme idegenre fordul, oltalomért eseng, a próféta
Jehovára tekint, tőle vár szabadulást. „Ne bizzatok
Egyiptomban, Assurt segítségül ne hívjátok, mert meg-
szabadít — országunktól”. Hívjátok segítségül az igaz
Istent, bizzatok önmagatokban. Zsidó ne akarja felfalni
a zsidót, ne törjön egymás romlására, ne pártérdeket
szolgáljon, ne szolgálja hazáját, nemzetét. szolgálja
Istenét, szolgálja az igazságot. Legyen jog, igazság és
szeretet s akkor lesz nagyság, erő boldogság.

A nemzeti élet tisztaságának, erejének alapja a
vallás erkölcsi élet tisztasága. A bálványimádás vegyi-
tette össze a népet idegenekkel, az fertőztette meg a
vallásos és erkölcsi életet; bálványimádás vitte a népet
romlásba, az vitte a fogságba, az ásta meg a szabad
Zsidóország sirját, hogy többé föl ne támadjon.

A próféták törekvésének célja az egész nép bol-
dossága. Ennek eszközei: Istennek lélekben és igaz-
ságban való imádása, jogon és szereteten alapuló
egészséges társadalmi élet, tiszta nemzeti politika.

A bálvány hazugság, a bálványimádás ostobaság.

Elmegy az ember az erdőre, fát hoz, egy részével ke-
mencét hevit, kenyeret süt; egy részével hust süt és
jól lakik s aztán a tüznél megmelegszik. Mikor jólla-
kott és megmelegedett a megmaradt fát, elviszi a mes-
teremberhez, bálványt faragtat belőle, letérdel előtte,
imádja azt. A másik azt hiszi, hogy ha gonoszul élt
és azután egy tulkot feláldoz, vagy mindennap tizszer
elmegyen a gyülekezetbe, már eleget tett Isten köve-
telésének. Pedig halljátok csak Jehova szavát:

»Mit nekem áldozataitok sokasága?

Jóllaktam kosok áldozataival, bizott borjak kövérivel.
Tulkok, bárányok, bakkok vérében nem gyönyörködöm.

Ha megjelentek látni színemet,

Nem kívánom, hogy pitvaraim letapossátok!

Ne hozzatok többé hiába ételáldozatot,

A füstölő áldozat utálat előttem

Az ujjhold, szombat s gyülekezet egybehívása:

Nem szenvedhetem az ünnepi gyűlést a bűnne!

Ünnepiteket gyűlöli lelkem,

Terhemre váltak, nem hordozhatom!

Ha felém nyújtjátok kezeiteket,

Elrejtlem szemeim előleket;

Ha sokat imádkoztok nem hailom meg,

Mert kezeitek vérral rakvák

Mosdjatok meg, tisztuljatok meg

Szűnjetek meg rosszat tenni,

Tanuljátok jót művelni.

Igyekeztek a jogosságra,

Gátoljátok az erőszakot.

Adjátok igazat az árvának,

Védjétek az özvegyek ügyét!« (Ézsaiás.)

Vidd el előlem dalaid zugását,

Hárfaid zöngését nem hallgathatom,

Hadd folyon a jog, mint áradat

S az igazság ki nem apadó patakként. (Amosz.)

Íme a prófétismus, mely Zsidóország és a zsidó
nemzet határain belül az embert megszabadította a
külső czeremoniák nyűgétől, Istent a lélekben kereste,
a vallást a szívbe plántálta, hogy legyen az az igaz
emberi élet ő ökkévaló belső forrása.

(Véve köv.)

Irodalom.

Megjelentek a következő munkák: Közbe-
vetett mondatok a bibliában. Írásmagyarázati tanul-
mány. Irta: *Sass Béla.* Ára 50 fillér. Budapest, 1900.
Kókai Lajos könyvkereskedése.

Egészségügyi Lapok. Népszerű folyóirat
egészségügyi ismeretek terjesztésére a művelt magyar
közönség számára. Szerkeszti és kiadja dr. Purjesz
Ignác. Megjelen minden hó elején. Előfizetési ára:
egész évre 4 korona; félévre: 2 korona. Szerkesztőség
és kiadóhivatal Budapest, VIII. kerület, Szentkirály-
utca 3 szám. Nagyon ajánljuk e Lapokat a lelkész-
és tanítótársak pártoló figyelmébe.

Új prot. egyházirodalmi vállalat. Ez évben
fog megindulni a *Debreczeni Lelkeszi Tár* Eperjessy
Istvánkiadásában. A vállalat 40—50 ives kötetekben je-
jelenik meg. A tár azt akarja elérni, hogy a legközön-
sesebb és a legkülönösebb alkalomra is legyen benne
alakilag és tartalmilag kifogástalan beszéd- és imádság. A
tiszta jövedelem alelkeszi nyugdíj javára van szánva.

Megjelent a Theológiai Ismeretek Tára,
Zoványi Jenő, tiszaföldvári lelkész szakértő szerkesz-
tésében. XIV (III. kötet 3.) füzet. Mező-Tur, Gyikó K.
könyvnyomdája.

Előfizetőinkhez.

Tisztelettel kérjük összes előfizetőinket, hogy az előfizetési pénzt e január hó folyamán okvetlenül beküldjék. Lapot februárban csak azoknak küldünk, kik e hóban előfizettek.

Némely egyházközség hátralékát a központi pénztár utján kaptuk meg; de a hátralékos összeg így is még ezer korona. Kérjük a múlt évekről e hátralékosokat is kötelességük **sürgős** teljesítésére.

Nyilvános nyugtázás.

Az Erd. Prot. Lap előfizetési hátralékaiban a központi pénztár utján kiosztásra került illetményekből a mai napig a következő egyházak nevében következő befizetések történtek:

I. Vajdahunyadi egyházmegyéből: Kristyor 10 kor. II. Enyedi egyházmegyéből: Lőrincréve 10 kor. Maros-Gombás 5 kor. Nagy-Lak 5 kor. Tordatur 10 kor. III. Kolozskalotai egyházmegyéből: Damvó 10 kor. M.-Fenes 10 kor. Szucság 10 kor. IV. Szilágyszolnoki egyházmegyéből: Ákos 10 kor. Böösháza 20 kor. Érszodora 25 kor. Kusaly 30 kor. Lecsmér 10 kor. Lompert 10 kor. Ördögkut 10 kor. Ráton 10 kor. Szakácsi 30 kor. Szilágyszeg 20 kor. Szil-Balla 6 kor. Szil-Sámson 12 kor. Vértölgy 12 kor. V. Deési egyházmegyéből: Hagymás-Lápos 5 kor. Magyar-Lápos 10 kor. Ördögkeresztur 10 kor. VI. Széki egyházmegyéből: Buza 5 kor. M.-Kályán 10 kor. VII. Görgényi egyházmegyéből: Mező-Ujlak 10 kor. M.-Jára 10 kor. Nagy-Ólyves 10 kor. Tancs 5 kor. Uzdi-Szentpéter 10 kor. VIII. Marosi egyházmegyéből: Backa-Madaras 10 kor. Geges 10 kor. Gyalakuta 10 kor. Havad 10 kor. Kakasd 10 kor. K.-Szentmiklós 10 kor. Kebele-Szentiván 10 kor. Lőrincfalva 5 kor. M.-Csávás 10 kor. M. Kölpény 10 kor. Márkod 10 kor. Mája 10 kor. Ny.-Szt.-Imre 10 kor. Ny.-Szt.-Anna 10 kor. Szent Gerice 2 kor. Tompa 10 kor. Torboszló 10 kor. Udvarfalva 5 kor. Vadasd 10 kor. IX. Küküllői egyházmegyéből: Korod. Szt.-Márton 10 kor. M.-Dellő 10 kor. Sülye 10 kor. Mikefalva 10 kor. Medgyes 10 kor. V. Gálfalva 10 kor. X. N.-Szebeni egyházmegyéből: Kis Enyed 10 kor. M. Bece 10 kor. M. Lapád 10 kor. XI. Udvarhelyi egyházmegyéből: Bagy 5 kor. Bözöd 10 kor. Ége 10 kor. Kányádjáfalva 10 kor. Kis-Galambfalva 10 kor. Küsmöd 10 kor. Magyar Dálya 30 kor. Moha 12 kor. Nagy-Solymos 10 kor. Szolokma 10 kor. Telekfalva 5 kor. Új-Székelly 10 kor. XII. Erdővidéki egyházmegyéből: Bibarcfalva 10 kor. XIII. Sepszi egyházmegyéből: Bodok 10 kor. Réty 10 kor. XIV. Orbai egyházmegyéből: Körös 8 kor. XV. Kézdi egyházmegyéből: Feltorja 10 kor. Karatna 10 kor.

E fent közölt kimutatás az illető lelkész aainak *nyugtául* szolgál. Egyszersmind értesítjük itt azokat az egyházakat, melyek időközben talán egyesesen kiadónakhoz maguk is beküldték hátralékaikat, hogy küldeményük az 1901 év javára iratott be.

Az Erd. Prot. Lap kiadóhivatala.

Különfélék rovata.

Zsigmond Ferencz választatott meg a kolozsvári ref. egyház orgonista kántorának és pedig teljes egyhangúsággal kiváló erőt nyert egyházunk, templomi énekletünk újabb fejlődését reméljük.

Gyászlapok. Erdőszentgyörgyi lelkésztársunknak: **Nagy Józsefnek** neje, szül. Kovács Berta mult évi dec. 31-én elhunyt. A mélyen sujtott családnak Isten vigasztaló erejét kérjük. A hű nő s édes anya emléke áldott legyen! — **Révay Pált**, s.-szent-györgyi lelkész-

társunkat nejeinek, szül. sárospataki Pataky Feodorának. elhunyt ával súlyos veszteség érte. Az idvezült derék nő f. hó 5-én életének 63, s boldog házasságának 29 évében tért vissza oda, honnan jött, Istenhez. A gyászoló családnak Isten vigasztaló Lelkét kérjük. Az elköltözött nő emléke legyen áldott.

A vallásos nevelés és tanítás az énekekben. Ezen a címen sok fontos határozatot hozott a du nántuli reform. tanítók gyűlése. A határozatokat a következőkben közöljük: 1. Mutassa meg a vallásos lelkületű tanító templomi és iskolai éneklésével, a hiterkölcstani tárgyak tanítása alkalmával, énekek betanításával, énekkarok alakításával, a gyermekistentiszteletek, egyházi esték rendezésén való közreműködésével, hogy növendékeinek, a gyülekezet tagjainak vallásos kedélyét emelje, művelni akarja. 2. Énekes és halotti könyvünkben három szólamu letétel szerint legyenek felvéve énekeink. 3. Mindenütt templomi orgonát, vagy iskolai harmoniumot kell beszerezni. 4. Hiterkölcstani kézikönyveinket és a konfirmációra készítő katekizmust úgy kell készíteni, hogy azokban énekek legyenek, megfelelő beosztással. 5. Theologiáinkon, tanítóképzőinkben, nőnevelőintézeteinkben kiváló gondot kell fordítani a népiskolai vallásitanításra és az egyházi énekek begyakorlására. 6. Minden gyülekezetben nőegyleteket alakítsanak, a templombajárás buzdítására, a szegény és betegügy felkarolására.

Dankó József borberekai e. ref. lelkész sok évi és érdemes szolgálatainak elismeréséül a koronás arany érdemkeresztet kapta. Viselje sok évig az elismerés jejét papri karunk ez érdemes tagja.

A n.-beeskerekéi keresztényen nőegylet elhatározta, hogy a ref. egyház szegényeit, özvegyeit, árváit gondjába részesíti s új évtől kezdve egy betegápolót tart. Ki minden betegről segédkezzék és azokat ápolja, illetve az ápolásnál és a ház. rendben tartásáról gondoskodik.

Egy tanár ünneplése. Nagy Lajos kolozsvári unitárius főgymn. tanár 43 évi érdemes tanári szolgálata után nyugalomba vonult.

A »Magyar Szó« előfizetési felhívása. Felelges dolgot művelnénk, ha a »Magyar Szó«-t tüzetesen ösmertetni akarnók protestáns olvasó-közönség előtt. A »Magyar Szó« az egyetlen fővárosi napilap mely veszélyeztetett protestáns érdekek védelmét elvállalta az elvállalt kötelességet lelkesen, becsületesen teljesítette. Mint a reakció minden nyílt és leplezett támadásának elszánt ellenlábását látjuk a »Magyar Szó«-t tizenegy hónap óta nap nap után küzdeni igazainkért s a »Magyar Szó« az egyetlen politikai újság, mely állandó rovatot nyitott a protestáns érdekek védelmére. Ha mindezekhez hozzávesszük, hogy a »Magyar Szó« tartalmának gazdagságával, értesüléseinek frissességével, társadalmi és művészeti közléseinek élénkségével jóval kiválik a többi lapok közül, úgy csak lelkiismereti kötelességet teljesítünk, midőn a »Magyar Szó«-t a legmelegebben ajánljuk olvasóink figyelmébe. Soha nagyobb szüksége nem volt a magyar protestantizmusnak olyan lapra, mint a »Magyar Szó«! A »Magyar Szó« előfizetési ára prot. lelkészeknek s tanfériaknak Egész évre 20 kor. Fél évre 10 kor. Negyed évre 5 kor. Egy hónapra 1 kor. 70 fillér.

Szerkesztői üzenetek.

V. F. Intézkedtem.

Püspökladány, Gernyeszeg, Szilágyszentkirály, Kalotaszentkirály, Érszentkirály, Alvincz, Patakfalva. Intézkedtünk a nyomdában. Ha még nem érkezének meg a számok, kérünk pár sornyi értesítést.

Zs. K. Hozzufalu. A taggyűjtőiv s vele a 24 korona pontosan bejött, a pénztárnoknak át is adatott, de a tagok az idei Évkönyvbe már föl nem vétethettek, mert az Évkönyv már ki volt nyomtatva. A jövő évi Évkönyvben ott lesznek a most kimaradt tagok nevei is.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
fél évre..... 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Iskolai és templomi éneklésünk.

A kedély nemesítésére semmi sincs nagyobb hatással, mint az őszhangzatos szép ének és valljuk meg, hogy ezen legfőbb kedélynemesítő eszköz, az ének, a kálvinista templomokban általában véve ma is primitív állapotban van. Nem mondom, hogy mindenütt, hanem általában véve, tehát a legtöbb helyen Esemény-számba megy az, ha itt-ott (inkább városi templomokban) harmónikus éneket hallunk, pedig a templom szeretetére és látogatására nagy befolyással van a szép ének.

Nem tudom, mi oka annak, hogy kántoraink közül sokan nem érzik a mondottak igazságát? Ha 3—4 lutheránus kántor találkozik, mindjárt összeszimólnak, s kész a harmónikus éneklés. Nálunk vannak egyházmegyék, hol 30—35 kántor működik és semmire, vagy igen kevés eredményre képesek vergődni. A képezdei oktatás négy évre terjed, tanítanak ott hangszereket, őszhangzatos éneket, s midőn az ifjú kántori hivatalba kerül kezd az egyszólamú énekléssel, s folytatja így egész életén keresztül. A tehetség a tovább működésre megvolna, de a kedvhiány szegi meg a haladás szárnyát! Hogy mi oka lehet, nem kutatom; de azt állítom, hogy ez így nem jól van.

A templomok ez idő szerint sok helyen üresek, a helyzet megváltoztatására sok mindent ajánlanak. Nem rég egy cikkben azt írtam, hogy nem a kézi könyvek, nem a tudományos értekezések, szóval: nem a betű, hanem az oktatás az, mi legsikeresebben orvosolja a bajt. A zsenge tanulókat szoktassuk a templomhoz, mert a mit a gyermek megszokott, azt a felnőtt ember sem hagyja félben. A jó szoktatás egyik legfőbb nevelési eszköz... Ezúttal nem erről, hanem iskolai és templomi énekléseink javításáról akarunk beszélni, és ezen célból azt mondom: emeljük ki azt az egyszólamú, unalmas kerékvágásából, s alakítsuk olyanná, hogy az a művelt ember fülét se sértse. Sok embertől hallottam: azért nem kíván menni kálvinista templomba, mivel az ott zengedező éneklést tortúra végig hallgatni.

Mikép javítsunk a helyzeten? Négy szólamu rendezett dalkarokat alakítani falu helyeken nem lehet oly

egyénekből, kiknek nemcsak semmi elméleti ének ismerete, de még hallása sincs.

De hát mégis fogni kell valamihez. Igen, kezdjünk valamihez, és csináljunk annyit, mennyit az adott körülmények engednek csinálni...

Mindnyájan tudjuk, hogy a tanítás legfőbb elve ez: »a könnyebbről a nehezebbre kell mindig törteni a tanításnak.« Kövessük az elvet az ének tanításában is.

Fiatal koromban én is foglalkoztam énektanítással, mindig nagyon bántotta fületem a templomi gyülekezet egyszólamú harsány éneke, melyben semmi kedvesség nincs. Miután a d—i pártikulában (fiúiskola) nekem kellett tanítani az éneket, feltettem magamban, hogy az énekértők alapján annyira fejlesztsem az őszhangzatos éneklést, mennyire a körülmények engedik. Hogy némi eredményt érhessek el, a fent említett didaktikai elv szemmel tartása mellett, a könnyebb, úgy nevezett skála-menetű templomi énekeket és néhány gyermekdalt két szólamra hangjegyeztem s mindkét szólamot (előbb az énekek ismeretes melódiáit, azután azoknak lehető egyszerű, de helyes kíséretét) hallás útján megtanítottam énekelni az összes tanulóknak. Miután tanítványaim annyira begyakorolták az éneket, hogy mindkét hangot biztosan tudták énekelni, kijelentettem: most már az éneket ki-ki azon hangon énekelheti, melyiken akarja. A primet a magasabb hangú gyermekek, a másodhangot az alantabb hangúak énekeltek saját ösztöneikből, minden további útásítás nélkül... Ez a legkevesebb, mit a kántortanítótól kívánni lehet és ezt meg is teheti mindenik a maga iskolájában.

Az ily tanításnál, természetesen, fődolog az ismételés, nem háromszor, hatszor, vagy tizenhatszor, hanem száz meg száz ízben, mindaddig, míg hiba nélkül, bátran, biztosan megy az éneklés... Nincs tantárgy, mit annyszor kellene ismételni és ismételtetni, mint az éneket... Elég eredmény az is, ha egy iskolai év alatt 5—6 éneket lehet így begyakoroltatni. Lehet próbálni hármas hangban is 1—2 énekkel, az oktatás itt is az ének-érzéken alapszik... Itt megjegyzem, hogy a hangjegyek ismertetése, olvastatása, és annak alapján a további képeztetés csakis a húzamos gyakorlati oktatás után történhetik, mert valamint

egyéb tárgynál, úgy az ének tanításánál is a gyakorlat után következik az elméleti oktatás.

A mint Jancsi és Zsuszka a gyermekkorban az iskolában énekel, akként fog énekelni majd a templomban János és Zsuzsanna is, feltéve, hogy a felnőtt korban hangterjedelmük nem nagyon változott. . . . Ekkép lesz a templomi éneklés széppé, izlésessé, és olyanná, melyet a miveltebb érzésű ember is örömmel hallgat.

Fentebb említém, hogy az énektanítás érdekében sok ismétlés szükséges, oly sok, hogy a törvény szabta heti 2 óra alatt elvégezni lehetetlen. Ezek miatt más órákban is kell gyakran énekeltetni, de az megint bajos dolog oly iskolában, hol több tanító van, kik nem szenvedhetik a gyakran előforduló énekköztetés által okozott csendzavarást. . . . E tekintetben kitűnő előnyben áll az oly tanító, ki egyedül van az iskolában. Az egyedül működő tanító az éneklés gyakorlását mindig megteheti, mikor ép akarja. Ha látja, hogy más tárgyak tanítása közben a gyermekek figyelme lankad, óra közben is egy-két kettős hangú énekkel éleszti fel a figyelmet. Ha jól feleltek a tanulók, egy gyorsmenetű gyermekdal énekeltesével jutalmazza őket. Így minden tanítási óra elején, közepén és végén énekeltetet néhány dalt, s eközben arról győződik meg a tanító, hogy nemcsak az éneklést gyakoroltatja, hanem az ének, mint kitűnő tanítási eszköz is szerepelhet!

Sokat lehetne az énektanítás gyakorlati módszeréről beszélni, s arról is, hogy mily kitűnő hatású tanítási eszköz az ének, főleg az egy tanítóval bíró iskolákban. Voltam többszöri énekeltesével fűszerezett zárvizsgákon, hol a szülők és hallgatók nem győztek eléggé gyönyörködni!

(Radnótfája)

Gergely Lajos,
ref. lelkész.

N é m e t f ö l d r ő l.

Ravass Árpádtól

(Folytatás)

S az ilyen ismeretek, melyeket tudományos színvonalon álló, de kellemes, élvezetes formába öltöztetett, néhol finom humorral megkönnyített felolvasásból vagy szabadelőadásból egy-egy szép estvén merítünk, sokkal inkább megragadnak lelkünkben és sokkal inkább szívébe lopóznak a felnőtt embernek, mintha azokat valami száraz oktatásból, vagy unalmas könyvből olvastuk volna. Az élő szó eleven ereje, a hangsúly, a taglejtések, egy-egy szellemes fordulat a beszédben a gondolatoknak s az eszméknek egész sorát ragadják és hozzák magukkal, melyek aztán elménkbe bevésődnek, képzeletünké, ismereteinkké válnak s aztán esetleg tovább fejlődnek s új ismereteket hoznak létre. Ez világos és bizonyos, lélektanilag eléggé indokolható dolog. S éppen ezért ezek a felolvasások rendkívül fontos tényezői a kulturának.

Sok-sok féle ilyen szabadelőadás és felolvasás van itt és általában az egész németföldön, az angol és a francia nemzetek kebelében. Vannak egyházi, közgazdasági, egészségügyi, művészettörténeti, politikai stb. felolvasások. Nem tartom haszontalannak egy ilyen felolvasást, jobban mondva szabadelőadást pár szóban röviden ismertetni. Ez azok közé tartozik, a melyek

egész rendszeres iskolázások alapjában, de tulajdonképp nem más, mint a városi hatóság s a társadalom közreműködésével évenként megállapított szabadelőadások sorozata egy egész téli időnyre. Ez az 1900 – 901 ik év telére szól, tehát egészen alkalmi. „Magasabb népiskolai (vagy felső) tanfolyam“ címet viseli. Az előadások a város egyik iskola Aulájában estve 1/29 órán kezdődőleg meghatározott és kitűzött napokon tartatnak meg. A kurzust mindenki hallgathatja. Díj egy egész időnyre 1 Márka, munkások, kézművesek, kereskedők, alsóbb hivatalnokok, néptanítók, tanítónők és egyetemi hallgatók részére. Minden másféle résztvevő 3 Márkát fizet. A kurzus 4 részből áll I. »A nemzetgazdasági kultúra fejlődése Németországban«. Előadó Kätzschke egyet. magántanár. Ez előadás 6 különböző napon tartatik, következő fejezetekben: 1. Bevezetés. A német gazdaság feladata. 2. A német városi gazdasága a középkorban. Német gazdasági élet a reformáció idejében. 4. A vidéki fejedelmi államok gazdasági előhaladása a 17. és 18. században. 5. A 19. század gazdasági életének állapota. 6. Németország belépése a jelenkor világgazdasági államaiba. Eredmények. Áttekintés.

II. »Az új styl az építőművészetben«. Előadó: Schumacher műépítész. napon 1. Kezdet a művészi és gazdasági életben 2. jelenlegi állapotokig való áttekintés (A párisi világkiállításig).

III. „Schiller élete és költői fejlődése.“ Előadó: Dr. Köster egyet. professor. 5. napon: 1. A thema. Schiller szülői, tanulása stb 2 Schiller Stutgartban. Mannheim. Kabale und Liebe stb 3. Körner és köre. Schiller utazása Leipzigba, Drezdába stb. 4. Az első benyomások Weimarban. Jenában stb. 5. Visszatérés a drámához A történeti dráma. Schiller halála. Áttekintés. (Itt nem sorolhattam fel mind az egyes fejezetek címeit. Gyönyörűen van összeállítva.)

IV »A mi egészségünk, annak megtartása« Előadó Dr. His egyet. tanár. 5 napon: 1. Egészség. betegség 2. A táplálkozás. 3. A ruházat. 4. A munka és pihenés. 5. Az élvezet és határai. Áttekintés.

Karácsony után egy további kurzus, melyen következő fejezetek kerülnek elé: I. A táplálkozási eszközök és az emberi test. II. Németország anyagi, ipari előhaladása a 19. században. III. A külső keresztyén vallásról. IV. Az állatok.

Ime egy, a rendszeres és ciklikus előadások, vagy jobban mondva iskolázásokból. Vannak aztán csak egy vagy két estére, s vannak több estére terjedő másféle szabadelőadások. Hogy a fenn ismertetett előadások összeállítása igen szép és ügyes, senki sem vitathatja el. S hogy minden ember, a ki ezeket látogatja, gazdagabb lesz, az is kétségtelen. Hogy az egyszerű német munkás és iparos értelme mennyit nyílik a helyes gazdasági felfogással, a német irodalom egy szép szakaszának ugyszólva átélésével s az egészségügyi legfőbb kérdések ismeretével, maga a dolog bizonyossága magának. De nem csak a munkás s az iparos; a tanító, a hivatalnok, ki egész nap dolgozik s annyi ideje nincs, hogy olvasás útján nézzen utána mindezeknek, mily könnyen, ugyszólva élvezve jut hozzá a sok szép és hasznos ismerethez, vagy ismétli a már ismerteket.

Hiszen szó sincs róla, nálunk is vannak már efféle szabad lyceumok, Pesten épen szép sikerrel dolgozik. Kolozsvárt is s a vidék egy-egy városában, mint Sopronban, Temesvárt, stb., de sajnos. a legtöbb kis városban, ha van is rá alkalom és mód, idegenkednek az efféléttől, a közönségnek derogál, (hogy jó magyar szóval éljek!) ezeken megjelenni, résztvenni s támogatni mindenképen. Itt az egyetemi tanár is szívesen elmegy az effélére s nem restelli tanulni s okulni tovább. Nincs meg nálunk az a kellő komoly érdeklődés, a kicsinyes dolgok és érdekek lépnek előtérbe gyakran itt is. Hogy mást ne emlegessek, épen a mi kis székely városunkban. Székely Údvarhelyt, a hol sok iskola s legalább 50 tanár, előkelő hivatalnok közönség, sok iparos, kereskedő van, hiában próbált két éven át a »Tanári Kör« ilyen előadásokat rendezni, hiában való volt minden buzgó és nemes törekvés. fáradság, — egy pár előadás volt 8—10 ember jelenlétében, aztán a padok üressége, a részvétlenség s a közönség hideg közönye miatt dugába dült és megbukott szépen az egész terv, mint a hogy már annyi szép törekvés, annyi szent elhatározás bukott meg ezen a világon az emberi természet egyik legcsunyább tulajdonsága, a közöny s a kishitőség miatt.

Pedig szentül hiszem, hogy az ilyennemű előadásoknak, egyesületeknek épen a kisvárosokban van legtöbb tenni valójuk, mert közvetlenül a kisvárosok fénye, vagy sötétsége terül el a vidéken is és nem a fővárosé. Tehát csak úgy haladhatunk előre, ha épen a vidéki városok s aztán a községek sorakoznak legbuzgóbban az általános kultúra kibontott zászlója alá, sőt maguk lesznek egyben-másban a kezdeményezők, a nemzeti társadalom megerősödésének s így a világtársadalomban való érvenyesülésünknek fáradhatatlan harczosai! Itt, a németek közt a kis városokban is él ez a jó szellem, itt szent a német kultúra előhaladásának jel-szava, s haladnak is előre....

Igaz, hogy pl. a német kereskedővilág egészen más műveltségű, mint a mienk. A jól berendezett polgári és realiskolák (nem a mi realiskolánknak megfelelő), melyekből a kereskedők, az ifjak kikerülnek, eléggé bizonyítják azt, hogy nekünk is első sorban az iparosok, kereskedők alapos, sokoldalú s emellett gyakorlati kiképzéséről kell gondoskodnunk; egyszóval gondoskodnunk kell arról, hogy ne a gymnasiumban, elbukott vagy átcsuszott s a kereskedelmi világ céljainak nem megfelelő műveltséget kapott tanulók menjenek kereskedelmi pályára, hanem alapos, e célra szolgáló jó iskolákból kerüljön ki a kereskedelmi s iparos nemzedék. Akkor a gymnasium is megmaradhat gymnasiumnak. Az itteni kereskedők legnagyobb része beszél angolul, francziául vagy spanyolul s olyan műveltsége van, hogy bizcny bármelyik körben beválik. De hogy visszatérjek az előbbi dologra, igaz, hogy itt a közönség is más hát, és így lelkesebben s érettebb észszel dolgozhatik a kultúra folytonos fejlődésén; de hát hiszen arra, hogy az efféle előadásokat s kulturtényezőket ápoljuk s szolgáljuk, tulajdonképen nem szükséges sem angol, sem franczia, sem spanyol műveltség, csupán csak jó nemzeti érzés, helyes érzék, a szép iránti fogékonyság s mindenek előtt *akarati* és a vaskalaposság, a túlságos u. n. szittyta magyar-

ság levetkőzése, mert ez már csak maradiság, de nem igaz és helyes nemzeti érzés!

Nagy az előrehaladottság mi hozzánk képest itt. a német földön továbbá a zenében s általában a művészetekben. Nem csak a lipcei zenéről szólva értem az előhaladottságot, mert hiszen Lipcse a zenére nézve egész Németország központja (és nem Berlin!) s a remek Koncertház, mely előtt Mendelssohn szobra áll s mely homlokzatán e mottót hordja: „Res severa, verum gaudium“, örök, igazi klasszikus zenével gyönyörködteti hallgatóit, tehát nemcsak Lipcséről szólunk, midőn a kiváló zenei előhaladottságról beszélünk, hanem az egész német nép zenei hajlamáról, törekvéséről és szorgalmáról. Benne van e népben a zene iránti előszeretet, úgy, hogy az olasz és cseh után mindjárt a német következik ebben a tekintetben. Aztán egy oly városban, mint Lipcse, Berlin, nincs estve, a melyen kiváló koncert ne volna, s hetenként legalább 3-szor a klasszikus zenében is gyönyörködhetik a műértő közönség. Einéztem egy alkalommal, hogy a híres Koncertház szerdán délelőtti főpróbájára hogy tódul a közönség. Féltenegykor kezdődik a főpróba, de már fél 10-kor és 10-kor zszufolva van az előcsarnok, a hol a jegyet váltott közönség vár az ajtók kinyitására és bebo-csátásra. Pedig egy jegy 2 Márkába kerül (egyet. hall-csak 1 Márka) csak a főpróbára, magára a csütörtökön este tartandó koncertre 5 Márka egy jegy (ezen fényes, estvéli ruhában jelenik meg a közönség) s mégis úgy a főpróbára, mint a koncertre seregestül tódul a közönség. Igaz, hogy 50—70 művészből álló kar a Nikisch vezetése alatt oly remek programmal kedveskedik mindig a közönségnek a legszebb klasszikusokból, hogy valóban magával ragadja a hallgatót. Egy másik nagy koncerthelyiség az u. n. Alberthalle, a Krystallpalastban, hol minden hétfőn estve rendre kerülnek előadásra a klasszikus zeneszerzők válogatott darabjaiból a legszebb részletek. Ma egy szép Strauss est, egy hét mulva egy Beethoven est, aztán egy Schumann est és így tovább. Épen egy gyönyörű Beethoven estén voltam jelen, melyen egy brüsszeli hegedűművész, Isay, valósággal elbűvölte a közönséget. A művészt hatalmas kar kísérte. Aztán a sok szép egyházi zene, melyet a temblomokban hall az ember, szintén különlegesség. Pl. a Thomaskirchében a Thomasgymnasium Alumneumának növendékei minden szombatn d. u. fél 2 órakor templomi zenét adnak, mindig nagyszámu hallgatóság előtt. Belépti díj nincs, a programért fizet a közönség személyenként 10 pfenniget. Aztán valóban Istenhez emelkedik a hallgatóság, midőn orgona kíséret mellett felhangzik a szép egyházi dal: „Wie liblich sind deine Wohnungen, Herr Zebaoth!“ stb. A zene iránti érdeklődés és fogékonyság, a mint mondtam, általános. Már pedig a zene nemesítő voltát senki sem vonhatja kétségbe. Res severa, verum gaudium. A zene is nagymértékben járul hát hozzá az általános művelődéshez, különösen a lelki jóság, a finomság, a gyöngédség kifejlődésére.

Más, szélesebb körű a művészet, a képzőművészet is, mint nálunk, a mi a viszonyokat tekintve, elég természetes. Minden történelmi nevezetességű helyen

szobor. emlék áll. büszkén hirdette a múlt diésőségét. A klasszikus német irodalom legjelesebbjeinek, mint Göthének, Schillernek stb. ki. márvány, vagy gipsz szobrocskáját olesón, rendkívül jutányosan juttatják a készítőket a közönség kezébe, úgy, hogy ezt megszerezheti s elhelyezheti a család ünnepi szobájában, hadd lássa ott a gyermek is, hadd fejlődjék szívében a nemzeti nagyságok iránt való tisztelet, s így nemzete szeretete. Minden város igyekszik muzeumról gondoskodni, hol a helyi érdekű s az egész német birodalmat érdeklő műemlékeket elhelyezhesse.

A művészeti muzeumokon kívül aztán a tudományos muzeumok, természetrajzi, történelmi, gazdaságtani intézetek szolgálnak az általános képzettség szélesbítésére. Ha a fiú az iskolából hazakerült, az apa viszi gyermekeit egy családi, kellemes sétára útközben betérnek p. o. a természetrajzi múzeumba, ott sok szépet, hasznost látnak, tanulnak úgyszólván észrevétlenül s azzal tovább mennek. Mennyivel könnyebb az iskolák helyzete különösen a természettudományokban és történelmi tanulmányokban, ha azon a helyen muzeumok s nyilvános tudományterjesztő intézetek állanak fenn. Természetes, hogy itt, Németországban is, csak a nagyvárosok oly szerencsések, hogy ezekben mind részesülhetnek, de azért szó nélkül jobb a kis városok helyzete is, mint nálunk.

A vallásos élet itt, a szászok közt, igen szép. Általában erős lutheránusok; nem türelmetlenek, de nem is hagyják a jogaikat. Midőn Max Prinz, a szász királyi ház egyik tagja, a ki bigott katolikus pap, egy alkalommal, az őszön, itt Lipcsében, a protestánsokat sértő és kompromittáló nyilatkozatot tett egy istentisztelet alkalmával, összegyűlt az Evang. Verein a Luther születése napján s gyűlésből folyamodott a kultuszminiszterhez, hogy a herceget tiltsa ki az országból. Az ügy békésen intéztetett el, mert a kifejezéseket kijavította és visszavonta a bigott pap. Itt a szászok közt, még eddig nem sokat zavart a katolikus térítgetés, még eddigelé elenyésző csekély számban vannak a katolikusok. De a német birodalom egy-egy részében, magában a császárvárosban is, nagy mértékben kezd föllépni a két felekezet közötti harcz és ellenségeskedés. A szászok között erős lábon áll a protestantizmus. Gyakori összejövetelek, egyesületek, vallásos estvék, az ifjaknak az u. n. Evang. Jünglingvereinba való belépésük, a biblia-estvék, a protestantizmus megalapítói emlékének élénk tiszteletben tartása stb. mind erős mértékben járúlnak hozzá a vallási jólléthez. Ezeken kivül az ügyes társadalmi szervezkedés, a mit én még nem ismerem eléggé; úgy, a hogy e lapok nagytiszteletű Szerkesztője becses cikkeiben oly szépen kifejtette, — erős vára az igazi vallásosságnak. Ezekről a dolgokról nem szólhatok bővebben ez alkalommal, talán máskor esetleg valamit, ha a helyzettel jobban megismerkedhetem. Még csak annyit, hogy az iskolákban a vallástanítás szakavatott kezekben van, s a gyermekistentiszteleteket gyakorolják.

(Vége következik.)

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1900. dec. 21.

Elnök: Br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok. Jelen voltak Dr. Bartók György. püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Parádi Kálmán, Becsek Lajos, Dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Tárgysorozat rendjén, első sorban Parádi Kálmán tanügyi előadó aa. ismerteti mindkét kollegiumnak a játék-délutánok bevezetésére miniszteri felhívásra adott feletét, melyszerint hat kollegiumnak miniszteri kívánalomnak részben eleget tett, de az enyedi kollegium nem látja szükségesnek ez irányban intézkedni, mert növendékei rendszeres torna tanításban részesülnek, gyakran vesznek részt kirándulásokban és különben is teljesen kielégítő egészségi viszonyok között vannak. E jelentéseket ig. tanácsunk tudomásul vevén, azoknak tartalmát a konventhez is bejelenteni határozta.

A nagyenyedi kollegiumi előjáróság bejelentette, hogy a tanároknak Gyulafehérvárra teljesítendő esküdt-széki szolgálata által igen könnyen a tanításban is zavarok állhatnak elő, miért is intézkedést kér a tanárok felmentésére nézve.

Ig. tanácsunk azonban nem találta a kérést teljesíthetőnek, mert ezáltal, a törvény intenciója ellenére, épen az értelmiség jókora része vonatnék el a bár kényelmetlen, de állampolgári és általános emberi szempontból magasztos hivatás teljesítésétől.

Megnyugtató tudomásul vette az ig. tanács a kulturálisminiszter úr annak értesítését, melyszerint a szászvárosi kollegiumi tanárok ellen beadott és azok mellékfoglalkozásait kifogásoló panaszt alaptalannak találta és elutasította.

A rödi leányegyházközség elhatározását, melyszerint szegénységére és a tankötelesek csekély számára tekintettel, sajnálatos tudomásul szolgált, de beszolgáló lelkész aa. utasított, hogy a 2—3 tanköteles oktatásáról és különösen vallásos oktatásáról gondoskodjék.

A nagyenyedi és székelyudvarhelyi kollegiumok előjáróságainak a miniszteri biztos látogatásáról szóló jelentéseit szintén tudomásul vette ig. tanácsunk, maga részéről is figyelmebe ajánlván a székelyudvarhelyi kollegiumnak egy új intézeti helyiség építése iránt való gondolkodást.

A tanügyi előadó indokolt előterjesztéséből meggyőződve ig. tanácsunk affelől, hogy a központi tankönyvtár további fenntartására és gyarapítására, a tankönyv-bírálat terén egészen megváltozott viszonyoknál fogva, további szükség nincsen elhatározta, hogy a 410 kötetből álló tankönyv gyűjteményt a theol. fakultás könyvtárának ajándékozza.

Bartalus János, romániai missiói esperesnek a maros-szentbenedi újonnan elfoglalt papi állásról, hat hónapra történt szabadságolása, a fölhozott fontos közérdekekre tekintettel, jóváhagyott.

A naszói és radnai állami iskolához kinevezendő ev. ref. tanítók részére, évi 200—200 kor. központi segélyt helyezett kilátásba ig. tanácsunk, az esetre, ha az illetők a ref. kántori, illetve lévitai teendők végzésére való kötelezettséggel lesznek kinevezve.

A lelei egyházközség ama határozata, melyszerint központi kezelés alatt álló alapjainak kamataiból 100 koronát szavazott meg a Bethlen-szobor alapja javára, jóváhagyó tudomásul szolgált.

A múlt év novemberében tartott püspöki szék javaslata alapján elrendelte ig. tanácsunk a tanköteles gyermekek és konfirmált ifjak pontos nyilvántartását és ennek egyöntetű eszközzése céljából a szükséges úrlapokat is kinyomtatni engedélyezte.

Ezek után jóváhagyta ig. tanácsunk, számvevői felülvizsgálat alapján, a kolozsvári ev. ref. kollegium Dr. Mátyus-alap 1901 évi költségvetéseit, valamint a sepsiszentgyörgyi kollegium 1899—90. évi és a fogarasi egyházközség 1899. évi számadásait, figyelmeztetvén

a fogarasi ehk. előljárást arra, hogy jövőre a hátralekötött tartozások behajtását erélyesebben sürgesse.

Végül, tekintettel arra, hogy ez ülésünk az 1900. évben utolsó volt. főt Püspök aa. meleg szavakkal köszönte meg Br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok úr önmagamméltóságának lankadatlan buzgalmit, fáradságot nem ismerő készségét, mellyel erdélyi egyházkerületünk kormányzását a lefolyt évben is oly bölcsen és eredményesen vezetni méltóztatott. Erre az ülés főgondnok aa. elterjesztése mellett elosztott

r. s.

Egyházi élet.

As udvarhelyi egyházmegyei egyházi értekezlet igazgató választmányának gyűléséről.

Mult évi december 28-án Bod Károly ügyvivő egyh. elnök vezetése mellett buzgó érdeklődés közben tartotta meg első gyűlését az udvarhelyi egyházmegyében alakult egyházi értekezlet igazgató választmánya. Jelen voltak Dr. Gyarmathi Dezső vil. elnök, Ugron János, Bedő Ferenc, Lajos János, Molnár Károly, Kovács Dániel, Barabás Jenő, Gyerkes Mihály, Fejes Áron, Bíró Áron, Jakab Albert, Tókos Jenő, Hegyi Péter, Adorján László, Gönci Lajos, Szabó András, Kállai Ferenc.

Az elnöki bejelentésből örömmel értesült a választmány, hogy a fiókkörök az egész megyében megalakultak s megalakulásukról a jegyzőkönyveket beküldték. Kedvezően fogadta a választmány a Vasárnap c. népies, egyházi lap bemutatását is abban a reményben, hogy e lapban hathatós támogatást fog nyerni törekvései közben, de ugyan ekkor aggodalommal töltötte el a választmány lelkét az az előterjesztés, hogy imé még a kezdet kezdetén vagyunk, már is megkritizáltak az egyházi önzetlen törekvéseink érthetetlen okokból kifogásoltatnak. Mikor mulik már ez az átok fejünkről?!

A választmány különben az elnök előterjesztései után derekas munkát végzett. Miután sorban revidealta az egyes körök megalakulásáról beterjesztett jegyzőkönyveket, melyekből örömmel győződött meg, hogy a körök mindenütt nemes lelkesedéssel karolták fel

az értekezlet ügyeit s teendőjük tudatán állanak az igazgató választmánynak most már teljes névsorából az alapszabály 26. §-a értelmében megalakította részint ajánlás alapján az albizottságokat, melyek statim szervezkedtek is a következő eredménnyel: a) *Pénzügyi bizottság*. Elnök Fél-egyházi Antal, előadó Bíró Áron; 7 biz. tag. b) *Jegyzőkönyveket vizsgáló bizottság*. Elnök Gönci Lajos, előadó Lajos János; 7 biz. tag. c) *Irodalmi és sajtóügyi bizottság*. Elnök Kovács Dániel, előadó Fejes Áron; 10 biz. tag. d) *Egyház-társadalmi bizottság*. Elnök Menyhárt András, előadó Szabó András; 12 biz. tag. e) *Közgyűlést előkészítő bizottság*. Elnök Ugron János, ügyvivő elnök Bedő Ferenc, előadó Szabó Árpád, a helyben működő ref. vallásu tanárokon kívül még 8 biz. tag.

Az albizottságok szervezkedése után megfelelő intézkedés történt a taggyűlésekről. A fiókkörök elnökei kezéhez megfelelő számu gyűjtőívek és alapszabályok adattak át azzal az utasítással, hogy 1901. márc. 15-ig ezeket az íveket, valamint a beszedett tagsági díjakat a fiókköri pénztárosok a begyűlt összeg 10%-nak a fiókköri s egyh. községi értekezletek céljaira leendő visszatartásával elnökeik útján egyh. megyei értekezleti pénztáros Bíró Áron aához szolgáltatassák be.

Ezen intézkedés után Lajos János e. m. ért. titkár mutatta be az alapszabály 12 §-a értelmében készített szervezeti javaslatát az egyh. községi értekezletek érdekében. A mennyiben időközben megjelent a hasonló célú „Mit tegyünk“ c. központi utasítás, a bemutatott és mindenestre tanúságos szervezeti javaslatot az egyh. társadalmi bizottsághoz tette át a választmány tanulmányozás és javaslattétel végett.

Majd megállapodott a bizottság abban, hogy az egyh. megyei értekezleti közgyűlést legközelebb a tavaszi egyh. megyei közgyűlést közvetlenül megelőző napon Sz.-Udvarhelyen az ev. ref. kollegium nagy termében fogja megtartani; végre megbizta az elnökséget, hogy az alapszabály 39 §-a alapján a volt papi értekezlet lehető vagyonának és jkveinek átadása végett keresse meg az esperesi hivatalt.

A tartalmas, lelkes és tanúságos gyűlés d. u. 1 órakor ért véget, mikor a tagok ebédre és barátságos beszélgetésre együtt távoztak.

K. D.

TÁRCA.

Az ó-szövetségi profetizmus.

Jónás próféta könyve.

Irta *Bíró Sándor*.

(Vége.)

És most egy rövidke prófétai könyvet fogok bemutatni, a profetizmus legszebb virágát, a prófétai szellem legdrágább gyümölcsét: Jónás próféta könyvét. E név hallatára önkénytelen elmosolyodik az ember. S ha valakinek kedve kerekedik gunyolódni a bibliával a Bálám számarának után Jónást említi a csethal gyomrában. S az én választásom mégis erre esett. De hát valóban nem egy ügyefogyott, ostoba mesével van dolgunk? Lehet sokak előtt az, előttem nem. Minél többször olvasom e könyvet, annál fenségesebbnek látom E kis könyv eszmekörében úgy érzem, mintha szentélyben volnék. Valóban méltó arra, hogy a Krisztus templomának küszöbe legyen, mely előtt le kell oldani a sarut. A természet az értékes magot kemény csonthéjba zárja, a drága gyöngyöt durva kagylóba rejti s azért mi nem fakadunk ki. Hát vajjon a szellemi világban is, ha az igazságot külső héj burkolja, azért már értékét veszítette az? Vajjon nem mi vagyunk a hibások, mikor a külső héjat lefejtani

resteljük? Jónás könyvében a zsidó prófétai szellem legfenségesebb harcát vivja. Tintáncüzdelmet folytat önmagával és győz; legyőzi a zsidó szellem szörnnyét, mely vesztét követelte Istentől mindenek, a mi idegen, a mi nem zsidó. E könyv írója új hurt fedezett fel szívében, új hangot hallott és ez a hang a szeretet hangja volt. Istennek hangja, aki irgalmas minden nép iránt, még a pogány iránt is.

A könyv tartalma egyszerű, előadása még egyszerűbb, hangja őszinte, igazsága mély. Szóla az Úr Jónásnak: „Kelj fel, menj el Ninivébe, a nagy városba és kiáltás az ellen, mert az ő gonoszságuk én előmbé felhatott.“ Jónás fel is kelt, de útját Ninivé helyett Jáfó felé vette, hogy onnan Tarsusba hajózzék messze nyugatra az Úr elől. De Isten elől nincs menekvés. Isteennek tervét ember meg nem változthatja. Az Úr haragja megháborítja a vizek mélyét, hullámtornyok dobálják a törekeny hajót, rémült szívek remegő hangon kiáltanak segítségért, kiki a maga istenéhez. És Jónás? Jónás a hajó alsó részében nyugodtan alszik, míg a kormányos fel nem költi. Lehetetlen az író célzatát azonnal fel nem ismerni. Isten előtt a külsőségek mit sem érnek, nem az az igazi zsidó, a ki kívül az. A hajón egyedül Jónás pogány: ő nem imádkozik, a többiek mind kegyes és istenfélő emberek. További célzat, hogy a Jónás beszédére mindannyian beismerik, hogy a Jehova az egyedüli Isten, ő ura a tengernek is, ő támasztotta a vihart, ő

csillapíthatja le egyedül Jellemző a kor gondolkozás-módjára az író igazságszolgáltatása. Nem elég Isten haragja kiengesztelésére, hogy Jónás megbánta bűnét s engedelmisséget fogadott az Ur akaratának, Jónást a tengerbe kell dobni, ez előttük annyira természetes, hogy maga Jónás kéri arra társait. De az Isten szeretete fölülmulja az ember képzeletét; a tengerből is megszabadítja az ő szolgáját, kivel neki még célja van.

Ninivét veszély fenyegeti. Bűne nagy. Az örvény már-már összecsapni készül feje felett. A nagy és hatalmas város elbizakodott saját erejében. A mindennapi élet zajától elszigetültek a fűlek, eltompultak az érzékek, csak nagyobb lárna, erősebb sensatio képes valamennyire mozgásba hozni az elcsigázott idegeket. A templom elvegyül a háztengerben, csak egy-egy templom szolgál ballag még ajtaján ki s be. S ha vannak is oltárok, ha füstöl is az áldozat tüze, illata nem kedves Isten előtt, mert hatása az ember életére semmi, legalább jó hatása nincs. Nem ismernek Istent, nincs isteni törvény, nincs erkölcsi rend, nincs tulajdon, nincs a családnak, hazának szentsége. A szentség himporát letörölték mindenről, az erkölcs üde zamataját kiszajtották az életből. Munka helyett kaland. . . . ki kell használni minden alkalmat. . . . vásári zsibaj, eladó minden; hit, meggyőződés, becsület, lelkiismeret: olcsó árucikkek.

Az ég elkomorul. Egy város, melynek kerülete három napi járóföld, készül elsüllyedni önvétkeiben. Isten nem nézheti megindulás nélkül Ninivé veszedelmét, másodszer is szóla Jónáshoz: „Kelj fel, menj el Ninivébe, a nagy városba és prédikáljad abban, a mit neked parancsolok.“ Jónás elment, fülébe kiáltotta a fővárosnak, hogy még negyven nap, s aztán Ninivé elsüllyed. De ime, a mit Jónás nem is álmodott, a pogány nép hitt Isten beszédének s mindenki megtért az ő gonosz útjáról s hamisságaiból. S mikor látta Isten az ő cselekedeteiket, elváltoztatá a gonoszt s nem vezíté el őket.

Most következik a prófétai könyv tulajdonképeni magva, alapeszméje a negyedik fejezet. Egyszerűsége megkapó, őszintesége bámulatos, méltó hogy szó szerinti idézzem:

„Semmiképen nem tetszék Jónásnak — hogy az Ur Ninivének megkegyelmezett — és megharaguvék. Könyörge az Urnak: „Kérlek Uram, avagy nem ezt mondtam-e én, mikor még az én hazámban voltam? nem ezért futottam Tarsisba, mert tudtam, hogy kegyelmes és irgalmas Isten vagy, hosszútűrő, nagy irgalmasságu és a gonosznak elváltoztatója.“ Most azért Uram kérlek, vedd el én tőlem az én lelkemet, mert jobb nekem meghalnom, mint élnem. És monda az Ur: avagy méltán gerjedt-e fel a te haragod? Akkor kimene Jónás a városon kívül napkeletre, készíté hajlékot, letelepedék, hadd lássa, mint lesz a városnak dolga. Növeszte pedig az Isten éjszaka egy ricinust (csodafa, melynek nagy tenyéralaku levelei vannak, gyorsan nő s eredeti hazájában 10 méter magasra is megnyulik), árnyéka megoltalmazá Jónást a nap hevétől és felette igen örvende azon. De támaszta Isten egy férget, mely annak gyökerét elrágta és elszáradt Jónás a nap hevétől elbágyadva szólt: Kérlek Uram, vedd el én tőlem az én lelkemet, mert jobb nekem meghalnom, mint élnem. Szóla az Isten Jónásnak: vajjon méltán haragszol-e azért a ricinusért? Felele Jónás: méltán cselekszem, hogy haragszom mind halálig. Monda az Ur: te szárod a ricinust, melyért nem munkálkodtál, melyet nem neveltél, mely egy éjjel növekedett és más éjjel elhervadt: és én ne szánnám Ninivét a nagy várost, melyben több van 120,000 embernél, kik nem tudnak különbséget tenni, jobb és balkezük között s melyben barom is sok van?«

Közérdekű üzenetek.

F. G. M.-Vásárhely. A kongrua-ügy lévén ma az érdekelt papság legaktuálisabb kérdése, nem csodáljuk, hogy Ön is érdeklődik ez iránt, amint szükséges is, hogy anyaszentegyházunk világi tagjai az egyházkormányzat és közgazgatás legapróbb részletei felől is tájékozva legyenek, nem pedig, hogy csak czeremoniális alkalmakkor lássuk őket a előtérben, a mi pedig — fájdalom — most is sok helyt tapasztalható, dacára annak, hogy az együtt-működésre, törhetetlen összetartásra, a mai viszonyok között, legfőbb szükségünk volna.

A kérdés érdemére vonatkozólag körülbelül az az igazság, hogy a kongrua-törvény nehézkes végrehajtásáért egyenlő felelősség terheli az egyetemes konventet és a minisztériumot. Mindkettő tájékozatlanul ment belé a kérdés megoldásába; hibázott és az elkövetett hibák korrigálása vette igénybe azt a sok időt, mely a törvény életbeléptése óta eltelt, anélkül, hogy még csak nagyon közel is volnánk ahhoz, hogy az ügyet rendezettnek tekinthessük.

Hibázott az egyet. konvent azzal, hogy végrehajtási útását túlságos rigorozitással készítette el és különösen azzal, hogy az 1894-ben, más célzattal, készült jelentőveket jelölte meg kiindulási pontul, holott ezekben a papi jövedelmek, a kepeváltás reményében, megengedhető mértékig fölszigázva voltak. A véleményező kerületi hatóságokat a konventi útatisítások kötötték és így maga részéről sem gyakorolhatta azt a megengedett méltányosságot, melyre legfőképpen a képes papok rászorultak.

A minisztérium hibája volt az, hogy a bevallások felülvizsgálására kezdetben a dologhoz absolute nem értő ideiglenes erőket alkalmazott, kik Dr. Balthazár Dezső, ref. lelkész alkalmaztatásáig, az erdélyi kérvények ellátásánál a lehető legnagyobb mértékben absurd dolgokat követtek el.

A miniszteriumban is belátták e felületes munkások tévedéseit és elismerés illeti Gömör Öszkár, min. tanácsost, valamint Dr. Bárány Barkóczy Sándor osztálytanácsost, azért hogy a főt. Püspök urral megtartott szóbeli tárgyalások rendjén a legnagyobb készséggel korrigálták a tévedéseket és hogy általában a kiigazítási kérések kívánalmait, ha azok kellőleg okmányolva voltak, nagy méltányossággal teljesítették.

Általában elmondható, hogy ezekkel az utólagos korrekciókkal a kiigazítási kéréssel élt lelkészek sérelmei mind orvosolva lettek. Sajnos, hogy sok lelkészünk elmulasztotta kiigazítási kérését benyújtani, a mely mulasztást ugyan, indokolt esetekben, még most is pótolhatnák.

Hogy mely időre várható a kiegészítési összegek végleges folyósítása, azt még pontosan meghatározni nem lehet, de miután ugy a miniszteriumban, mint az ig. tanács irodájában fokozott sietséggel intézik az ügyeket, remélhető, hogy az év közepéig rendbe jövünk.

P. J. S.-M.-Berkesz. Sem az 1900. évre kiúttal kiegészítési összegekből, sem a kiigazítási kérések alapján pótlólag utalványozott részletekből nem vonandó le az 1899-ben túlévezett összeg, mert az elszámolási nehézségek kikerülése céljából kimondta az ig. tanács, hogy csak a végleg folyósított kongruából fogja a megtérítéseket eszközölni.

Többeknek. Azok a lelkészek, kik a múlt két évben, évnegyedi előleges részletekben, vették föl kiegészítési összegeiket, 1901. től kezdve évnegyedi utólagos részletekben vehetik föl.

V. M. Bikfalva. A közigazgatási ügyek ellátásának késedelmét az okozza, hogy ig. tan. titkárunk a congrua ügygyel szerfölött el van foglalva.

T. B. Bádok. A kultur-szövetkezet üdvös tervéről tudomással bírunk, a szervezést is jó kezekben látjuk. A terv annál is inkább pártolásra méltó, mert kitűzött eséljai anyaszentegyházunk célzataival egyezők.

Bethlen Gábor fejedelem szobra.

A Nagy-Enyeden felállítandó Bethlen-szobor alap járára *ujabban* 19 O. dec. 20-ig az alább felsorolt prot. egyházközségek, iskolák, lelkészek adományoztak és gyűjtöttek.

Bethlen koll. főgymn. ifj. gyűjtése.	1005.—
Kolozsvári ev. ref. koll. tanári kara és ifjusága gyűjtése	210.45
Kolozsvári ev. ref. koll. Előjárósága adománya...	100.—
Budapesti ev. re. főgymn. tanári kara és ifjusága gyűjtése	126.47
Nagykőrösi ev. ref. főgymn. tanári kara és ifjusága gyűjtése	95.—
Nagyszabenyi ág. ev. (szász) egyházközség...	100.—
Szász Károly ev. ref. püspök adománya és gyűjt.	78.—
Békés-csabai ág. ev. egyházközség.	50.—
Komáromi ev. ref. egyházközség	50.—
Hajdu-nánási ev. ref. egyházközség	41.—
Miskolczi ev. ref. felsőbb leány isk. gyűjtése.	30.—
Schuster Fr. ág. ev. lelkész, Zsidve	23.—
Vigváry Mihály ev. ref. lelkész gyűjt. N-Bereg	23.30
Kercskeméti ev. ref. egyház	22.—
Kassai ev. ref. egyház	20.—
Szászvárosi ág. ev. egyház.	20.—
Sajó Kesznyéteni ev. ref. egyház	20.28
Kolozsvári ág. ev. egyház	20.—
Magyar-Szelőcei ev. ref. egyház.	20.—
Szent-ágotai ág. ev. egyház	22.—
Kócsi ev. ref. egyház	20.—
Hajdunánási ev. ref. egyház	20.—
Széchy István ev. ref. lelkész, Mike Péter	19.60
Ruszkay Gyula ev. ref. lelkész gyűjtése, Jánosi	12.—
Nagy István ev. ref. lelkész gyűjtése, Harasztos	18.—
Szerdahelyi ev. ref. egyház	10.—
Holdtővényi ev. ref. egyház	10.—
Bicskei ev. ref. egyház	10.—
Sándor János esperes, Miriszló	10.—
Joós Elek ev. ref. lelkész, Kis-Borosnyó	10.—
Dévai ev. ref. egyház.	10.—
Lőcsei ág. ev. egyház.	10.—
Miriszlói ev. ref. egyház...	8.60
Dávidházi János ev. ref. lelkész, Kaba	8.—
Pocsalyi ev. ref. egyház...	7.—
Veress Bálint ev. ref. lelkész, Hencida	7.20
Homokszentgyörgyi ev. ref. egyház.	6.76
Nemes Ferencz ev. ref. lelkész, Alsó Ilosva	6.60
Ciáky Endre ev. ref. lelkész, Felső-Dopsa....	6.50
Szász-Tót-Pelsőci ág. ev. egyház	6.—
Miklósi József ev. ref. lelkész, Szent-Mihály falva.	6.—
Resicai ev. ref. egyház	6.—
Sajó Ecsegi ev. ref. egyház.	6.—
Szalárdi ev. ref. egyház	5.—
Péter Antal ev. ref. lelkész, Apa-Nagyfalú.....	5.—
Kertész-István ev. ref. lelkész, Szilágy-Bagos	5.—
Kovács László ev. ref. lelkész, Koronka	5.—
Udvari (Szilvásmárm.) ev. ref. egyház...	4.80
Vilyi ev. ref. egyház	4.54
Édes Ábrahám ev. ref. lelkész, Sály	4.36
Mihályi Károly ág. ev. lelkész, Kiskapus	4.30
Jáni Lajos ev. ref. lelkész, K.-Mártonfalva	4.90
Ombódi ev. ref. egyház	4.—
Mikler Sámuel ág. ev. lelkész, Besztercebánya....	4.—
Zilci ev. ref. egyház	3.34
Damaki ev. ref. egyház	3.77
Berettyó-Szent-Mártoni ev. ref. egyház	3.—
Duna Szentgyörgyi ev. ref. egyház.....	3.—
Kereszturi József ev. ref. lelkész	2.58
Székely Árpád ev. ref. lelkész, Szilágy-Borzás	2.—
Szabó Mihály ev. ref. lelkész, Doboz.....	2.—
Mikolay László ev. ref. lelkész, Gáborlyán	2.—
Batta György ev. ref. lelkész, Gömör-Simonyi	2.—
Kocsi Péter ev. ref. lelkész, Nagy-Hodos	2.—
Bartholos Ödön ev. ref. lelkész, Sós-Vertike.....	2.—

	Kor. fill.
Balla Endre ev. ref. lelkész, Csédeny	2.—
Molnár Ferencz ev. ref. lelkész, Oros	1.—
Pap Károly ev. ref. lelkész, Tisza Ina	1.—
Gunesch János ág. ev. lelkész	1.60
Székely Imre ev. ref. lelkész, Kis-Dopsa	1.80
Kovács Ferencz ev. ref. lelkész, Mészla..	1.—
Schuller János ág. ev. lelkész, Buzd....	1.—
Metz János ág. ev. lelkész, Nád-Patak	1.—

A kik e hazafias, szent célra gyűjteni akarnak s ivre van szükségük, forduljanak egy lev. lappal *Bodrogi János* tanárhoz, az *országos szoborbizottság titkárához, Nagy-Enyeden*, s ő készséggel fog küldeni min denkinek.

Különfélék rovata.

A kolozsvári szegények számára naponként kenyerek osztatnak ki. Tegnapelőtt maga főpásztorunk, *Dr. Bartók György* volt a kiosztó. Legyen e szeretetmunka mindnyájunknak példa és irányadás.

Igazgató-tanácsi ülés tartatott e hó 10-én, Br. Bánffy Dezső főgondnok úr önmagyméltóságának elnöke alatt. Ez ülésről tudósításunkat jövő szá munkban adjuk. E rendkívüli ülést egy sürgős vagyon ügyi kérdés elintézésére hívta össze az elnökség, de miután ez alkalommal a folyó ügyek is elintézését nyertek kimondotta az ig. tanács, hogy január havi rendes ülését nem tartja meg.

Jan. 14-én a görögnyelvi egyház megyei gyűlésén *esperesnek* választatott *Csekme Ferenc*. Hisszük, hogy e kiváló erő új körében is érvényesülni fog.

Katholikus egyetem. A budapesti kath. esperesi kerület papsága közgyűlésén kimondotta, hogy a kerület minden papját adakozásra hívja fel. egy kath. egyetem céljára, abból az okból, mert a kath. igazságot nem védelmezi a tudományosság. — Hát ebben igaza van a kegyes papságnak, mert a tudományosság azt nem védelmezzeti, a mi csak babonás igazság.

Diakónus intézmény. A sárospataki reform. egyházközség presbyteriuma elhatározta, hogy diakónusi intézményt szervez. Az egyházközséget kerületekre osztja, s minden kerületbe a presbyterium 2-3 diakónust választ. A diakónusok kötelességei: a kerületükben felmerült panaszokat bejelentik a lelkésznek; ügyelnek, hogy a szülők járassák gyermekeiket iskolába; ügyelnek, hogy a növendékek a kellő időben konfirmáltassanak Gondoskodnak arról, hogy a kereszteleseknél ott legyenek a keresztszülők. Arra is ügyelnek, hogy vegyesházasságoknál egyházunk érdeke első legyen Terjesztik a protestáns irányu olvassmányokat. A vasárnap megszentelésére közreműködnek A kerületükben lakó új egyháztagokat a lelkésznek bejelentik. Valóságos esték- és felolvasások alkalmával a hivatelt figyelmeztetik és lehetőleg összegyűjtik. A diakónusokat 3 évre választják és hivatali esküt tesznek A mit a sárospataki ref. presbyterium a fenti sorok szerint akar, kétségkívül az is valami. Ennél azonban sokkal több az a széleskörű, mélyre ható, egyetemesszerű szervezkedés mely, úgy reméljük, az erdélyi egyházkerületben minél hamarabb testet fog ölteni.

A tanító közhivatalnok. A közoktatásügyi miniszter kérdést intézett az igazságügyminiszterhez, hogy az 1878 évi V tc 270, illetve 461 szakasza szempontjából, hogy az állami vagy akármilyen nyilvános iskolánál működő tanítók közhivatalnokok, vagy nem? Az igazságügyminiszter azt válaszolta, hogy az 1878 évi V tc 270 § nak 2 pontja és a 461 § szempontjából az állami és bármely jellegű nyilvános iskolánál működő tanítók közhivatalnokok.

A miskolczi felsőbb leányiskola. A felsőborsodi reform. egyházmegye javaslatot terjeszt az egyházkerületi közgyűlés elébe és ajánlja, hogy az említett iskola részére minden kebelbeli egyházmegye

tegyen 100 koronás alapítványt az egyházkerület 1000 korona állandó évi segítségét. A konventet pedig fel kell kérni, hogy minden kerületben felállítandó felsőbb leánynevelde és tanítóképző intézet részére utalványozza évenként a domestikából annak az összegnek a felét, mely a lelkészi kongrua folyósítása által felszabandúl. A közoktatásügyi kormányt is meg kell keresni, hogy e célra nagyobb, egyszermiűdenkori segítséget adjon Barsodvármegyét és Miskolcz városát is fel kell kérni az intézet támogatására.

Egyháztársadalmi tevékenység A nagy becskeréki keresztyén nőegylet a szegényeket és betegeket gondozás alá vette. Betegápolórol is gondoskodott.

Theologia Konstantinápolyban. Most rendezik be a mohamedan theologiai kart. A tanulás ideje 4 esztendő. A hallgatók száma csak 30 lehet. A tárgyak között első helyet foglalja el a Korán tanulása és az Izlam története.

Felhívás előfizetésre F. Varga Lajos, majtisi evang. reform. lelkész sajtó alá rendezte egyházi beszédeknek II. kötetét. E kötetben megjelenik 30 ünnepi beszéd. A kötet áprilisban kerül ki sajtó alól. Előfizetés 2 kor 50 fillér. Előfizetéseket elfogad jan. 31-ig. U. p. Jánk. A jönevű szerző munkáját ajánljuk kartársaink figyelméül.

Kongresszusi jegyzőkönyv. A magyarországi evang. reform. theológusok 1900. május 1-én Debrecenben tartott kongresszusának jegyzőkönyvét adták ki Nánássy Lajos és Bary Gyula jegyzők Debrecenben.

Nyitvános köszönet. Nem mulaszthatom egyházam magam nevében, hogy halás köszönetemet a nyilvánosság előtt is ki ne fejezzem az Erdélyi Magyar Közművelődési Egylet azon szívessege iránt, melylyel a nyárad-szent imrei és seprődi új iskolák berendezése céljából, méltóztatott az alábbiakat kegyesen ajándékozni. Nyárad-Szent-Imre: 1 drb számoló gép. Szemléltető kének a beszéd és értelem gyakorlathoz. Kőb decziméter kockák. Dél-Amerika térképe. Ausztrália térképe. Maszák H. Utmutató az elemi rajztanításhoz III. IV. tömb Gönczi Pál. Mérgek növények képei. Hartinger Bonctani fali táblák. 1 drb. iskola-esengettyű. 17 drb. Ifjúsági olvasókönyv. Nagy László. Nyelvtani gyak. könyv. III.-IV.-ik oszt. részére 29 drb. — Seprőd: 17 drb. Ifjúsági olvasókönyv. 1 drb. iskolai esengettyű. Fogadják az E. M. K. E. igazgatósága e helyen is magam és egyházaim öszinte köszönetét. Nyárad-Szent-Imre, Seprőd. 1900. december 16-án. *Erdélyi Béla*, ev. ref. lelkész.

Köszönet nyitvánítás. Vajda-Szentiváni ref. egyházunk a karácsony és új év reggelére virradólag kellemes és kedves meglepetésben részesült. Tek. Vadasdi Kálmán pátrónusunk és hitvestársa Korondi Róza öngagsága karácsony reggelén egy 120 korona értékű szépen himzett, díszes bordóplüss katedra terítőt; Tordai Palkó György buzgó presbyterünk s felesége Szakolics Francziska hiveink pedig új év reggelén egy 20 korona értékű csinos ezüst keresztes poharat hozzá való tálczával, ajándékoztak egyházunknak. A nemes szívű adományozók úgy a magam, mint egyházam nevében fogadják e helyen is a leghálásabb köszönet nyilvánítását.

Vajda-Szentivánban 1901 január 2-án. *Benedek Árpád* vajda-szentiváni ev. ref. pap.

Nyitvános köszönet. A moci ev. ref. egyház-község közönsége kellemes meglepetésben részesült 1900. év dec. 25-én. Templomunk szószékét a szeretet nagy ünnep alkalmából Tekintetes Gaál Jenő ur moci t. b. főszolgabíró s fenkölt lelkületű neje Gaál Emma úrnő. egyházunk buzgó hivei, 80 korona értékű díszes szószéktakaróval látták el, melyek a jókedvű adakozók vallásos lelkületét jellemző, művésziesen himzett felírása ez: „Az én országom nem e világból való.”

A nemes tett önmagában hordja s hirdeti dicséretét s én e helyen csak arra szorítkozom, hogy ki-

fejezzem a magam s szegény egyházam halás köszönetét e díszes ajándékért.

A kegyelemnek Istene adjon egyházunknak sok ilyen nemes szívű adakozót.

Mocs, 1900. jan. 12-én. *Nagy Albert*, ev. ref. lelkész.

Elszámolás. A tekei ev. ref. nőegylet 1900 év dec. 31-én tartotta meg az iskola helyiségében jótékony célú egyházi estélyét. A megjelent intelligens családok és presbyterek nemes versenyre keltek az iránt, hogy az egylet egyházi tevékenységét és hitbuzgalmát úgy anyagi, mint szellemi tekintetben siker koronázza. Bevétel volt 73 kor. 40 fill. kiadás volt 17 kor. Pénztármaradék: 56 kor. 40 fill. Felülfizettek: Dr. Boér Gézáné 2 kor. Papp Zoltánné 2 kor. Szikszai Gyuláné 2 kor. Kovács Gusztávné 2 kor. Zöld Ferencné 2 kor. Makai Miklósné 2 kor. Szilágyi Károly 2 kor. Finna Gézáné 2 kor. Supiter Jánosné 1 kor. 20 fill. Maksay Károlyné 1 kor. 20 fill. Réhner Károlyné 1 kor. 20 fill. Budveker Jánosné 1 kor. 20 fill. Molnár Ferencné 1 kor. Morján Gáborné 1 kor. Kain N.-né 60 fill. Engel János 2 kor. Brassai János 60 fill. N. N. 20 fill. Bachmon Ferenczné 40 fill. Összesen 26 korona 60 fillér. Fogadják a jóságú adakozók az egyh. leghálásabb köszönetét.

Teke, 1901. január 5. *Debreceni Gyula* ev. ref. lelkész.

Hivatalos rész.

269—1901.

KÖRLEVÉL

valamennyi erd. ref. kollegium m. t. Előljáróságának.

A kultuszminiszter ur múlt évi decz 22-én 93.716 szám alatt kelt leiratban tudatja, hogy »Magyar Viseletek története« címen a Franklin-társulat kiadásában megjelent az a nagyszabású díszmű, melyet már 1895. évi ad 58330 szám alatt, midőn még csak készülöben volt a munka középiskolai könyvtárakban való beszerzésre melegen ajánlotta.

Ez a mű 39 színes, 71 fekete képtáblát, 240 lap szöveget foglal magában. A szöveg Nagy Géza történetíró, valamennyi kép Nemes Mihály festő műve.

A mű e leíratra hivatkozással az intézetek által 60 korona kedvezményes áron szerezhető meg.

Ugy az általános műveltség, mint a történelmi szaktudomány, nevezetesen pedig a magyar művelődéstörténet szempontjából nagy jelentőségű segédkönyv ez a mű s azért sulyt helyez a miniszter arra: hogy a tanintézetek könyvtárában helyet foglaljon. Beszerzését hatóságunk is melegen ajánlja.

Kolozsvártt, 1901 január hó 14-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

46. -- 1901.

PÁLYÁZAAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagy-sajói egyházmegybe keblezett *szász-uj-ös-fűzkuti* társsegyház lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: lakás gazdasági épületekkel 1 holdnál nagyobb kerttel, két darabban 40 hold földbirtok haszonélvezete. 815 kor. 92 fill. készpénz és a néptől járó terménykepe és munkatétel 258 kor. 27 fill. 20 kor. stolával fölszámított jövedelem. Ehhez járul az 1600 korona fizetés kiegészítése miniszteri helyben hagyással meg állapított 385 kor. 81 fill. állam segély.

Pályázati határidő: 1901 évi február hó 9-e. Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványnyal felszerelt folyamodványok Musnai Károly esperes afiához küldendők Szász-Cegőre, u. p. Kerlés.

Kolozsvártt, 1901, Január hó 15-e.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.....
félévre

12 kor
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A romániai magyarokról s azok református egyházairól.

Írta: *Barabás Endre* polg. isk. tanár.

Marosvásárhelyt, a székely fővárosban, ezelőtt két évvel néhányan egy kisebb társaságot létesítettünk. A közelmúltban gyakran lehetett olvasni az országos sajtóban a székely kivándorlásról s ennek okairól, továbbá a romániai székelység szomorú helyzetéről s mindezen újjól foglvetett eszmék bölcsője: ez a kis társaság volt. Hogy társaság két évi lelkes munkássága nem tűnt el nyomtalanul, sőt mind szélesebb körben többen és többen szólnak hozzá e kérdéshez napjainkban is, s hogy *Hegedüs Sándor* kereskedelmi m. kir. miniszter is meglátogatta az elmúlt nyáron a Székelyföldet: ha nem is teljesen, de jó nagy részben e társaság hírlapi munkásságának tulajdonítható. Hogy különösen Háromszék megyében, a hol amugy is a legtöbbet tett a megye lelkes főispánja a megyebeli székelység közgazdasági és közművelődési megerősítése érdekében, az utóbbi pár évben lázas munkásság tanuja lehettünk, hiszen ha közvetlenül nem is, de mindenesetre befolyással volt a székely-kérdés ez újabb felvetése. Ezelőtt is többször került még szőnyegre a székely-kérdés: de mindannyiszor vagy egy egyesület alakítása, vagy egy határozat hozása után újból lekerült a napirendről. Vajha ez alkalommal a megindított mozgalom oly kiterjedést ölthetne, hogy míg e kérdés megoldva nem lesz, addig többé le ne kerülne a napirendről.

Az említett kis társaság a közelmúltban hozta épen azt a határozatot, miszerint a romániai magyarsággal valamely kapcsolatot óhajtana létesíteni, hogy a közvetlen érdekeltek útján ismerje meg azoknak egyházi, nemzeti és gazdasági bajait, s hogy azt itt tanulmány tárgyává téve, újabb mozgalmat indíthasson érdekükben. Ennek érdekében még az idevágó irodalom összegyűjtését is elhatározta.

A kapocs létesítésére legelőször is oly intelligens romániai magyar egyéneket akartunk kiszemelni, a kik műveltségüknél fogva is biztos adatokat szolgáltatnának megkezdendő tanulmányainkhoz. Készséggel és

lelkesedéssel ajánlottam fel szerény munkásságom én is újjól, a ki e társaságban egyedül voltam olyan, ki a székelység össze.. bajait közvetlen tapasztalat útján ismerem. Hisz kis gyermek koromban ar u. n. kívándorlók sorsában részesültem. Azután a bukaresti ref. egyház elemi iskolájában fejeztem be elemi iskolai tanulmányaimat. Később az ev. ref. egyház lelkes lelkésze és tanítója útján kerültem Nagyenyedre a ref. collegium gimnáziumába. Itt, a protestántizmus ezen hatalmas erődjében nevedtem az intézet nemes alapítóinak és vezetőinek jóvoltából s nyolc év multán nyertem tanítói oklevelemet ugyanitt, isten kegyelme folytán s a tanítóképzőt fentartó egyházkerület anyagi áldozatai árán. A tanítói oklevél megszerzése után is volt részem kegyes pártfogásban, hisz boldog emlékü dr. *Kovács Ödön* theologiai tanár volt buzdítóm és támogatóm, hogy a budapesti állami Paedagogiumba felvétessem s állami segítséggel ott szaktanulmányaim befejezhessem. Tizenkét évi itthon tanulásom ideje alatt többször látogathattam mag Bukarestben élő szülőimmet s volt alkalmam az ottani viszonyokat megfigyelni és tanulmányozni.

Ezeket előre kellett bocsátanom, hogy kitessék az, miszerint ezen ügghöz mégis van valamelyes okom és jogom hozzászólni. S hogy jelen felszólalásom ezen egyházi lap útján óhajtom megtenni, annak indító oka egyszerűen az, hogy eleddig is csak az erdélyi ref. egyházkerület volt az, mely székely híveit, még a haza határain túl, Romániába is elkíséri s ott is igyekszik azok nemzetiségét és vallását megőrizni. Soha sem fogom elfelejteni azokat a benyomásokat, melyeket akkor nyertem, midőn Bukarestben sátoros ünnepek alkalmával a ref. egyház szép templomát, udvarait, sőt az oda torkoló két utcát is magyar emberekkel láttam megtömve; s midőn e nagyszámu népet látva s valásuk után puhatólóztam, meggyőződtem, hogy itt a magyar hazának minden vallásfelekezete, még a hazai gör. keleti egyház is képviselve van, *itt vált lelkemben még gyermekkoromban egy fogalomról a kálvinista egyház és a magyar egyház.* E kis templom volt annak a sok ezer embernek szemében az a világító torony, a mely köré gyűlve, ha be nem is juthatnak, mégis egy kis édes otthont, az elhagyott ha-

zából egy darabra találhatnak. Ráéheznek e szegény emberek magyarságukra s szívük, lelkük ezen szükségletét itt az idegenben csak a kised szegény ref. egyház elégíti ki.

Társaságunk határozata értelmében kezdetem kutatni azon egyének után, a kikkel összeköttetésbe léphetnénk, kerestem az általam ismert ref. lelkészeket s nagy megdöbbenéssel tudtam meg, hogy azok nincsenek már ott s helyük sincs betöltve. Szomorú tapasztalatom, mely határozottan visszaesést mutat a korábbi állapotokhoz képest, érlelte meg bennem azt az elhatározást, hogy igénytelen soraimmal felkeresem e lapok hasábjait, hátha gyöngye szavam eljut oda, a hol segíteni vannak hivatva: az egyházkerület nemes vezetőihez.

Engedje meg azért a nt. Szerkesztő úr ezt a terjedelmes bevezetést, mivel szükségét láttam ezek előre bocsátását azért is, hogy az alább felvetendő eszméim és javaslataimnak talaját, melyből azok fakadtak, a szíves olvasó is megismerhesse.

Romániában több ref. egyház u. n. misszió van. A bukaresti ref. egyház lelkésze az összesnek eszperese s így az egész romániai misszió egyházaival, iskoláival, lelkésze és tanítóival együtt az erdélyi egyházkerület fenhatósága alá tartoznak. Hogy mennyi a Romániában élő ref. hitsorsosaink száma, megbízható adataink nincsenek, mivel ott az egyház híveinek nyilvántartása leküzdhetetlen akadályokba ütközik. A ref. esperesi hivatal által összeállított kimutatás is csak azokat sorolhatja föl, a kik valamelyes módon az egyház szolgálatát igénybe veszik. Többen állítják és saját tapasztalataim útján én is azokhoz csatlakozom, a kik azt állítják, hogy *Romániában a nem honosodott, tehát magyar állampolgárságukat megtartó magyarok lélekszáma meghaladja a százezeret s ezeknek legalább fele, tehát ötvenezeren a ref. vallást vallják magukénak.* Ez a rész még részeseül egyházi gondozásban, de az a másik ötvenezer magyar testvéreink sorsa a lehető legsomorubb, mert azok oda vannak dobva az eloláhosodás veszedelmének, mivel a Szent László Társulat tekintélyes szubvenciója, csak arra jó, hogy némi látszata legyen annak, miszerint román kath. magyarok is vannak Romániában. (A klerikalizmus nem helyez súlyt a nemzeti eszmére. Neki nem baj, ha oláhvá lesz is a magyar, csak pápista maradjon s főleg protestánsná ne legyen. Ez a nemzetellenesség általában az ultramontanizmus karaktervonása, de legkirívóbban éppen a magyar ultramontanizmust bélyegzi, mert a gör. kath. olávi főpapok, avagy a horvát pápista főpapok nemzetiségi öntudata éppen fölcsigázottnak mondható; de a magyar ultramontanizmus itthon se, Romániában se és sehelse tölt nemzeti missziót be. Vajha e tényt be látná a nem ultramontán, de becsületes magyar katolikus társadalom. Szerk.)

A romániai magyarok magyarságának megtartására eddig is a ref. egyház tett a legtöbbet nagy anyagi áldozatok árán, mi által a magyar államot, mely hosszú időn keresztül semmit sem törődött idegenben élő polgáraival, nagyon is lekötölte. Mert, a mit ezen egyház végzett Romániában, az első sorban a magyarság érdekében történt. Bámulatatos az az eredmény, melyet egyházkerületünk szerény eszközeivel eltudott érni eddig;

hiszem és szent meggyőződése, hogy jövőben sem fog lankadni, sőt az eddigiek elégtelenségét belátva, nagyobb áldozatok árán is a romániai magyarságnak továbbra is fentartja, megerősíti azon oázisokat, melyeken hitében, nemzeti érzésben továbbra is megmaradhat.

Hogy milyen a romániai százezer magyar polgár helyzete, azt hosszasan lehetne tárgyalni és nem is volna talán érdektelen, hanem ezt máskorra hagyom azon hiszemben, hogy többen fognak a ref. lelkészi karból e tárgyhoz hozzá szólani, hisz sokan vannak itthon, a kik lelkészi pályájukat valamelyik romániai ref. paróchián kezdték meg, s a kik az akkor szerzett tapasztalataik nyomán az ottani magyarság helyzetét megvilágító hozzászólásaik kapcsán életrevaló javaslatokkal is elő fognak állani — e speciálisan magyar közügy érdekében.

Jelen alkalommal, midőn a romániai magyarság helyzetének megbeszélésére hívom fel a mindenkor erős magyar kálvinista egyház lelkészi karát, legyen megengedve nekem, hogy a missziói egyházak helyzetéről és lelkészeinek sorsáról pár sorban emlékezzem meg.

A mint köztudomású, az erdélyi ref. egyházkerület magyar hitsorsosai érdekében, a saját és a magyar társadalom hathatós anyagi támogatásával, létesítette a romániai első ref. egyházat Bukarestben. A múlt század közepe táján. Két valóban buzgó apostola volt ekkor ottan — egymás után a kálvinizmusnak *Czelder és Koós Ferenc.* A magyar természetben rejlő, sajnos, egyenlenségeket leszámítva, e két apostol munkája nélkül talán még ma sem volna a Romániában élő magyarságnak egyetlen egyháza sem.

A kezdet nehézségeit legyőzve, az ő kezdeményezésére, vagy az ő megkezdése folytán több ref. egyház keletkezett Romániában. A kálvinista egyházakat jellemző. talán túlságos liberálizmus folytán az akkori vezetők nagy hibát követtek el, a midőn a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva, elfogadták az óhitűek Julius féle naptárát. E jelentéktelennek tetsző dolog nagyon fontos, ha meggondoljuk, hogy ez a tény egy lépéssel közelebb vitte úgy a magyarokat, mint az egyházakat az eloláhosodáshoz. Hisz az oláhságnak legjellemzőbb kifejezője a vallásukon kívül az ó-naptár, a mint Romániában nevezik. Hisz jól tudjuk, hogy a hazai románság sok száz évi együttélés után is mily mereven ragaszkodik e külsőséghez, habár az alap helytelenségéről meg is van győződve, hisz ez egyik hatalmas tényezője az ő románságuk dokumentálására. Mily nagy hiba volt azért annak idején megengedni, hogy az ideiglenesen Romániában tartzkodó magyar állampolgárságukat még maradékaikban is fentartó magyarság eldobta magától a Gergely-féle naptárt, elesve ez által attól, hogy ünnepeit önállólag, a maga szokásainak megfelelőleg ülhessen meg.

Azért feltétlenül vissza kellene állítani a romániai ref. egyházakban a Gergely-naptár szerinti ünnepeket, hogy ez által is dokumentálhassák székely testvéreink ottan idegenben is magyar voltukat. Lehet talán kényelmetlen, de a mint itthon eltudjuk nézni, sőt hozzá szoktunk ahhoz, hogy a magyar állampolgárok egy töre-

déke nem alkalmazkodik a hazai többség szokásaihoz s ezt a különös s gazdaságilag is hátrányos szokásokat nemcsak tűrjük, hanem, meg is szoktuk és jogosoknak valljuk: akkor nekünk azon véreink érdekében, akik mint magyar állampolgárok, kültöldön élnek, nem szabad lemondanunk az őket megillető jogokról.

(Vége következik.)

Németföldről.

Ravass Árpádtól.

(Folyt. és vége.)

Ilyen általános viszonyok között kerülnek a gyerekek iskolába. A vidék s általában a falvak népiskoláit még nem ismerem, tehát nem szólhatok róluk. De ismerem a lipcei iskolázási viszonyokat (nagyjában!) s mondhatom, valósággal meglepett az itteni népiskolák, u. n. Bezirksschulék pompás, célszerű berendezése, tanerőkkel való ellátása s tanításbeli jó módszere. Különösen egy ilyen népiskola, mely mintaiskola is, a VIII ik számú, már külső alakjával, ízléses, csinos épületével is feltűnik. Szép, szabad tér előtte s úgy pompázik ott ez a felszentelt csarnoka a népoktatásnak, mint valami grófi kastély. Nagyon hosszas volna, ha én most, ez alkalommal, az iskolák ismertetésébe fognék, hiszen ez már magában egy nagy külön kérdés; ezért csak pár szóval említhetem most. Ennek a VIII. Bezirksschulénak pl. van 1500 tanulója, 50 tanítója. Az igazgatója egy volt realgymnasiumi tanár, doktor, egy leikes, buzgó, talpig tanférfiu, a ki ott hagyta gymn. tanári állását, hogy a népiskolában mint vezető teljesíthesse szép feladatát: Az iskola berendezése mintaszerű, tanszerekkel, szemléltető taneszközökkel jól el van látva, a tanítás a leghumánusabb módon, szeretettel és jóakarattal (s ennek következtében szép eredménnyel!) foly. Tíz perceken, vagy a d. e. 10 órai negyedórás szüneten sorban állva sétál az egész iskola növendék-serge tanítói felügyelet mellett, néha a tanító is játszik velük. Szép tornacsarnokuk van. Az intézetbe való belépéskor először minden növendéket az orvos vizsgál meg. Tandíj egy évre mindössze 5 márka, de a nagyon szegény tanulókat föl is mentik a fizetés alól.

A polgári iskola egészen olyan szervezetű, mint a népiskola, csak a tanmenet s a tantárgyak, azok beosztása, tanítása más. Ebben az iskolában nagyobb gyerekek tanulnak. Igen szép tanításoknak voltam tanúja egy polgári iskolában is. Különösen a német órák, egy-egy olvasmány szép, tanulságos feldolgozása, a tanítónak kérdésekben való magyarázata s az olvasmányból tanultaknak más, általános dolgokkal való összekapcsolása, aztán egy-egy szép történelmi óra, egy természetrajzi vagy fizikai óra, melyen a tanult dolgok mindig a praktikus életre való vonatkoztatással tárgyalatnak: valóban élvezetet nyújtanak a hallgatónak. A felső polgári iskola aztán tovább viszi az ismeretekben azokat, a kik a polg. iskola végzése után beiratkoznak. Úgy a Bezirks — mint a Bürgerschule VIII. osztályu.

A felső polgári iskola és a gymnasium között áll. realiskola. Ez praktikus irányú, főképp kereskedő-

ket képez, 9 osztályú, érettségít ad tanítványainak, franciát, angolt, németet tanulnak a nyelvek közül. Jól berendezett, alapos iskola. A tanításban a fősúly természetesen a realiakra esik. Ez iskolából mehetnek a tanulók a magasabb kereskedelmi iskolába, a mi már akadémia jellegű. Az Egyetemre természetesen főképp a gymnasium készít elő és a realgymnasium. Mindkettő 9 osztályú. Az utóbbiban görögöt nem tanítanak, latint igen, de kisebb mértékben, mint a gymnasiumban. E helyett kötelező a francia és angol. A francia a gymnasiumban is rendesen tanítatik, az angol azoknak, a kik önként vállalkoznak.

A gymnasiumok közül (4 van Leipzigben, s egy realgymnasium) meglátogattam a legrégebbit s talán a legjobbbat, a Thomas gymnasiumot. Városi hatóság alatt áll, 712 növendéke van, 44 tanítója összesen, 2 épületben foly a tanítás a hely szűk volta miatt. Az intézet olyan forma jellegű és jellemű, miut a mi százados református iskoláink. Van alumneuma is, régi alapítványból, a hol 60 gyermek teljesen ingyen ellátást, tanítást kap. Egészen családias jellegű s a legnagyobb tiszteletben tartják a régi, nagynevű alapítók emlékét s azok nagy szellemében nevelik az ifjuságot. Ebben a jó iskolában az az igazi humanismus, az a tiszta szeretet s az a nemes ragaszkodás tetszett nekem végtelenül, melylyel általában tanár s tanuló egymás iránt viseltetik! Részleteket nem írhatok ide — sok és hosszas volna! — de tanúja voltam számtalan kedves jelenetnek. E mellett alapos, lelkiismeretes, eredményes a tanítás is. Soknak tartom a napi órák számát. Pl. d. e. 8—1-ig ülni az iskola padjában s délután 3—6-ig, ez mégis csak sok. Úgy könnyítenek a dolgon, hogy pl. a legkisebb osztálynak (sexta) hetenként csak kétszer van délután órájuk s általában a többi osztályoknak is 2-szer 3-szor. De mégis talán sokkal jobb és célszerűbb a teljes arányos munka és időbeosztás. Ugyan mit ér a szabad délután, ha azelőtt egész napon s az nap délelőtt a szédülésig igénybe volt véve a tanuló figyelme! Soknak tartom a latin órák számát. Pl. a kezdőknél heti 9 órán (Sexta) tanítják. Ez sok. De hát nem akarok én itt most kritikát mondani és részletezni holmit. Csak még egy pár általános dolgot. Van szép tanári és tanulói könyvtár. A tanulói könyvtárban ott láttam a többek között a német-francia nagy háboru idejéről regélő sok ifjusági, hasznos és szellemes könyvet, a mi mind a német dicsőségről s hősiségről beszél. Egy könyv alakú, több vázsonkártyából álló műben pedig napról-napra (pl. aug. 1. aug. 2. etc.) a német és franci tábor napi mozdulatai, hadiállásai megvannak rajzolva egészen az utolsó, döntő pillanatig, a melyben Moltke tábornok a német névnek oly nagy dicsőséget szerzett. S e csatákról szóló könyv is nagyon keresett és olvasott a tanulók között. Általában a patriotizmus lelke lakozik e könyvtárban is, a nélkül, hogy talán türelmetlenségnek, vagy rossz értelemben vett sovinizmusnak a nyomát látnók. A vallásos oktatásról maga az intézet gondoskodik. A szabatos előadásra s a stílusban való fejlesztésre igen nagy gondot fordítanak.

Az Egyetemen aztán megnyílik a hallgatók előtt a tudományok minden kincses bányája. Remek, valódi csarnoka ez az Egyetem a tudománynak! Méltó a

képhez, mely belsejének homlokzatán áll, s mely az égből tüzet lopó Prometheust ábrázolja, s méltó a jelszóhoz, mely a másik oldalon fel van írva: „Omnia conando docilis sollertia vincit.“ Milyen berendezés, milyen hatalmas tudományos apparatus! A Studentek között mennyi egyesület, mennyi tudományos és egyetemi-társadalmi szövetkezet, s a régi egyetemi hagyományoknak mily hű, gondos megtartója és ápolója tanár és tanítvány! Az egyet. hallgatók között sok nő is van. Lipcsében még nem olyan sok (körülbelül 90), mert az itteni egyet. törvény szerint a nők csak hallgatók lehetnek, de nem anyakönyveltetnek. Érdekes azonban a berlini állapot. Az 1900—1901-iki téli szemeszterében beiratkozott 371 nő. Ezek közül 253 német, 118 külföldi. Seniorin egy 61 éves hölgy, a ki német philológiát és történelmet tanulmányoz. Vallás szerint 236 evang., 101 Mózes, 16 kathol., 9 gör. kath. 3 orosz-orthodox, 2 örmény és prot. presbiterianus, 1 felekezet nélküli. 348 nőtlen, 19 házasságos és 4 özvegy. (kiváncsi vagyok, hogy a derék Seniorin melyik osztályba tartozik?) Érdekes 96 nyári semesztéretől kezdve a szaporodás évenkénti statisztikája. 40, 96, 116, 193, 169, 241, 286, 431, 301, 371. Tehát csak egy év után volt visszaesés, a többiben folytonos szaporodás. Tempora mutantur et nos... Egyébiránt derék dolog a nők tudományos érdeklődése.

Általában igen szép s a németek tudományos érdeklődését kedvező színben tünteti fel az Egyetemek s a nagyközönség egymás iránti érdeklődése. Az egyetemi városok nagy számmal lévén, a közeli vidékekre s így az egész országra szorják fénysugaraikat. Minden város rendkívül büszke a maga iskoláira, vagy éppen Egyetemére. És ez így van jól. Ha egy-egy kiváló egyetemi tanár a nagy közönséget is érdeklő tudományos, társadalmi vagy szépművészeti kérdéssről ad elő, igen sokszor lát az ember az előadásokon öreg urakat és öreg asszonyokat is, a kik nem restelték a fáradságot megjeleni s a kiknek céljuk, hogy a szép tanulmányokban minél több ismeretet s örömet szerezzenek maguknak. Lipcsében az egyetemi év ünnepélyes megnyitása mindig október 31-én a reformáció emléknapján van; s ez a nap az egész városra ünnepnap. Dél előtt az üzletek is zárva vannak. Ez egyetem előtt ezernyi nép tolong, hogy a díszbe öltözött tarka studensek kijövő küldötteit lássa. Szép, ragyogó világa ez a németföld a tudományos kulturának! Természetesen sok sok dolog, a mi itt az előhaladásnak eszköze, nem honosítható meg nálunk, de nem is kívánatos, hogy minden átjöjjön hozzánk, mert egészen más a magyar, más a német temperamentum. Az azonban mégis kívánatos, hogy sok efféle dologban utánozzuk őket, s általában a közművelődés és tudomány iránti érdeklődő buzgalmat jobban felébreszszük magunkban, mert bizony a kié a szellemi erő és tevékeny áldozatkészség, azé az anyagi erő is.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1901 jan. 10.

Elnök: Br. Bánffy Dezső, egyker. főgondnok.

Jelen voltak: Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Parádi Kálmán, Szász Dénes, Br.

Bánffy Ernő, Becsek Lajos, Dr. Sárkány Lajos, ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitása után, az elnök által megálapított sorrendben, Parádi Kálmán tanügyi előadó aa. referálta a kezén levő ügydarabokat, bejelentvén, első sorban, hogy a közeledő egyetemes konventi ülésre véleményt kell előterjesztenie egyházkerületünknek ama követelményre vonatkozólag, melynek célja a bpesti tud. egyetemnek protestáns theologiai fakultással leendő kiegészítésére irányul. Jelzi nevezett előadó aa., hogy az egyházmegyék és kollegiumok e tárgyú véleményei már nagy részben beérkeztek, miért is javasolja, hogy bizottság küldessék ki a kérdés tanulmányozására. Ig. tanácsunk a javaslatot elfogadta és annak értelmében, főt. Püspök aa. elnöklete alatt, Kenessey Béla, Br. Bánffy Ernő, Sándor János és Parádi Kálmán aából megalakított bizottságot küldötte ki.

A vallás- és közokt. miniszterium amaz értesítése, mely szerint egyik tanárunk ügyében eljárni hivatott vegyes bizottság elnökévé, a betegség által akadályozott Elischer József helyett, Rombauer Emil, brassói főigazgatót nevezte ki, tudomásul szolgált.

Az oláh-dellői ref. egyházközség bemutatott szerződése, melylyel állami elemi iskolai célokra, a közokt. kincstárnak egy belső telket adományozott, főhatósági megerősítést nyert, azzal a kikötéssel, hogy az iskola magyar tannyelvű legyen.

Székelyudvarhelyi kollégiumunk előjárósága indokoltan megfelelően a minisztérium által három tanár aa. korpótlékozására nézve emelt kifogásokra: e felelete ajánló határozattal terjesztetett fel.

Ezután a torda-turi és sarmasági egyházközségek kérései kerültek tárgyalás alá, melyekben templomi énekeskönyvek adományozásáért folyamodtak és amidőn nyilvánvalóvá lett, hogy a fedezeti alap kimeritettsége okán, ig. tanácsunk csak az egyik egyház kérését teljesítheti, elnöklő főgondnok ur öngyméltósága mindkét kérelmet teljesítettnek enunciólta, sajátjából adván át 20 koronát, a hiány fedezésére, a mit az ig. tanács hálás köszönettel vett tudomásul.

Tanfolygellői kifogásolás folytán tett kérdésre azt jelentette egerbegyi egyházközségünk, hogy az ismétlődő tankötelesek iskoláztatását azért végezteti csak a téli hónapok alatt, — de ekkor állandó, mindennapos tanítással, mert az év más szakáiban a mezői munkák tartják a növendékeket elfoglalva és ezért csak szórványosan vehetnek részt az ismétlődő iskolában. Ig.-tanácsunk fölterjesztette e feleletet a miniszteriumhoz, maga részéről is megjegyezvén, hogy bár eredményesebbnek is tartja az egyház által, régi szokás alapján gyakorolt, emez eljárást, mégis útasította az egyházat az e tekintetben fennálló miniszteri rendelet lehető megtartására.

Örtel János, vizaknai második lelkész állami fizeteskiegészítési összegének folyósítását, megtagadta a miniszterium abból az okból, mert az illető lelkész aa. az ág. evangélikusoknál végezte a theol. tanfolyamot, ott is tett papi vizsgát és csak később tért át az ev. ref. hitre. Ig. tanácsunk e sérelmes határozat ellen közvetlenül a kultuszminiszter ur személyéhez járult kérelemmel, tájékozván őt arról, hogy itt felekezeti sérelem támaszthatásáról szó nem lehet, mert százados gyakorlat szerint a két testvér-protestáns felekezet, külön vizsgálat megkövetelése nélkül, akceptálja egymás képesítését, anynyira azonosok lévén a theol. tudományok, hogy a külföldi egyetemekre járó magyar ref. theologusok is többnyire németországi ág. evang. egyetemeken végzik tanulmányukat.

Szászsebesi egyházközségünk ama kérelmét, melyben templom és paplak elhelyezésére alkalmas telek adományozásáért fordul a földművelésügyi miniszteriumhoz, pártoló ajánlattal terjesztetett föl. illetékes helyére.

A patakfalvi lelkész aa., egy külömben egyházi hatáskörébe tartozó ügyben, közvetlenül a közokt. mi-

nisteriumhoz fordult panaszszal, mely is a kérdést hozánk tette le véleményezésre. Ig-tanácsunk az ügy érdemére vonatkozólag napirendre térést ajánlott a miniszteriumnak, az illető lelkész aát pedig figyelmeztette, hogy jövőre hasonló ügyekben az egyházi hatóságok intézkedését kérje.

Jóváhagyta, ezek után, az ig. tanács a m.-décsei egyházközség egyik pusztá szőlőjének eladására vonatkozó szerződését; megengedte a bibarcfalvi egyházközségnek, hogy 40 holdnyi erdeje fatermését, egyszerűen eladhassa; figyelmet érdemlő indokok alapján, leirt a martonos-fotosi és étfalva-zoltáni társegyházak terhéről 4—4 korona szeretházi rovatait és merősítette a siklói ehk. ama nyilatkozatát, melylyel engedély adatik ez állami iskolának arra, hogy haszonélvezeti jogát az egyház iskolatelkére bekebeleztesse.

Az ózdi egyházközség amaz elhatározása, mely szerint a politikai községet az iskolaépítési kölcsön felvételében, saját ingatlanainak lekötése által is elősegíti, jóváhagyást nyert, azzal a feltétellel, hogy a polit. község viszont külön okiratban biztosítsa az egyházat a károsodás ellen.

A m.-kályáni egyházközség 400 kor. törlesztőkölcsön iránti kérését nem találta teljesíthetőnek ig. tanácsunk, mert a törl. kölcsönök kiadását az 1899. évi közgyűlés megszüntette.

Elutasított a tekei egyházközség ama kérése is, mely szerint a Gróf Bethlen Pál, Fejérvári Jenő és Dósa Endre aaitul, nyugdíjintézeti hátralékainak fedezésére nyert 480. kor. segélyt részben más célra kérte fölhasználni, mert a kegyes adakozók szándékától eltérni nem szabad.

Lucze Lajos, n.-borosnyói lelkész aa. engedélyt nyert arra, hogy az ottani községi hitelszövetkezethél az elnöki állást elfogadhassa.

Vass Jenő, kidei h. körlelkésznek 200 kor államsegélyt szavazott meg ig.-tanácsunk, egy évre ideiglenesen, azért, mert rendes lelkészszé leendő megválasztásáig nem részesülhet áll. fizetésekiegészítésben.

Böszörményi Lajos, n.-szalontai lelkésznek a szászvárosi kollegium egyik tanára ellen irányuló panasza fölött napirendre tért ig.-tanácsunk, mert a felpanaszolt sérelmet a kollégiumi előjáróság, annak idején, kellőleg orvosolta.

A hosszú idő óta papot, tanítót és iskolát nélkülöző túri egyházközség veszélyeztetett helyzetét ismertető egyházmegyei fölterjesztést áttette ig.-tanácsunk főt. Püspök aához, azzal a kérelemmel, hogy helyszíni szemle alapján tegyen, annak idején, javaslatot a teendőkre nézve.

Számvevői előterjesztés alapján, jóváhagyta ig.-tanácsunk a nagyenyedi és zilahi kollegiumok; fogarasi, kézdivásárhelyi és deési-egyház, valamint a makkfalvi iskola és Gecse-intézet 1901. évi költségvetéseit, csekély módosításokkal.

Ezeken kívül még csak néhány apróbb gazdasági ügy nyert elintézést, melynek megtörténte után ig.-tanácsunk közigazgatási bírósággá alakulva, végzésileg megsemmisítette a sepsi ehmegeyi közíg. bíróságnak az étfalvi egyházközség és Wass Lajos, bodoki lelkész között keletkezett vitás ügyében kelt ítéletét, azzal az indokolással, hogy a kérdés eldöntése rendes közigazgatási útra tartozik, mert a zsin. törv. 300 §. alapján csak az egyház és annak lelkésze közötti ja vadalmi ügyek esnek közíg. birói eljárás alá, míg itt fellebbező Wass Lajos aa. az étfalvi egyházra nézve idegen harmadik személy, ki csak ideiglenes megbízottja: a főhatóság által kirendelt tagosítási képviselője volt és e minőségéből k folyólag támasztott követeléseiből keletkezett ez a sajnálatos pörlekedés is, melynek sorsa most már közíg. uton lesz eldöntendő.

Több tárgy nem lévén: az ülés bezáratott

r. s.

Egyházi élet.

I.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Legyen szabad még becses lapjában annyi helyet kérnem, a mennyin elmondhatom, hogy hogyan ünnepelte meg az „Új református egyházközség“ az elmúlt karácsonyi szent innepet.

Nem akartam szólani, azon örök igazság alapján: »Mikor pedig te osztogatsz alamizsnát, ne tudja a te balkezed, mit cselekszik a te jobbkezed«, de ugyanekkor hallom mondani eme más örök igazságot is: »A gyertyát sem azért gyújtják, hogy a véka alá rejtésék«. »Úgy fényljék a ti világosságatok az emberek előtt, hogy lássák a ti jócselekedeteiteket, és dicsősítsék a ti mennyei Atyátoakat«. Nem szabad hallgatni, mert ők sokszor megmutatták cselekedeteikből az ők hitőket. Semmink sincs, a mit örököltünk, mindenünk saját verejtékünk édes gyümölcse, mindenünk saját magunktól való megvonásnak kedves cselekedete az ur oltárán. Templomunk és iskolánk a nagyságos Zathurecky családot tette halhatatlanná. A szószerk feletti diszes korona Isten dicsőségét hirdeti az idők végtelenéig. Bedő Józsefné, gondnokné, született Boér Károlina öngyásága által készítettve Hát az ur asztala nem a szeretet munkássága-e? Semmi egyéb. És nem a szeretet-e a mi azt felékesíté?! Igen, esküvőjének emlékére tevő saját keze munkáját az Ur oltárára: Zathurecky Lászlóné szül. Gyulai Katinka öngyásága művészileg himzett, nehéz selyem takaróját. Elég egy terítő az Ur asztalára? Ugy-e nem! A másodikat meghozta az elsőnek megfelelő milyenség és minőségben a „Protestáns nők áldozatkészsége“ Hát a szószerk-takaró nem Tunyogi Andrásné áldozatkészségét hirdeti-e? Igen, ez az ő kedves ajándéka az Ur előtt.

Átadtam mindezeket gyenge ajkam erejével a használatnak, Isten örök dicsőségére. Könnyeimmel szentelém meg azokat.

Lelkembem még mindég ott van egy magasztos vágy, de kimondani nem merém. Selyem terítők az Ur szent asztalán s hol az ide illő kehely és kancsó? Távól, messze... Hasztalan vágyom utána, pusztai vándorlásomnak ideje eltelik, még az az örömem sem lehet, hogy a távólból megláthassam az ígért szent földjét.

A mig én így buslakodám, azalatt Istennek lelke megilleti az édes anyák szívet, s így szólnak: a multkor te fáradtál, most én megyek, jövőkor ő fog zörgetni. Ugy volt. Így lett. A jövő az Uré

Felemeli esdő szavát, kéreget az Ur asztala számára Tunyogi Andrásné urasszony. Varázs ütésre gyült össze a pénz De ma karácsony szombatja! Holnapután szükség volna az új Urasztali kellőkekre! Istenem légy segítségül nekem!... Elhagyom a házi dolgom. Leborulok az Idvezítő lábaihoz, könyeimel mosogatom és hajfürteimel törülgetem az ő lábait. Így lett. A jó házi. de buzgó vallásos asszony hallja a hívogató szót az indulásra, hagyja saját házi teendőit — Karácsony szombatján hagyja el — vasutra ül és még az nap östvére meghozza Brassóból az új ezüst kelyhet és kancsót az Ur asztalára. »Az ige tetté lett«. Mi nekem így lett tudtul adva második innepen: »Tiszteletes ur! az Ur asztala új kehely- és kancsóval van megterítve, de bort nem töltünk bele«. »Az Uré a dicsőség, most és mindörökké, ott többet. Ámen.

Szívem szeretetével ezt is átadtam a használatnak s megköszönve a gyakori, kegyes, magasztos adakozást. Most engedje meg Nagytiszteleted, hogy nyilvánosan is mondjam el azoknak nevét, kik összeadák filléreiket azért, hogy az Ur előtt kedves dolgok cselekedjének: Bede Istvánné 20 fill., Bogdán Andrásné 20 fill., Beke Józsefné 40 fill., Varga Józsefné 20 fill., Jancsó Dánielné 20 fill., Balázs Józsefné 20 fill., Bihari Józsefné 20 fillér, Lengyel Gyuláné 20 fillér, Mik-

lós Lászlóné 40 fillér, Rácz Andrásné 40 fillér, Lengyel Józsefné 20 fillér, Barthali Jánosné 10 fill Valovics Anna 20 fill., Daniel Ferencné 2 kor., Császár Antalné 50 fill., Brädsteter Sándorné 2 kor., Kozocsi Józsefné 50 fill., Bogdán Józsefné, Baczoni Györgyné, Deák Lajosné, Takó Sándorné, özv. Dombi Józsefné, Ajvász Odönné, ifj. Ince Gáborné, Paratés Jánosné, Takó Józsefné, Csul Károlyné, Pál Józsefné, Agoston Józsefné, Varga Lajosné, Fitori Sándorné 20—20 fill. Takó Antalné, Márkó Lajosné, Antal Lajosné, Pichler Gyuláné, Ilyés Mózesné, id. Ince Gáborné, Pichler Gyula, Valovics Berta, Golián Jánosné, Gyárfás Mihályné 40—40 fill., Meier Frigyes, Pap András 50—50 fillér. Szentiványi Károlyné, özv. Valovics Pálné 60—60 fill. Boda Istvánné, Nagy Imréné 80—80 fill. Pál Mihályné, Kolozsi Miklósné, Boda Benedek, Boda Benedekné, Baló Domokosné, Paraté Miklósné, Bede Ferencné, Nagy Ferencné, Balázs Ferencné, Zöld Sándorné. Szép Mihályné, Málnási Andrásné 1—1 korona. Dr. Solymossy Istvánné, Dánér Istvánné, Biró Albertné, Belle Andrásné, Nagy Ézsaiásné, Simon Erzsébet, Zathurecky Lajosné 2—2 korona. Tunyogi Andrásné 6 korona 76 fillér és a vasutjegy. Bálint József 88 fill. Valovics Pálné 60 fill., Gáll Lajosné 10 fill. Lőrinc Mózesné 30 fill., Dávid Imre 10 fill., Kászoni Györgyné 30 fill., Gáll Lajosné 30 fill. Ezek adák az elévülhetetlen, megsemmisíthetetlen díszeket kicsiny, ujszülött egyházunk karácsonyfájára

Nagytiszteletű Úr! kegyes engedelmével még egy esetet. Még egy disz van a karácsonfán, azt is elmondom mi és hogy lett. Az »Új egyház«-nak nincs semmi házi felszerelés (pecsétnyomók, jegyzőkönyve betölt, levéltári szekrény, beadványi jegyzőkönyv stb. stb.) Az »Erdővidéki Takarékpénztár Részvény-társaság« nagyságos Igazgatósága 1900. dec. 27-én gyűlést tartott. Hezörgeték s az »Alapszabály 82. §-ának g. alpontjánál fogva kértem a jótékony számla terhére, az új egyház javára segítséget. Szavam most is, mint máskor, szerető szívekre talált, megmutatá a nemes szívű Igazgatóság Krisztusi szeretetét és ada az új egyház házi szükségéinek beszerzésére 60 koronát. Fogadjja a nemes szívű Igazgatóság hálás köszönetét — általam a nyilvánosság előtt is — az új egyház nevében.

Isten! Légy velünk most és életünk minden idejében. Amen.

Levelen bezárom, azon édes reménnyel, hogy még találkozunk, addig is maradtam Nagytiszteleted alázatos szolgálója:

Olasztelek. 1901. jan. 5-én,

Kovács Sándor,
baróthi beszoigáló ref. lelkész.

II.

A görgényi egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyének január 14-én Szász-Régenben a tractus tanácsstermében rendkívüli közgyűlése volt, mit a tragikus halállal kimult T. J. helyébe lépendő esperes választása tett szükségessé. A közgyűlés tagjai közül a komor hideg dacára sokan jelentek meg; a lelkészek, a távolabbi vidékiek kivételével, nagy számmal jöttek el. A megelőző szomorú eset következtében a hangulat nyomott volt, mit Csekme Ferenc h. esperes imája oszlaszt el némileg. Az elnöki megnyitó bánatosan terjeszte elő a rendkívüli közgyűlés összehívásának célját, s egyúttal beszámol a másfél hónap alatt teljesített munkásságáról.

A tagok számbavételével s a gyűlés megalakulásával h. esperes úr felolvastatja főtiszteletű Püspök úr leiratát, melyben arról értesítetik h. esperes atyánkfia, hogy a törvény csonka időre leendő választásáról nem tud, tehát az esperes 10 évre választatik. Ekkor h. esperes úr kitézi a gyűlés főtárgyát, az esperes megválasztását, és korelnökül felkéri id. Éltető Albert főgondnok urat.

Korelnök úr felhívó szavainak elhangzásával következtet indítvány után: közgyűlés Lénárt József magyarói lelkészt felkiáltással kéri az esperesi hivatal elfogadására. Lénárt J. lelkész atyafi 1889—1906. években, tehát hét évig a tractus általános melegezésére vitte az esperesi hivatalt, s azt hittük, hogy a teljes erejében levő férfi most ismét elvállalja e hivatalt, de számításunkban csalódtunk, mert semmikép nem volt rábirható... Ekkor szintén közfelkiáltással eddigi főjegyzőnk Csekme Ferenc választott meg esperesnek, ki megválasztását köszönettel fogadta és rövid munkaprogramjában ismételten hangoztatta, hogy a törvényt szigoruan meg fogja tartani, és másokkal is megtartatja. Helyes! kívánja meg, hogy mindenki teljesítse kötelességét és szegje nyakát minden nem közérdekű akarodásnak, mely az egyházmegye erkölcsi súlyát gyöngitené. Igyekezzenek abban, hogy a munkás és puritán egyének agiója emelkedjék! Ha így tesz, akkor új esperesünk, ki duzzad a munkaerőtől, kedves emléket emel magának. Mi a legjobbat reméljük.

Csekme Ferenc esperessé választásával a főjegyzői hivatal megürülven, közfelkiáltás útján leendő megválasztásra ajánlatot ifj. Kis Lajos aljegyző, de őt tag titkos szavazást kért és szavazattöbbséggel megválasztott főjegyzőnek nevezett ifj. Kis L. atyafi. A megürült aljegyzői állás Kövendi Kálmán m.-fülpösi lelkészszel tölthetett be. Ezzel a közgyűlés, a jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után véget ért. Az ifjú egyházmegyei hivatalnokoknak törhetlen munkakedvet, kitartást kívánunk!

r. l.

Irodalom.

Szász Károly püspök egyházi beszéde: *A magyar királyság-kereszttyenség és reformáció*, melyet a dunamelléki ref. főpásztor Budapesten 1900. dec. 30. án. mondott el. diszes füzetben is megjelent. A nevezetes alkalomhoz és a nevezetes írőhöz egyaránt méltó Szász Károly megszámíthatatlan műveinek e legújabbika is.

A felsőszabolcsi ev. ref. egyházmegye 1900. szept. 25—26. napján tartott gyűléseinek *jegyzőkönyvét* kezünkhöz kaptuk. Szeretnők, ha a mi egyházmegyénk is ily jegyzőkönyvet adnának ki és pedig szeretnők nem csak a nyomtatott betűért, de a tartalomért. **Görömbei Péter** esperes nagyszabású és mindenre kiterjedő jelentése az egyházmegye egyháztársadalmi tevékenységének is képét adja. Egy élő, munkás, erőteljes fejlődésben levő egyházmegye képe tárul elénk.

Ima és beszédek Elmondattak Kis-Várdán 1900. jul. 3-án a **dr. Heiszler József** dombrádi ev. ref. lelkész nevéhez fűződő ünnepély alkalmával. A lelkészegyleti gyűlést megnyitó imát Porzolt Ádám. az üdvözlő beszédet Görömbei Péter esperes tartotta, melyre a méltán ünnepelt dr. Heiszler József válasza következik. A füzet több sikerült zsoltár átdolgozást is közöl Erdélyi Imrétől.

A „Vasárnap” 2. száma megjelent. Van benne szép iránycikk, költemény, elbeszélés tájékozás távoli és közeli dolgokról. Képet is közöl. Tárnya: a háztűznézés. A kép szép, hangulatos, magyaros s az épen folyamatban levő saisonban aktuális is. Ismételten fölhevítjük lelkésztársainkat e lap terjesztésére. Ohajtandó, hogy a Vasárnap ne csak az Egyházi Értekezlet támogatásával, de az egész réformátus közönség támogatásával jelenjék meg.

As Erdélyi Gazda 1901 évi Tárca Nap-tára Tokaji László szerkesztésében gazdag szak tartalommal már idejében megjelent; mindazonáltal most sem mulasztjuk el e Naptár ajánlását, mert gazdasági utasításai nem múló értékűek s mindig fölhasználhatók.

Sass Béla, debreceni tanár irásmagyarázati tanulmánya: „Közbevetett mondatos mondatok a Bibli-

ában" külön füzetben jelent meg Budapesten Kókainál. Ára 50 fillér. Ajánljuk e tudós tanulmányt.

Radácsi György egyházkerületi papi főjegyző szerkesztésében jelent meg a tiszántúli ref. egyházkerület mult őszi közgyűlésének *jegyzőkönyve*.

Közérdekű üzenetek.

N. J. N.-Szeben. Aggodalma látszólag indokolt, mert a konogrua utalványozás ezerféle módja tényleg komplikációkra vezetett, de azért a tévesnek tartott intézkedés mégis helyes. Ugy áll u. i. a dolog, hogy a kiigazítási kérések ellátásának eredményét közlő ig.-tanácsai leirati blánkettá utolsó előtti bekezdése kilátásba helyezi az 1899. évi több let.-összegek folyósítását, szabályszerűen bélyegelt nyugta főlküldése esetére, még azoknak is, kiknek tényleg többlethez nincs igényük azért, mert a konventi megállapítás alapján, 1899-re, már oly összeget kaptak kézhez, mely a kiigazítás rendjén végleg megállapított summát is meghaladja és így még tértmennyel tartoznak. Meggondolandó azonban, hogy a miniszterium mit sem tud arról hivatalosan, hogy ig.-tanácsunk az 1899. évi kiegészítést a konventi megállapítás tételei szerint folyósította. Onnan csak az első megállapítás összegeinek és most a pótlólag utalványozott többleteknek kifizetésére van a főhatóságnak engedélye; ezek szerint kell tehát az elszámolást is összeállítani, vagyis bélyeges nyugtával kell igazolni az először kiutalt összegnek és a kiigazítási kérés alapján pótlólag folyósított többletnek kiadását. Köztudomásulag az első megállapítás összegeit már nyugtázták a lelkészek, tehát most csak a többlet nyugtázását kívánja az ig.-tan. azért, hogy ne legyenek a papok az egész összegről szóló nyugta nagyobb bélyeg költségének ismétlésére kényszerítve. Önkényt érthető azonban, hogy e nyugták beérkezése után rendes elszámolás tartatik és csakis a tényleg még esedékes összegek fognak ki is utaltatni, míg a túlélvezet összeget vissza tartja az ig.-tanács és az esetleg még fennmarad tartozás összegét is közli az illetőkkel. E fennmaradó tartozások az 1900. illetve 1901. évi kiegészítésből nyernek, annak idején, kielégítést.

I. J. Keresztúr. Elvi szempontból egészen helytelennek tartjuk azt a kényszerűségből életbeléptetett eljárást, hogy a papi fizetésekiegészítési összegekből vonatik le bizonyos kisebb hányad ($\frac{1}{2} - \frac{1}{4} \frac{0}{10}$) az 1898. évi XIV. t. c. következtében előállott adminisztrációs költség fedezésére. Ez az összeg, elvégre is csak a tényleges készkiadások fedezésére szolgálhat, vagy ha ezt meghaladja, akkor is csak alamizsnát nyújthat és nem ellenértéket azért a lelkiismeretes sok munkáért, melyet ez ügy az egyházmegeyi közigazgatásra hárit. Ám de nem csak az esperesek, hanem a kerületi központi hatóságok is személyzet szaporításra és így fedezetlen tulkiadásokra vannak utalva még nálunk Erdélyben is, hol pedig állandó központi közig. hatóság van, rendszeresített tisztviselőkkel beállítva, és annál inkább a testvér kerületekben. Nézetünk szerint, az egyetemes konvent elé kell vinni a kérdést, abból a célból, hogy a terhek hordozására államsegélyt eszközöljön ki a közoktatási- és vallásügyi miniszteriumtól.

Z. K. Brassó. Igaza van. A romániai misszió helyzete tényleg válság előtt áll B. J. esperes küszöbön álló eltávozásával, mert az aránylag csekély javadalomra, nem könnyen vállalkozik oly pap, ki egyéni kiválóságai mellett a román nyelvet is teljesen bírja és így az új iskolai törvény alapján ottani iskolánk tanítójául, a román kormány által is, elismertessék. Hisszük azonban, hogy fáradhatatlan püspökünk aggodó gondossága itt is megtalálja azokat az eszközöket, melyek a legfőképen magyar nemzeti szempontból fontos misszió további fenntartására legalkalmasabbak.

F. D. Egrestő. A kerületi pénztárba még nem érkezelt be a mult év utolsó negyedére vonatkozó nyugtája. Tessék az esperes urnál tudakozódni felőle. A 186 K. 60 fillér kifizetését a központban semmi sem akadályozza.

Különfélék rovata.

Báró Bánffy Dezső egyházkerületi kormányzó főgondnok elnökleite alatt tartatott meg igazgató-tanácsi ülésünk melynek tárgyalásairól mai számunk tudósít. Igen, Önagyméltósága vezetése alatt folyt le ez ülés is, mint általában az igazgató-tanács mindenik ülése Önagyméltósága elnökleite alatt történik. Nemzeti fejedelmeink dicsőséges korszakaira emlékezett az nagyértékű buzgóság és tevékenység, melyet **báró Bánffy Dezső** kormányzó főgondnokunk egyházi ügyeinknek szentel. A vezetés hű kezekben van s ez a tudat buzdítson mindnyájunkat, hogy azt a munkát, mely a mi közvetlen munkatérünkön vár reánk, mi is lelkesedéssel végezzük.

Az »Udvarhelyi Híradó« írja: **Dr. Bartók György** erdélyi ref. püspök az újév és a 20-ik évszáz alkalmából buzgósággal és hithűséggel teljes, szabad-elvű, lelkes, eszmékben gazdag és hazafias szellemű főpásztori levelet intézett a református gyülekezetekhez és kiváltképpen azoknak papjaihoz. Ugy értesülünk, hogy ezt a püspöki *szózatot* nem csak a templomban, hanem a képviselői közgyűlésben is felfogják olvasni. És erre a levélre az érdeklődők figyelmét annyival inkább felhívjuk, mert ebben a püspök a már mindenütt életre hívott egyházi Értekezletek nagy jelentőségére, méltatására is kiterjeszkedik, melegen ajánlván, hogy a *gyakorlati keresztyénség* és az evangéliumi igaz vallásosság ezen nagy horderejű nemes munkájában ne csak a papok vegyenek részt, hanem a híveket is buzdítván, együtt építsék Isten országát, melynek végetlen határán belül „*semmi sem igen nagy és semmi sem igen kicsiny*”

Kolozsvári egyházközségünk jan. 20 án közgyűlést tartott dr. Bartók György, püspök elnökleite alatt. A gyűlés azt a fontos határozatot hozta, hogy kérni fogja az államot, hogy a felsőbb leányiskola Kossuth Lajos-utcai régi épületét adja át az egyházközségnek, az egyházközség leányiskolája céljaira. Ezt így kívánna az egyházközség érdeke. Mert az egyházközségnek a belvárosban nincs, csak az alsószén-utcai leányiskolája. A közgyűlés határozottá emelte, hogy a körmáli-útvonalban fekvő szőlőjét elfogja adni 2000 frt. értékben. Öröndetes tudomásul szolgált, hogy Bucsy József, műszaki tanácsos 20 koronát adott az orgonalap javára

Ünnepelt kántor. Kolozsvári egyházközségünk közszeretnek öröndő kántora, Tóth Tamás 20 éven át buzgalommal vezette a hidelvei városrész reform. földműveseiből alakult dalkarát. Az öreg karvezető most lemondott állásáról, jan. 19-én, s átadta a vezetést Kovács János, hidelvei tanítónak. Ez alkalomból a dalkör nevében Pál János köszönte meg a fár. dhatatln buzgalmat. A dalkör tiszteletének jeléül egy szép arany gyűrűt adott át az érdemes mesternek. A kitüntetést szokott szerénységével köszönte meg az öreg kántor.

Protestáns estélyek. A székelyudvarhelyi ev. református egyházközség képviselőtestülete ma, vasárnap tartja meg évi rendes beszámoló közgyűlését Január 27-én, jövő vasárnap d u. 5 órakor pedig az egyh. község egyházi értekezletének, a ref. collegium imatermében lesz első egyházi műsoros összejövetele, melynek műsora a következő: 1. Te benned biztunk. (énekli a közönség.) 2. Elnöki megnyitó. 3. Felolvasás Bod Károly coll tanártól. 4. Bethoven hymusza, énekli Nagy Lászlóné úrnő. orgonával kíséri Nagy László úr. 5. Lányi Erzsike szavalata. 6. A collegiumi dalkör éneke. 7. A közönség éneke. (Megállt az Istennek ígéje.) Ezen ingyenes és nyilvános prot. vallásos esték iránt a hívek körében általános és buzgó érdeklődés mutatkozik. A taggyűjtési munkálatok is erélyesen folynak. Örömmel jelezzük, hogy egyh. értekezlet kebelében prot. vegyes énekkar is alakult, mely már a legelső alkalommal működni fog. Ezen prot. vegyes énekkar feladata az egyh. karénekek kultiválása és ez által az

igaz vatlasos érzés ébren tartása. Ez a kar fog működni úgy a nagyobb egyh. ünnepeken, a templomban, mint az egy.-község által rendezendő más jótékony célú ünnepélyeken is. Minthogy pedig a prot. vegyes énekkar még csak most szervezkedik; szívesen fogadja, sőt óhajta a prot. hívek és kivált az ifjuság (férfitkar és nők) belépését. Jelentkezni lehet Bedő Ferencz lelkész elnöknél, Kovács Dániel ért alelnöknél és Nagy László karvezetőnél, kik a további utasításokat készséggel fogják megadni.

Bádok ev. ref. egyházközség. 1900 évben templomába egy díszes 7 változatu orgonát állított bé, e czélra becses adományaikkal a következők járultak. Bartha Pál 19 kor. 20 fillér. idősb Nagy Lajos 26 korona. Tunyogi Béla 40 korona Török Károly 22 kor. ifj. Nagy Lajos 14 kor. Nagy Sándor 10 kor. Bothos Tinka 8 kor Nagy Miklós Lajosé 8 kor. Lázár Hermann 4 kor. özv. Ambrus Endréné 11 kor. 72 fillér. Veres Sándor 10 kor. Nagy László 2 kor. Bányai József 4 kor. Miszti László 1 kor. Bekésy Zsigmond 10 kor. Mészáros György 2 kor. Nagy Miklós Lőrincz 2 kor 40 fillér. ifj. Ambrus Ádám 2 kor 20 fillér. Péntek Ferencz 1 kor. Miszti Sándor 1 kor. Mezesán János 3 kor. Veres József 1 kor. Miszti Samu 1 kor. Benkő Sándor 1 kor. Balog Sándor 1 kor. Veres Sándor Lajosé 2 kor. Nagy Ádám 1 kor. Nagy Jánosné 1 kor. ifj. Bányai József 1 kor. Összesen 210 kor. 52 fillér.

Br. Bánffy Ernő ő méltósága a kar felállításához szükségeltető tölgyfa oszlopokat és gerendákat adományozta, értéke 40 korona.

Cujus diademat vitae Kristus!

Bádok 1901 jan. 8-án. *Tunyogi Béla*, ref. lelkész.

Sajtóhiba kiigazítás Lapunk 2 számában hol borbereki érdemes lelkész aia. kitüntetéséről van szó, a név sajtóhibával jelent meg. A kitüntetett lelkész neve ugyanis *Tankó* József.

A keeskeméti ev. ref. jogakadémián a beiratások a második félévre február hó 1—8 ig tartanak: február 8 15-ig folyamodás útján a tanári kar, március 15 ig nyomós okból a jogakadémia igazgatótanácsa adhat az utólagos felvételre engedélyt. Beiktatási díj 20 korona. Félévi tandíj 30 korona. Az alapvizsgálatok február 1—15 ig tartanak. Alapvizsgálati díj 24 korona. A tanintézettel kapcsolatos tápintézetben a joghallgatók havonként 14 koronáért kaphatnak ellátást.

Felső leányiskola Pápán A dunántúli reform. egyházkerület bizottsága megvizsgálta a László József hagyatékát, s azon örvendetes eredményt jelenti, hogy a hagyaték 140,000 koronát tesz, így a pápai felső leányiskola a jövő tanévre megvalósulást nyer. Adja Isten!

A testi fenyítés az iskolában. A kuria 1900, decz. 5. 10.451 sz. döntvényében kimondotta, hogy a testi fenyíték megengedhető az iskolában, a mikor a gyermek kihívó és rakoncátlan magaviseletet tanúsít.

A biblia forgalma. A württembergi biblia-társaság 1899 ben 96881 bibliát, 110,873 újszövetséget. 15,088 részletbibliát, 157 vakok részére valót adott ki. Összesen 223,002 darabot. Fennállása alatt kiadott 3,587,261 darabot.

A drága szentek. A szegény hívek nem is tudják, hogy az egyedül idvezítő római egyház kebelében mindenki lehet szent, ha pénze van. A dolog úgy áll, hogy vannak olyan szentek, kiket a pápa avat olyanokká és vannak olyanok, hogy saját pénzükért gyártják magukat szentekké a pápa által. Az ilyen magánköltészes szentnek sok a kiadása. Így: szertartási kiadások: 100,000 lira. A Szent-Péter templomnak fizet, a ceremóniák részére 20,000 lirát. A templom feldíszítése 5000 lira. Az új szentről szóló képek, leírások, melyeket kiosztanak, 13,000 lira. A szentté avatott egyén művészi kivitelű képe, mely a pápa tulajdona, 10,000 lira. Aztán a kórus díja, világítás, a bibornokoknak és a papságnak szánt ajándékok. Tehát sok kiadása van a szenteknek is.

Szerkesztői üzenet.

X.-nek. Egyháztársadalmi munkáról szóló tudósításokat szívesen veszünk, sőt kérünk E tudósítások lesznek lapunk legérdekesebb, legfontosabb cikkei. De *munkáról* szóljon a tudósítás. Megkezdett és folyamatban levő munkáról. A megtartott egyházi estékről, gyermekistentiszteletekről, a gyülekezeti családfők, nők, ifjak bevégzett szervekedéséről, e szervezetek gyűléseiről, munkálkodásáról, az anyagi és erkölcsi segítséget igénylők számbavételéről s nem csak diakonusok, de minden egyes konkrét esetben a gyülekezetben található legalkalmasabb gondozók közötti kiosztásáról — szóval *munkáról* kérünk tudósításokat. Kérjük Önt is azon az úton haladni, melyet mi megjelöltünk. Mi az egyháztársadalmi kérdést végig gondoltuk a maga nagy egészében és szerves összefüggésében. Mi az egyháztársadalmi kérdésnek nem csak asztalra föltalálásához — az ételszagra érkeztünk meg, de ott voltunk a konyhán is a főzésnél, sütésnél, sőt ott voltunk a honyhára való favigásnál is. Javaslatainkat ismeri. Csak nem gondolja ezek szilárd szerkezetét hozzánk adressált felületen s összefüggés nélküli „bíráló” megjegyzéseivel megrendíthetni? »Kritikáját« nem adjuk hát ki; tessék vele máshol jelentkezni. Második küldeménye azonban helyes dolgokat tartalmaz, csak hogy ezeket mi már elmondottuk. Még egyszer ismételjük, hogy e fennforgó kérdésben okoskodásaira nincs szükségünk; de tényekről, megkezdett s szépen folvó munkáról szóló tudósításokat szíves köszönettel veszünk. Szerk.

Kiadóhivatali üzenetek.

Kusaly. Lapunk 2. számában a központi pénztár által kifizetett hátrálékokról részletes kimutatást, illetőleg nyilvános nyugtázást közöltünk. E közleményben Kusaly részéről 30 korona levonás áll, de csak 21 korona vonatott le. Ellenben Szilágyszeg részéről nem 20 korona, de 30 korona fizetett be. Szolgáljon ez üzenetünk kiigazításul *Algyógy.* A 3 koronát a folyó évre irtuk

Hivatalos rész.

111—1901.

KÖRLEVÉL

az erdélyi ev. ref. egyházkerület valamennyi nagytiszt. és tiszt. Lelkészehez.

Fölkérem valamennyi n. t. és tiszt. Lelkész afiait, hogy a m. kir. Központi Statistikai Hivatal részéről az egyes lelkészi hivatalokhoz küldendő s az 1900. évi hitéleti statisztikára vonatkozó kérdő-íveket pontosan és lelkiismeretesen kitölteni s azt a nevezett hivatalhoz a megkeresésben jelzendő határnap előtt multhatatlanul eljuttatni szíveskedjenek.

Kolozsvártt, 1901. Január hó 18-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

210—1901.

KÖRLEVÉL

A görögényi egyházmegye presbyteriumaihoz és kántortanítóihoz.

Egyházmegyénk világi és tanító-képviselőinek 3. éves mandátuma lejárván, felhívom a presbyteriumokat, hogy mindannyian jelen év febr. 10-én a választást ejtsék meg, s az erről felvett jegyzőkönyvi másolatot (a horitékon e felirattal: »Egyhm. képv. vál. jegyzőkönyv.«) terjesszék be hozzám.

Ügyanezen napról küldjék be kántortanító aai. zárt horitékban, — »Szavazat egyhm. képviselőre« felirattal, — szavazataikat 6—6 tanító-képviselőre.

Gernyeszeg, 1901. jan. 17. *Csekme Ferenc*,
esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.....
félvre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A romániai magyarokról s azok református egyházairól.

Írta: *Barabás Endre* polg. isk. tanár.

(Folytatás és vége.)

Másik okvetetlen orvosolandó körülmény az egyház tagjainak viszonya az egyházzal szemben és az egyházi tisztviselők ellátása és nevelése.

A hazát elhagyni kényszerülő székelynek az önfentartás és a honpolgárság megőrzése, mely rendes évi újabb adózást von maga után, elég nagy terhet ró vállaira; s mivel ő maga is ideiglenesnek tekinti jelen helyzetét: a rendes egyházi illetmények fizetése alól lehetőleg igyekszik menekülni. Hisz, ha csak van valamije otthon, a mint legtöbbször van, távolléte alatt is hozzájárul az egyházi terhekhez is; ha pedig a végleges nyomoruság üzte ki, úgy ott legalább díjtalanul lelki gondozásban kellene részesíteni. Az önként jelentkező egyháztagok nagy áldozatok árán tarthatják fenn az egyházakat, dacára, hogy az erdélyi egyházkerület is tetemes anyagi segítségben részesíti azokat; míg a teljesen szegény napszámos- és cseléd- elem távol tartja magát egyházától, mivel ez újabb megterheléssel járna. Azt a kényszerítő helyzetet, midőn valamelyes családi körülménye folytán lelkiismeretét érzi az egyház szolgálatait igénybe venni, hogy ezt az egyház kiaknázza s a stóla illetményeken felül még a tetemes egyházi illetményeket is felhajtja: gazdaságilag lehet hasznos, de magasabb érdekekből káros. Sok szegény honfitársunk kénytelen ezért nélkülözni a ref. egyház szolgálatait, avagy az oláh pópa olcsó szolgálatait veszi igénybe, mert nem képes a tetemes terheket hordozni. A különböző hazai vidékekről összeverődött híveket ez okból távol tartani az egyetlen kapocstól — az egyháztól — a fizetési kényszer miatt: nagy hiba.

Hiszem, hogy módját lehetne találni, miszerint a missziói telepeket [az egyházkerület úgy dótálja, hogy a híveket semmivel se terhelje meg külön, s a mellett oly dótált állásokat rendszeresítsen a hol szükséges, hogy azokból az egyház szolgálói függetlenül az egyház és magyar nemzet méltóságához méltóan élhessenek hivatásuknak.

A legtöbb egyházi tisztviselői állás, mint már említém, nincs rendesen betöltve a romániai ref. egyháznaknál, a pályázók hiánya miatt. A nyolcvanas években s még a kilencvenes évek első felében is, minden rendes egyháznak volt lelkésze és tanítója, mert abban az időben még többen léptek a lelkészi pályára; több végzett theologus, míg itthon egy harmad- vagy negyedrangú ekleziásit megkaphatott, addig kiment pár évre Romániába. Míg itthon a tanítói fizetések nem voltak rendezve, jobb állás hiányában tanítók is vállaltak állást ott, de azóta számuk mindinkább apadt s ma alig van valaki a ki pályázna romániai állásra. Milyen papi és tanítói állások voltak azok, édes Istenem! Havi 80—90 frank! Ezen a fizetésen tengették életüket nagyon sokan ott, a hol egy egyszerű konyhacseléd 25—40 frankot, egy szakácsné 30—90 frankot és egy kocsis 80—120 frankot kap havonta a teljes ellátáson kívül. Nem tudhatta, hogy mit csináljon az az intelligens fiatal ember fizetésével: ruhát csináltasson e magának részletfizetésre, avagy koplaljon. Szomorúan emlékszem egy kiváló bukaresti segéd-lelkészre, néhai Kovács János végzett theologusra, a ki áldozata lett a bukaresti szolgálatnak s a szó teljes értelmében a rossz táplálkozás ölte meg. Így szenvedett martír-halált egy szép reményekre jogosító bukaresti segéd-lelkész.

Ha a főegyház, a bukaresti így látja el tisztviselőit, elképzelhetjük, hogy nem lehet egyetlen pályája kezdetén levő ifjúnak sem ideálja aromániai missziói állomások elnyerése.

Bukarestben ma nincs sem kántor-tanító, sem segéd-lelkész, hanem e két embert lefoglaló állást egy oly okleveles tanító tölti be, a ki laikus lelkészsképe sítést szerzett. A bukaresti ref. egyháznak magyar tanítója nincs de van *román anyanyelvű tanítója, akít a román kormány oktrojált a szegény egyház nyakára* s ez elfogadta hallgatagon. A legtöbb megüregült bukaresti ref kántor-tanítói állásra pályázó nem akadt a jelenlegi fizetésre. A régre akadt volna még, s ez is csak azért ment volna el Romániába, mert korábbi bukaresti tanítóskodása alatt egy odavaló tehetős magyar családba házasodott, s így haza ment volna, s mondhatom nagy nyeresége lett volna az egyháznak; de bármennyire szerette volna

ezen tanító, nem fogadhatja el, mert elődje fizetését is megcsónkítva akarják átadni neki.

Hogyan vállalkoznák most valaki bukaresti papnak, avagy tanítónak, mikor még az esperes is oly nyomoruságos fizetést húz, hogyha gyermekei volnának, még a legszerényebb módon sem jöhetne ki fizetéséből. Avagy esperes lelkészi fizetés-e az a havi 190—200 frank Bukarestben? Hogyan élhet meg ebből ottan, a franciás életmód mellett anyagi gondoktól menten? Lehetséges-e ott anyagi és szellemi függetlenség; az a lelkész saját és egyháza tekintélyét képes-e fentartani és tud-e ott representálni. hol a kisebb hivatalnokok fizetése is több az övénel: havi 4—600 frank! Ha ilyenek a bukaresti viszonyok, elképzelhetjük, hogy a vidéki parochiák még hogyan lehetnek dótálva! Hogyan pályázzék valaki ily körülmények között ily exponált helyekre, a hová a mellett, hogy kiváló szónoki képesség szükséges, okvetlen kellene a román, francia s esetleg a német nyelvű műveltség is.

Ezek a személyi bajok a legégetőbbek s ezeket kellene a lehető legrövidebb idő alatt orvosolnia az egyházkerületnek bármely módon. A romániai viszonyokat tanulmányozni s az ottani viszonyoknak megfelelő dótációkat megállapítani a lelkészek és tanítók számára. Alapul a romániai hasonló képesítésű világi tisztviselők fizetése kell hogy szolgáljon, mivel a mi egyházi tisztviselőinknek anyagilag függetleneknek kell lenniök a hivektől.

A mint más vallásfelekezetek számolnak a missziói telepek szükségleteivel, úgy ideje volna, hogy az erdélyi egyházkerület is tegye meg a kezdő lépéseket, a már tekintélyes számú missziói telepek számára szükséges egyházi tisztviselők nevelése iránt. Azért hátor vagyok felvetni a következő eszmét és kérem méltassa szives figyelmére az egyházkerület képviselőite:

Mondja ki az egyházkerület, hogy a kolozsvári ref. theologiai fakultás s a nagyenyedi ref. tanítóképezde részére oly ösztöndíjakat alapít, melyek kamataiból oly teljesen szegény, de kiváló előmenetelű papjelölteket és tanítójelölteket részesít, akik előre lekötik magukat, hogy képesítésük megszerzése után 5—10 évig valamely romániai misszió egyháznál fognak szolgálni s erre a lehetőségig előkészülnek, t. i. rendes tanulmányaikon kívül a román nyelvet okvetlen s mellette a francia, esetleg a német nyelvet is magánúton tanulni fogják.

Még egy pár szót külön is szólanom kell a romániai ref. egyházak iskoláiról is.

Midőn még én is a nyolcvanas évek legelején a bukaresti ref. iskolában tanultam, akkor a helyi viszonyoknak megfelelőleg tanították a román nyelvet is, különben a hazai egyházi tanterv volt az irányadó.

Pár év előtt megdöbbenéssel hallottam, hogy a román kormány az ideiglenesen Romániában tartózkodó magyar állampolgárok által fentartott ev. ref. elemi iskola tanítástervét eltörölte, a tankönyveket, az ártatlan Gönci-féle abécétől elkezdve — kiltította, mert azok a románokról nem emlékeznek meg. Nem volt semmi átmenet. A román kormány nem gondoskodott új tankönyvekről, hanem

hogy teljesen megbénítsa az iskolát és a fentartó egyházat, a szegény egyházat útasította új tankönyvek íratására. Természetesen az egyházak Romániában mind szegények lévén, pályadíjakat nem adhatnak új tankönyvek írására, *melyekben a románokról rokon-szenvesen történjék megemlékezés s minden mellőztessék, a mi a magyar fiúkat magyar hazájukra emlékeztesse; s így ma az összes tankönyvek románok és a hat éves magyar gyermekek a Vargyas-féle természetrajzból tanulnak magyarul írni és olvasni, mert magyar abécés könyveket nem szabad használni.* Elképzelhetni, hogy ezek a magyar fiúk mily fogalmat fognak szerezni hazájukról s ha szülőik haza kerülnek, avagy csak ők, mennyire idegen lesz reájuk nézve a szülőháza.

Kinában kisebb erőszakoskodásokért még a mi monarchiánk is hatalmas hadi erőt küldött, pedig az ottan levő összes osztrák és magyar alattvalók száma huszadrészét sem teszi a Romániában élő magyarok számának; míg a kis Romániában élő százezer magyar alattvaló érdekében a magyar állam még tiltakozó szavát sem emeli fel.

Mintha hallanám sokak tiltakozását, úgy érvelve, hogy természetes is ez az állapot, mert Románia azt teszi népeivel, a mit akar, hisz mi is hasonlót kívánunk a magyar kormánytól (de nem kapjuk meg) a hazai románok számára. *Pedig nagy tévedés van a dologban.* A mi hazai román testvéreink jogi állapota nem hasonlítható a bukaresti, plojesti, galatzi stb. magyarokéhoz. Azok magyar állampolgárok s ezek dacára, hogy Romániában tartózkodnak ideiglenesen, nem román állampolgárok. Ha összehasonlítást akarunk, a mi viszonyainkat hasonlíthatjuk azon, most már 60 ezerre leapadt romániai állampolgársággal bíró magyarokhoz, a kik Moldovában Román és Bakan városok közelében több tiszta magyar faluban laknak.

De mi ezeket elfeledtük, ezek elvesztek teljesen reánk nézve s már-már nyelvük is beolvadt az oláhba. Klézsa, Gorzafalva, Fűrészfalva, Bogdánfalva, Tatros, Dormánfalva és a többi csángó községek arról nevezetese, hogy azok mind tiszta magyarok, de egy fél-század óta e falukban csak a tanító és lelkész tudnak magyarul, a többiek nem tudnak egy szót sem magyarul. Ez reánk magyarokra nézve sajnos, mert így rövid idő kérdése ezen testvéreink eloláhosodása, de én is azt mondom, ehhez Romániának joga van, mert azok romániai állampolgárok; sőt megtoldom azzal, hogy báresak a magyar kormány is hüen utánozná a hazai románokkal szemben a román kormány egységesítő politikáját. *Más elbirálás alá esnek valamely állam területén azok az idegen állampolgárok, akik ideiglenes szándékkal hosszabb, avagy rövidebb ideig telepednek csak le és honossági adójuk által az elhagyott haza védelmét biztosítják maguknak.* Ilyen magyar állampolgárok számára létesültek Romániában a ref. egyházak és iskolák, melyeknek hivei folyton változnak és hullámanak s a melyeket a mi odavaló külügyi képviselőtünk közönyössége miatt minden jogaiktól és jellegüktől megfosztott a román kormány.

A mi románjaink magyar állampolgárok, magyar alattvalók, az ők sorsuk intézésébe egy külső államnak

sem volna joga beleszólni. mint legutóbb is láttuk a brassói oláh gimnázium ügyénél. Hanem csak próbálnók meg, hogy a magyar kormány kényszerítse rá a hazai román egyházakat, a mihez különben lehetne joga. hogy saját költségükön kötelesek minden elemi iskolájukban egy magyar anyanyelvű s nem gör. keleti vallású képesített tanítót tartani. különben bezárja, a mint tette ezt a romániai ref. iskolákkal szemben a román kormány — jogtalanul! Hogy milyen ribilló lenne — azt mindenkinek képzelő tehetségére bízom. *És mi legalább felajajultunk e ezért, és azért, mert a mi külügyi képviselőnk oltalma alá helyezett bukaresti s más ref. iskolákban még az ábécés könyveket is azonnal kitiiltották, a román vallású és anyanyelvű tanítókat oktrojáltak az egyház költségén ezen iskolákra akkor mikor magyar tanítót szegénységük miatt nem tudnak tartani.* Nem tudom, más hogyan fogja fel e helyzetet, hanem én azt hiszem és érzem, hogy az arcul csapása volt a magyar állam tekintélyének s a ref. egyházak talán az egyházkerület tudta nélkül engedtek hallgatagon az erőszaknak

Felhívom azért az egyházkerület érdemes vezetőit, hogy ezen nagy fontosságú ügyet vizsgálta meg s ha másképen nem tudja, ugy az állam segítségét kérje ki hívei és a magyar állam polgárainak jogai megvédésére. Szereztesse nek vissza jogtalanul elszedett jogaink s mentessék meg, a mi még megmenthető.

Ezeket óhajtottam elmondani e lapok hasábjain, vajha gyöngye szavam nyomán többen hozzászólólanának e nagyfontosságú vallási és nemzeti ügyhez s fel tudnák ébreszteni a magyar nemzet közvéleményét idegenben is magyarnak maradni óhajtó véreink érdekében!

Uti naplóból.

Irta: *Király Béla.*

Leighton Buzzard 1899. február. E kedves kis angol város, mely London mellett fekszik, kellemes benyomást tesz a szemlélőre. Tiszta, szép rendezett utcái, vidám lakói, az utcán is rugó labdát játszó üde, piros gyermekek a Londonból jövő utast egészen felélénkítik. Már az első nap elhatároztam, hogy itt egyházi hangversenyt fogok adni. Elmentem a helyi angol egyház lelkészéhez. Nagy meglepetés várt itt reám. Csodálkozva néztem milyen fejedelmi pompával s kényelemmel van berendezve itt e kisvárosi papi lak. Már előzetesen bejelentettem látogatásomat a lelkésznel. Tehát már egészen barátságosan fogadott. Bemutatott nejeének s gyermekeinek is. A lelkész neje egy rendkívül művelt, finom lelkületű nő volt, a kivel felváltva beszélgettünk franczia angol s német nyelven. Az angol nők is, a hol alkalom nyílik, sietnek bemutatni iskolai tudományukat. Á lelkész tudomására adtam, hogy a helyi templom javára hangversenyt akarok rendezni s e végből kértem a templom helyiségét. Szívesen beleegyezett, sőt még azt is megígérte, hogy a St-albáni orgona művészt is meghívja a műsor kiegészítésére. A hangverseny idejét esti 6 órára szabtuk meg. Ez alkalomra kizárólag egyházi énekeket tanultam be. A

kitűzött időben a templom megtelt hívekkel. Házgazdám fia, egy gyári munkás is eljött. Fél hatkor jött ki a gyárból, de a fél óra épen elég volt az átöltözködésre. Az angol munkás nagy gondot fordít a külső megjelenésre. Minden nap este öltözködik, hogy e nyugalomra szánt estét tisztaságban s így boldog meglelégedésben tölthesse el. A kitűzött órában megkezdődött a hangverseny. Ezt megelőzőleg a lelkész egy megható imát mondott az ur asztala előtt. A mely után kijelentette, hogy Mister Király és Mister Morrison urak az egyház javára hangversenyt tartanak s kérte a megkezdést. Erre Morrison ur az orgona mellé lépett s megkezdé a 10 ezer forintos hatalmas hangu orgonán Bach egyik preludiumát játszani. Valóban bámulatba ejtett mesteri játék. Ujjai alatt a hatalmas hangszer eddig nem hallott hangokat tüntetett fel előttem. Nem tudtam, hogy min csudálkozom inkább, a játszó óriási technikáján, vagy a csodás alkotmányu orgonán, a mely egy katona zenekar erejével hangzott. Anglia túhaladott minket az orgona építés terén is. Hallottam szép orgona szót az előtt is Bécsben, Párisban, Münchenben de ilyet még soha sem. Igaz, hogy a mi orgonáink lágyság tekintetében talán szebben szólnak, de az erőt, a tökéletes hangot s a változatokat nézve ez az angol orgona felülmúlt minden eddig hallottat. Ezután én léptem az ur asztala előtt felállított emelvényre hegedümmel. Eljátszottam néhány erdélyi református zsoltárt, így: Te benned bízunk. Mint a szép hives patakra, Szűkölködünk nagy mértékben, Ne szálj perbe én velem, Nagy Isten téged imád című egyházi énekeket, mind kettős hangon s végeztem előadásomat: Erős várunk a mi Istenünk című énekkel. A hallgatóság néma áhitattal hallgatta az egész hangversenyt, a melynek címe ez volt „*Sacred concert*“ (Szent hangverseny) Az előadott darabok után nem volt taps. A helyhez illő komolyság pillanatig se sértetett meg. Erre roppantul vigyáz a művelt angol. A hangverseny után az egyházi egyezüst tálat hordott körül, jeléül annak, hogy csak ezüst pénz fogadtatik el. A gyűjtés 750 koronát eredményezett az egyház javára.

Végül a kijáratnál a lelkész rövid beszédben megköszönte szivességünket s meleg szóval búcsuzott el tőlünk.

Egyházi élet.

As udvarhelyi egyházmegyéből.

Az udvarhelyi egyházmegyei értekezlet etédi fiókköre a december elején történt szervezkedés után, f. h. 13-án tartotta első érdemleges közgyűlését az etédi ev. ref. egyházközség templomában.

Habár a hegyes völgyes vidék ritkán látott oly igazi telet, mint az idéni, úgy a környék, mint a helyi egyházközség gyülekezete, valóban virágvasárnapiban jelent meg. Mindenki a megsibbadt egyházi élet üde, megelevenítő tavaszi szellőjének közlégését érezte előre is. S csakugyan mindannyian megújult kedéllyel, meglelkesített szívvél távoztunk el a gyülekezés színhelyéről.

A kántor és a gyülekezet orgona által kísért buzgó éneke után, Bójthe Sándor, az évekre agg, de

lélekre ifju szolokmai lelkész emelkedett kathedrára s mondotta el lelkes és lelkesítő, megfelelően koncipiált alkalmi imádságát.

Ezután a megöszült pásztor helyét Orbán József siklói pap foglalta el s tartotta meg a hely, az idő és a célnak megfelelő, Ef. VI. 10–11. versre épített prédikációját. Megkapóan mutatott rá arra, hogy a sötétség és a világosság, a gonosz és a jó mint állott szemben egymással az idegen népek történetében, mint saját nemzetünk életében a nápolyi gályáknál, a kassai vértörvényszéknél, a mint áll szemben ma s melyek az eszközök, melyeknek felhasználásával a jó diadalmat arat. (t. i. igazmondás, igazság, hit, kérés, könyörgés stb.)

Majd Csia Kálmán helybeli lekipásztor értekezleti elnök nyitja meg a gyűlést. Bevilágítani a sötét éjszakába — úgymond — pislogó mécs is képes, de irányító fáklyát lobogtatni nappal megvilágítani a verőfényt: ez már emberfeletti dolog. Mégis helyzetére való tekintettel — saját felfogásában kell visszatükröztetni a körülményeket, melyek tömörülést parancsolnak. Ehhez képest rámutat a szíve szerelméért (evangélium) kiragadott gyermek (egyázunk) szegénységére s a fukar apára. Sem egyetemünk; sem méltó representantionk álladalmi ünnepeken s a törvényhozásnál! Az egyházak viszonzási törvényei itt-ott mindenütt alattomosan kijátszva. A belső élet pang.

Igy magunk vagyunk hibásak. A kathedra meg remeg a hatalomtól és a tömegtől; az orgona nem igaz szívből zengi a zsoltárt s ezer közül *ha* akad *egy* ki mint egyháztag, mint istenországának polgára hiven teljesíti kötelességét!! Itt a 12 óra. Vessük kezünket a munkára. Edzük meg egyen-egyen önmagunkat az ősök hitével, tetterejével és áldozatkészségével.

TÁRCA.

A hat heti oktatás.

1902. szept. 9 én betelik száz éve annak, hogy a bécsi udvarból rendelet jött, mely kötelezővé tette a hat heti oktatást, áttérések alkalmával. Az erdélyi református püspök nem léptette életbe e rendeletet, mert egyházi törvényeink nem hatalmazták föl, hogy ily fontos ügyben egymaga döntsön. Kiadta tehát e rendelet véleményezésre az egyházmegyéknek. Ezek közül való a deési egyházmegye kimerítő és részletező véleménye 1804. január 29-ről, mely éppen részletező voltánál fogva érdekes egyháztörténeti szempontból s érdemes arra, hogy legalább theologus ifjaink megismerkedjenek vele. — A fölterjesztés így szól:

Főtisztelendő püspök úr!

Méltó tisztelettel vettük főtisztelendő püspök úrnak, az elevesztett 1813-ik esztendőben novembernek 19 ik napján Nagy-Enyeden költ levelit és kegyelmes fejedelmünknek a mellé foglalt 1802-ben szeptembernek 9-ik napján Bécsben költ, és a 9417 számmal megjegyzett udvari decretumát, azon intimátummal: hogy mivel semmi nagy momentumu dolgokban egyházi törvényeink nevezetesen a 91-dik canon tartása szerint csupán csak egyedül maga tetszéséből egyházi kerületeinknek és azoknak előljáróinknak hírek s meg egyezések nélkül nem határozhat: azért ezen k. decretumba befoglalt tárgyakban vallásunk principiumaival,

Fogjunk kezét ezután, mert cseppekből áll a tenger, porszemekből a sz. kla. stb. stb.

Ezek után elnök által előterjesztett tisztii és választmányi tagok megerősítetnek s a jövő gyűlés helyének és idejének megállapításával megbizatnak. Tekintettel a kritikus hidegre s az idő előhaladottságára, elnök gyűlést azon óhajttással zárja be, hogy bárhol lesz a programm folytatása minden jelenlevőnek része legyen benne.

Az etédi ev. ref. egyházközség január 12 én, a községi iskola nagytermében, tartott első „egyházi estélyé“-t. Megnyitójában Csia Kálmán ref. pap. a kathedráról nem terjeszthető vallásos ismeretek gyarapítását, a papnak leereszkedő közvetlenségét, a hallgatók magába szállását, a vallásos igazságban vetett hit többek által való és így eredményteljesebb hirdetését s mindezek alapján a vallásos belső-külső élet növekedését hangsúlyozta, mint az estélyek indokát és célját.

Ezután dr. Moor Emil körorvos tartotta meg felolvasását „A patens korá“-ról. Révész Imre féle vonatkozó relikviák céltudatos feldolgozásával. Megkapó, egységes képet vázolt, alapos vonásokkal a haldokló kor küzködő embereiről.

Rozsondai István kántor tanító a »Vén harangozó«-t szavaltta el hatásteljesen.

Majd Bakó Dániel igazgató ismertette a bevett vallásfelekezetek »Vagyonai ügyei«-t, rámutatva egyházunk áldozatkészséget követelő állapotára.

Közbe zsoltárokat és dicséreteket énekelt a gyülekezet. Várva-várják az estélyek ismétlését.

A begyűlt fillérekből lelkész a presbyterium előleges tájékoztásával már a *Koszoru* 70 drb. ját beszerezte.

Leveleső.

és országunk törvényeivel megegyezőleg tennők meg vélekedésünket. Mely felséges királyi rendelésnek három pontjai vannak:

1. Hogy a r. catholica vallásról recepta vallásra által állani kívánók hat heti instructiot kiállani kötelesek legyenek.

2. Hogy a r. catholica valláson lévő személyek kel házassági élésre lépni kívánó más recepta vallásokon lévő személyeket csak r. catholicus papok és plébánusok eskethessék egybe.

3. Hogy a r. catholica valláson, és más recepta vallásokon lévő személyek között fenn forgó házasságbeli egyenetlenségek és vallásbeli perek a r. catholicum pápi forumok ellátásának vettessenek alája.

Azon fiúi bizodalomból, mellyel kegyelmes fejedelmünk ő felségének a megsértett jussok orvoslásokra törekedő atyai szíve aránt viseltettünk és oly erős hiedelem alatt, hogy valahányszor a megsértetteknek orvosoltatásokért könyörgünk mindannyiszor újabb s csalhatatlanabb zálogját adjuk az ő felségéhez tartozó hívségünknek, kötelességünknek ismerjük megvallani, hogy mi a fenn tisztelt felséges rendelésnek mindenik pontjában sérelmeket látunk, melyeken mély s édes alázatossággal, de egyszersmind fiúi bizodalommal e következőkben felfedezni bátorkodunk.

A mi fenn tisztelt k. decretumnak első pontját illeti, mely szerint a r. catholica vallásról más recepta vallásokra által állani kívánók, hat heti instructio kiállítására köteleztettünk, e következőket jegyezzük meg.

a) Helvetica confessionunk a 18-ik részben eképen kötelezi a lelki tanítókat a híveknek tanításokra: Mi-

nistrorum est docere imperitos, hortari item et urgere ad progrediendum in via Domini cessantes aut etiam tardius procedentes, consolari et confirmare pusillanimes corripere peccantes, revocare in viam errantes, lapsos erigere, scelera et sceleratos prudenter et graviter increpare. Éppen ehhez hasonlólag tanít a róm. catholica vallás symbolicus könyve. Acta concilii Tridentini sessione 5 in his verbis: Archi presbyteri quoque etiam plebani, et quicumque parochiales curam animarum habentes ecclesias quocumque modo obtinentes per se. vel per alios idoneos si legitime impediti fuerint, diebus saltem dominicis et festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua et earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo, ea quae omnibus scire necessarium est ad salutem, annuntians etiam brevitate et facilitate sermonis vitia, quae eos declinare et virtutes, quas sectari oporteat, ut poenam aeternam evadere, et coelestem gloriam consequi possint Ezekből világosan megtetszik, hogy valamint a r. catholica, úgy a reformata vallásnak is hitbéli ágazatai azt kívánják, hogy a gyülekezetek taníttassanak az evangelium hirdetések; e végre állított fel az egyházi szolgálat. Ezen a módon, hogy taníttassanak az emberek a keresztyén vallásra, hogy gyermekségüktől fogva csepegtessék szíveikbe az igazságnak szeretete és hogy serkentessenek a kegyességre azt mindenik vallásnak principiumaival egyaránt kívánják, de azt, hogy a kik adultae aetatis emberek és már vették ezen institutumot keresztyéni szabadságok szerént, melyről ezt mondja Sz. Pál apostol: Mindencket megpróbáltatók és a mi jó azt megtartsátok 1 Thessalon. 5. 21. más valláson kívánják lelkek nyugodalmát keresni, azok mégis hat heti instructiora szoríttassanak, az alatt munkájoktól elvonattassanak, élelmek keresésében s a fejedelem szolgálatában megakadályoztassanak, azt a r. catholica vallás dogmái teljességgel nem kívánják a Tridentinum concilium pedig, mely a r. catholica anyaszentegyház hitbéli alkotmányának fundamentumát efféléről sohult még csak nem is emlékezik teljességgel; következés szerént nem lehet méltán mondani, hogy a hat heti instructióval való terheltetését a r. catholica vallás principiumai kívánják: mivel azok a mint a tridentinum concilium által megállítottak és elintéztettek máj napig is változás nélkül azon állapotban hagytak; ezen concilium végzése pedig semmi effélét nem kívánják.

b) Fundamentális törvényünk világosan meghatározta, hogy kinek-kinek teljes szabadságába légyen vallását változtatni minden hat heti instructio kiállása nélkül, az Appr. törvény 1. R. 5. Tit. 4-ik Art. ezen szavaiban: Ha akarja religióját változtatni, szabadságban léssen; és ezen szabadság csak azon esetben függesztetik fel az irt törvényben midőn valaki büntetést érdemlő cselekedeteiért törvényesen megszólított és akkor nem is az általálhatásnak jussára nézve, hanem azon személyre nézve és csak addig, míg ott, a hol kezdődött, lefoly peres ügye. Ezen fundamentális nemzeti törvényünk soha semmi más törvény által se nem módosítottatván, sem pedig el nem töröltetvén közönségesen mindeneket kötelező ereje kétségbe nem hoztathatik.

c) A fenn tisztelt k. rendelés néhai dicsőségesen uralkodott második József császár tolerantiale decretumán fundáltatik, a mely inkább más örökös tartományaira, mint ezen a mi Erdélyországunkra czélozott és hazánknak a vallás dolgában hozott municipalis törvényeit a magok valóságokban és erejükben egészen meghagyta, a mint azon t. decretumnak ezen szavaiól világos: Regiae sollicitudini nostrae quoad charum nobis M. Transilvaniae Principatum per leges illius provinciae municipales, atque gloriosae memoriae praedecessorum nostrorum diplomate iam subventum, religionumque ibidem receptorum libertati consultum habetur; nosque leges, et constitutiones illas porro

etiam in vigore relinquendas volumus. Mely tolerantiale decretumát néhai 2-ik Józsefnek. midőn némelyek vallásunk rövidségére magyaráznák. mintha az azon decretum által csak tolerata volna, 1783-ban augusztus 20-ik napján költ kegyelmes udvari rescriptuma által ilyen kinyilatkoztatást tenni méltóztatott: Helveticae confessioni addictos plenam fidem habere volumus, religionem ipsorum per nos in ductu legum pro recepta omnino non pro tolerata solum modo considerari. De tegyük fel, hogy azon tisztelt tolerantiale decretum hazánknak a protestáns vallásoknak tökéletes szabadságokat a törvény ellenre regulázta és szorosabb határok közé rekesztelte volna is (mely mindazon által a mint a feljebbiekből világos, az ő felsége czéljával ellenkezett) mindazonáltal a mostan dicsőségesen uralkodó 2 ik Ferencz császárunk az 1791-ik beli 53-ik diaetalis articulusban azon tolerantiale decretumnak valamint minden más törvény utján kívül költ rendelkezések is minden kötelező erejüket elvette. sőt azokat per expressum tollálta is ezen szavaiban: Quatuor receptae religiones vigore legum pariarum et benigno diplomate Leopoldino firmatorum inaequalitate iurium et libertatum non obstantibus in contrarium editis ordinationibus porro etiam conservabuntur.

d.) Kétségbe hozhatatlan igazság az, hogy hazánknak politica existentiája azon egyezés szerént is, mely mellett Erdély magát a felséges ausztriai ház királyi pálcája alá adta, és a melyet az úgynevezett Leopoldinum diplomájában mostan dicsőségesen uralkodó fejedelmünk is uralkodásának kezdetén az 1791-ik beli 2 ik articulusban megerősíteni méltóztatott, változhatatlan fundamentumán áll, melyet tésznek a három nemzetek és négy bevett vallásoknak mindenekben egyenlő jussaik; következés szerént azon egyenlőség mind fundamentális törvény és mind a haza politica existentiájának egyik essentialis constitutivuma a tisztelt rendelkezésnek, vagy egyéb ujjításoknak tárgya nem lehet az egész politicum sistemanak convulsioja nélkül; és hogy ezen négy recepta vallásoknak egyenlő jussaikban soha semmi változtatás netétezhessék világon meghatározottat a Leopoldinum diplomának első pontja alatt ezekben: *In causa quatuor receptorum Religionum nihil alterabitur contradictionibus quibuscumque sive sacri; sive profani ordinis nihil unquam in contrarium valentibus.* Már pedig sem akkor, sem azelőtt, ezen hazában még csak híre se volt soha a hat heti instructio; következés szerént a tisztelt rendelés világosan ellenére vagyon a Leopoldinum diplomának.

e.) Csalhatatlanul igen káros következtetéseket vonna maga után a hat heti instructiot parancsoló rendelkezésnek gyakorlásba leendő vétele az igazgatásra nézve: ugyanis az abból folyó differentiák ezer alkalmatlanságokat szülnének a fejedelem drága idejének: és alatta valói boldogságok körül való szorgalmatoskodásnak elfoglalására. Maga néhai 2-ik József császár méltóztatott a hat heti instructio alkalmatlanságait megismerni 1783-ban november 26-kán költ udvari rescriptumában a 3-ik pont alatt a következőkben: *Religionis quoque negotium multis obnoxium est correctionibus presentique indiget medela quin et ipsa lex sex hebdomadarum instructio, quam a r. catholica religione deficere volentes subire debent multis subest injurationibus, et effugus eandem acatholicis penitus impedire et irritam reddere, catholicis vero de die in diem protrahere volentibus.*

f) Minden hazai törvényeink megerősítették a négy recepta Religiok egyenlő jussaikat és tökéletes szabadságokat, nevezetesen pedig az 1791-ik beli 23 ik articulus annyira, hogy hazánk constitutiojának értelme s ereje mellett egyik is dominans vallásnak nem tartathatik és magának a többek felett semmi felsőbbiséget s elsőbbséget nem tulajdoníthat. Nem volna pedig tö-

kéletes vallásosbéli szabadság és egyenlőség s hiában valók lennének az aránt való törvények, ha a r. catholica religióról más recepta religiora által állani kívánó személyek hat heti instructiót kiállani tartoznának és ha azt a nélkül cselekszik pártolónak tartatnak és azokkal együtt a kik bé veszik büntetés alá rekesztetnek, ellenben a r. catholica hitre állani kívánók azt hat heti instructio és minden legkisebb gátolás nélkül megcselekedhetik. Azon tekintetre pedig, hogy a hat heti instructio az embereknek a vallás változtatásában való levitásoknak megzabolázására talán hasznos és szükséges volna kettőt lehet megmondani, egy felől ha ezen célra szükséges volna is a hat heti instructio; ugvis annak költsönösnek kellene lenni mindenik recepta vallások között; de más felől eléggé provideált országunk törvénye az Apr. törvény 1. R. 5. Tit 4-ik artban az olyanok ellen, a kik vallásokat valamely hibájokat követhető büntetés elkerülhetésének reménye alatt és így világi tekintetből kívánnák változtatni, midőn az olyanoknak bévételektől akár mely vallásu papok hivatalok és becsületek elvesztésének fenytéke alatt tiltatnak.

g) Káros lenne a hat heti instructio gyakorlásba lce dő vétele a polgári társaságnak és annak tagjainak boldogságokra nézve is. Ugyanis a polgári társaság boldogságát eszközi a belső csendesség, a c-sendességet az egység látták ezt a magyarországi statusok és néhai 2-ik Leopold is, midőn az 1790-ben tartott Dieta in articulo de negotio Religionis azt mondják, hogy az országnak egyedül ennél fogva remélhető boldogsága. Már pedig a hat heti instructio sok egyenetlenségnek, versengésnek, ellenkezéseknek és viszályoknak materiája, a mint ezt maga n. 2-ik József császár is megemerte, az E betű alatt illetett szavaiban: az elien kezések pedig hidegséget, a hidegség szeretetlenséget, a szeretetlenség könnyen gyűlölséget szül, a gyűlölség végre a hazafiak között minden rosznak kútfeje. Való jában teljesek a régibb levelestárok az egyik vallás által a másik felett kívánt elsőbbségről eredett egyenetlenségek nyomával és a régiség hamvaiban is füstölögnek szó...oru áldozatai az eféle viszálykodásnak. Kinek nem verzik a szive, ha az emberiségnek érzékenysége egészen kinem aludt benne, azoknak az öldökléseknek csak emlékezetekre is, melyek a vallásbéli villogásokból eredtenek eleitől fogva és a melyek a földet sokszor vérözönnel borították? De ha hazánknak és annak polgárainak boldogságok oképen veszedelembe forog sőt el is enyészik a vallásbéli viszálykodások miatt, ebből szükséges képpen következik az is, hogy a fejedelemnek java is nem eszközölthetik illendő képpen: mert valamint függ a haza boldogsága a belső csendességtől és egységtől, úgy függ fejedelem java is a haza boldogságától, melyeket egymástól elválasztani nem lehet.

Melyek szerint, minthogy a Hat heti instructiót a r. catholica va lás dogmái nem kívánják e mellett nem csak sok versengéseknek fundamentuma, hanem világos törvényeinkkel is ellenkezik: igazságosnak és a polgári társaság boldogságára nézve hasznosnak látjuk a mellett maradni, hogy ki ki lelke nyugodalmát azon vallásban keresse és találja fel, a melyikbe tetszik; elégséges cinosura lévén a vallásokat változtatni kívánókra nézve az említett Apr. törvény első része 5 ik Tit. 4 ik art.-ának világos határozása mely szerint a mely pap valamely világi okból vallását változtatni kívánó személyt bévenne, hivatalának és becsületének elvesztésével büntetessék.

(Folytatjuk)

Közlő: *Dr. Török István.*

Irodalom.

A „Magyar Szó“ a protestantismus érdekeit védő napi lap. Hogy mily önzetlenül szolgálja a lap ennek érdekeit, arra nézve elég az általa elért eredményekre hivatkoznunk. A protestáns papság méltá-

nyolja ezt s impozáns számmal csoportosult a kibontott zászló köré, támogatva a lapot anyagilag, erkölcsileg. A teljes erkölcsi siker érdekében azonban feltétlenül szükséges, hogy ne csak maguk lelkipásztoraink támogassák a *Magyar Szót*, de hassanak oda, hogy hiveik is tegyék azt. Ha minden egyházközségben az egyház érdekeit igazán szolgáló lelkipásztor csak 2—3 esetben jár is el eredményesen, úgy hozzá járul ahhoz, hogy a „Magyar Szó“ a teljes siker reményével folytathassa az ultramontánizmus ellen és a magyar sovinizmus érdekében megkezdett küzdelmét. A „Magyar Szó“ előfizetési ára protestáns lelkészek és tanférfiak számára évi 20 korona, másoknak évi 28 korona Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. Sarkantyns u 3.

Megjelent a *Vasárnap* száma Nagy Károly theol. tanár szerkesztésében Megszivleendő vezércikke szegényügyről szól. Költeményei Szabolcska Mihálytól és Ravasz Lászlótól. Az özvegy asszony című cikket G. Diószeghy Mór lelkész társunk lapunkból is ismert tollú író írta. A lapban egy felséges képet is találunk: „Jöjjetek én hozzám, kik megfáradtatok és megterheltetek“ (Mat. XI 28), melyhez szép szöveget írt a szerkesztő. Krónikái, vegyes hírei egyaránt érdekesek.

„Bérek között“ című erskötetem február elején fog a könyvpiacra megjelenni. Miután erre az időre a nyomtatandó példányok száma felől okvetlenül tájékozást kell szereznem, ez úton is felhívom mindazokat, a kik a könyvemre gyűjtőleveket kaptak, hogy azokat február 10-ig címemre visszaküldeni sziveskedjenek. Ugyancsak alábbi címre küldendők az előfizetési pengék is. Füszött példány 2 korona. Tisztelettel: H. Szántó István Emke-tanító Magyar Nagy Somboron.

Közérdekű üzenetek.

M. O. Kolozsvár. Kérdése sokkal fontosabb és mélyrehatóbb megvilágítást igényel, minthogy arra helyen teljes mértékben kiterjeszkedhetnénk, de az egyetemes zsinat közeledtére tekintettel magunk részéről is szükségesnek látjuk e kérdés beható pertraktálását, mert bizonyosak vagyunk felőle, hogy képviselői alapon fejlesztett alkotmányunk és egyház-szervezetünk ismét vita tárgya lesz a zsinaton. Módját fogjuk ejteni ezért annak, hogy sokoldalú kérdésének különféle ágaira, rendre rendre, elmondjuk véleményünket, előre is jelezvén, hogy az ellenvélemények közzétételére is nyitva állnak e lap hasábjai.

P. K. Déva. Nem osztjuk mindenben véleményét. Nézetünk szerint a református püspököket is épűgy megilleté a »méltóságos« cím, mint a katolikusokat, még főrendiházi tagságuk előtt is, mert bár az állami schematicismus rangfokozati táblázataiba beosztva nincsenek is, mindazonáltal a felekezetek egyenjogúságának törvényes megállapítása óta állásuk közjogi jelentősége, súly; és rangja a róm. katolikusokéval mindenben azonos. Az egyházi hivatalos stylusban használt másnemű címzéseket sem lehet arisztokratikus jellegűeknek itélni, egyszerűen régi formák ezek, melyeket a konzervatív természetű egyház máig megtartott és speciális egyházi formákká alakított az által, hogy az illő cím használata mellett a keresztyénség legfőbb elvét: testvéri szeretetet is beillesztette irmodorába, atyafinak, testvérnek nevezve a címzettet. Nem elég demokratikus és emellett egyházián szép megszólítás ez: „Kegyelmes Atyánkfia!“ Igaz, hogy a képviselőház is csak „tekintetes“ hivatalosan, de azért nem ajánljuk, hogy valamelyik képviselőt így szólítsa meg, mert bizonyára megnehezítelne érte, míg a mélt. tiszt. és tek. kollégiumi előljáróság minden egyes tagja megelégszik az összesített címből őt megillető titulussal. Inkább maradjunk meg tehát a megtisztelő régi címzések mellett, mintsem elrontsuk hivatalos irmodorunkat a franciákat majmoló, valójában pedig zsidós, kereskedői nyelv kiállhatatlan és bántó „Ön“-jével és főként »Magá« jával.

N. A. M.-Ugra. Azok a lelkészek, kik a múlt évben évnegyedi részletekben vették föl kongruájukat, a múlt év utolsó negyedére eső részletet is, az eredeti útalványozásnak megfelelő összegben vehetik föl, mert a kiegyenlítések csak 1901 től kezdve fognak elszámoltatni. A nyugtáktéhatát fölküldendők.

E. K. Almás Tényleg való. Az ig.-tanács többé nem folyósít fizetés-előleget az állami kiegészítési összegek terhére, mert ez csak szolgálati idejére illeti a lelkészt és így teljes biztosítékot nem képez.

H. S. Bonyha. Véglegesen 360 kor. 55 fillérben van kiegészítése megállapítva és ez az összeg többé változás alá nem kerül.

A kultur szövetkezet iránti érdeklődését, a szervező bizottság ez uton is köszöni.

Különféle rovat.

Főtiszt. és mélt. Dr. Bartók György erdélyi ev. ref. egyházkerületünk szeretve tisztelt püspöke, a Bethlen Gábor fejedelem szobrára 200 koronát adományozott. Ime a példa!

Főgondnoki beiktatás. A kolozsvári egyház község új főgondnokait báró Zeyk Józsefet és Ince Jenő. kir. ít. táblai bírót febr. 10-én fogják diszes hivatalukba ünnepélyesen beiktatni.

Dr. Robertson, a Kanada nyugoti részében élő ref. missiói egyházak superintendense a budapesti scót missió egyik lelkészének *Websternek* kíséretében f. hó 25-én meglátogatta theol. fakultásunkat s dísztermünkben főtiszt. püspök Úr, a tanári kar s az ifjuság jelenlétében előadást tartott a kanadai viszonyokról. Érdekes följegyeznünk, hogy Kanadában, hol különben a református elem dominál, több ezer református magyar is lakik s éppen ezek számára óhajtaná magyar nyelvű lelkészeket kapni. A derék öreg kalvinista apostol az ő komoly és nyájas és buzgó egyéniségével mindenkire mély hatást tett; küldetése azonban realis eredménnyel alig fog jární, hiszen magunk is lelkipásztorok hiányát érezzük.

A kongrua. A *Szabad Sajtó* 1901. jan. 21-iki számában ír a kongruáról. Kivonatban közöljük. »A kongrua mézes madzag lett, melylyel a szegény prot. papokat orruknál fogva czibálják. A kongrua nem a felebaráti szeretetnek megnyilatkozása, nem a szegénység eltüntetése, hanem uzsorás emberhez illő hitelművelet. Ha nem az volna, kifizethette volna az állam azt a néhány százezer forintot. A prot. papok olcsó hitegetésnél egyebet alig kaptak. Mert a jelen évre szóló kongruát is kikellert volna utalványozni De még a két év előtől is van. Mikor fogják kifizetni? A választások után, miután a papok szavaztak a kormányra. A ki pedig ellenzéki képviselőjelöltre szavaz. kérje kongruáját az ellenzéki bukott jelöltől. A kongrua olyan mézes madzag, melylyel a prot. papokat azon urnához lehet orruknál fogva vezetni, a melyhez a kormány akarja. Annak a Széll Kálmánnak, a ki a Strossmayerek és Majláthok működését csendes nézi, s elnézi, hogy a rekatholizáció az állami anyakönyvvezetők közreműködésével történik, nem engedhetjük, hogy a kongruát a választások után fizesék. Azért követeljük a kongruának a választások előtt való kifizetését, hogy a prot. papok minden kényszerítés nélkül gyakorolhassák politikai jogaikat és ne kényszerítse az ultramontán szellemű kormányelnök a prot. papokat, hogy ultramontán jelöltekre szavazzanak.« A *Szabad Sajtó* e szavai: kemény beszéd. Igazságos-e? Hogy e kérdésre megfelelünk, még egy kevés időt el kell várunk.

Kongrua-bizottsági gyűlés. A múlt év április havában tartott ref. konventi gyűlés 68. és 72. számú határozata értelmében az ev. ref. lelkész jövedelmi kiegészítés ügykezelésére vonatkozó javaslat készítésével megbízott szűkebb körű választmány tagjait Kun Bertalan tiszáninneri ev. ref. püspök s kon-

venti egyházi elnök f. évi február hó 4-ére Budapestre hívta össze. Ez alkalommal kerül elintézésre a m. kir. kultuszminiszterium által a magyarországi 5 ev. ref. e kerület részére már kiutalt 23000 korona káplántartási általány felosztása.

Adomány a Bethlen-szoborra. Kemény Kálmán báró valóságos belső titkos tanácsos, a főrendiház alelnöke, feleségével, Bánffy Polixena bárónővel együtt négyszáz koronát küldött a Bethlen-szoboralap javára. Levelében, a melylyel adományát kísérte, a többek közt ezt írta Kemény Kálmán báró: A legnemzetibb uralkodó, Erdély nagy fejedelme, Bethlen Gábor dicső emlékére Nagy-Enyeden állítandó szobor fogja hirdetni az igaz magyar hazafiságot, buzdítva nemzetünk minden fiát a nemes példa követésére.

A sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-mikókollegium *Bodor Domokos* rendes tanár 25 éves tanári működésének emlékére folyó évi február hó 3-án d. e. 10 órakor az intézet dísztermében ünnepléy rendez. Mi is üdvözlötünket küldjük.

Theologusok nagygyűlése. A magyarországi összes protestáns theol. akadémiák ifjusági küldöttsége Budapesten fog egybegyűlni február hónapja 11—12. napjain.

Népámitás. A *Szent Antal kultusz Kolozsvártt.* A Kolozsvártt megjelenő »Ujság« január 27. számában ír e címen a Szent Antal kultuszról. Röviden közöljük mi is.

„A kuruzslókat börtönbe kísérik, pedig ezek nem mételezik annyira a népet, mint azok a *Népiratkák*, melyek Pádúai Szent Antal csodáival foglalkoznak. Az idézeteket két iratkából vettük. Az egyik: Pádúai Szent Antal. Imakönyv, a nagy csodatevő szent tiszteletére. Szerkesztette P. Soós István kármelita rendi áldozó pap. A másik: Pádúai Szent Antal élete. A nép számára írta Bohmert N. András. Azt mondják ez iratok, ha elvesztettünk valamit, mellőzhetjük a csendőrséget, rendőrséget, mert szent Antal, ha nem is ingyen, de biztosan a kezünkbe adja, a mit elvesztettünk. Csak ezt az imádságot kell mondani 9 kedden: Pádúai Szent Antal! Az úr kegyelme minden bajban biztos segítővé tett. s különösen az ellopott, vagy elveszett tárgyak megtérítőjévé... Ajánlom védelmedbe a tárgyat, a melyet elvesztettem, kérlek hozd vissza nekem Amen. Lelki, testi javakat is lehet kérni tőle. Azért aztán ígérni kell kenyeret vagy pénzt a szegények számára. E kérését levélbe is foglalhatja, s a gyűjtő szekrénybe helyezheti. Tudott beszélni ő halakkal is. Piciny szájacskájukat tátogatták, így mutatták, hogy beszédét megértették. — Halottidéző is volt ő. Apját ugyanis gyilkossággal vádolták. Kihívta a bírakat a meggyilkolt sirjához és így szólt: Az úr nevében felszólítlak, hogy nyilatkozzál, hogy Bulloens Márton volt a gyilkosod? Tompa siri hang azt felelte, hogy nem. — Halottakat is támasztott. Testvérének, Feliciának, az öt éves Aparicio nevű fiát, a hozzája intézett imádságra feltámasztotta. — Aztán meg ügyes kézműves is volt. Toulonban lakott Buffier Lujza kisasszony. Üzletét nem tudta kinyitni, mert a zár elromlott. Lakatost hívatott. Nem ért semmit. Ekkor Lujza asszony fogadást tett, hogy, ha sikerül feltörés nélkül felnyitni az ajtót, Szent Antal tiszteletére kenyeret ad a szegényeknek. A fogadás után újból próbát tett a lakatos, s ime felnyilt.«

Ilyen s hasonló más kultusaival a klerikális nemcsak a felvilágosultságnak, de Jézus vallásának is ellensége s ellensége ennél fogva az emberiség összes magasabb érdekeinek. Üdvözöljük az »Ujság«-ot, hogy az ily dolgokat szóvá teszi. Az »Ujság«, mindinkább bebizonyul, mélyebben fogja fel hivatását, mint a legtöbb politikai lap s magasabb értelemben folytat politikát is, midőn a néplélek egészségessége fölött örökdi.

Vettük a debreceni ev. ref. főiskola akadémiái szakainak az 1900—1901 iskolai év második felére vonatkozó tanrendjét s látjuk benne a theologiai, a jog

és államtudományi és a bölcsészeti szak, ha nem is kimerítő, de minden esetre tartalmas képviselést. Akad. igazgató: dr. Bartha Béla. Theol. akad. dékán: Eröss Lajos. A jogakadémia dékánja: dr. Kérészy Zoltán.

A debreceni kollegium újabb alapítványai.

A múlt évben elhalt Kövesdi János, debreceni polgár 20.000 korona alapítványt tett a kollegiumi énekkarnak. 14.000 korona kamatainak egyhete részé az énektanár jutalma; ötödét részéből évenként országos pályázatot kell hirdetni. Egyik évben világi dalra, a másikkban templomi, a harmadikban temetési éneke. A hetedrész kamatot kapják a bírálók. Hatezer korona kamatját az énekkar tagjai közt osztják ki. Ugyancsak Kövesdi 100.000 koronát hagyott a debreceni református egyetemen létesítendő új jogi tanszékre. Márk Andre, ügyvédi kamarai elnök, egyházkerületi és kollegiumi ügyész és neje Lengyel Emilia 20.000 koronás alapítványt tettek egy közigazgatási jogi tanszékre. Az alapítványokat addig kell kamatoztatni, míg jövedelmük tanszékek fenntartását fogja fedezni.

A revidált ótestamentum átnézése. Az angol biblia terjesztő társaság megbízásából Szász Károly, dunamelléki püspök bizottságot hívott össze, hogy az átnézett ótestamentumot még egyszer átnézzék és hiányait pótolják. Elnök Szász Károly. A bizottság tagjai: Radácsi György, dr. Kecskeméthy István, Petri Elek, Dicsőfi József, Venetianer Sándor, Hamar István. A bizottság február közepén gyűl egybe, Budapesten.

Egy pápai pap. Az olasz királyt Bresci meggyilkolta. A nemesen érző emboriségét meghatotta a király szomorú sorsa. Csak egy olasz róm kath papban ébredt fel a gonosz lélek, s imádkoztatta híveit Bresciért, mert egy gonosztevőtől szabadította meg a világot. Ime az ultramontán typos a vallás, erkölcs, az állami és társadalmi rend szolgálatában.

Mit kívánának a spanyol klerikálisok? Ne legyen más hit, csak róm. kath. A ki más hitet vall, kényszer-munka, vagy börtön legyen a sorsa. A ki az egyház tekintélye ellen ír, pénzbüztetéssel sújtsák, vagy börtönbe vessék, nagy javaikat elvegyék. A spiritalizmus hirdetőit halállal, vagy életfogytiglan való börtönnel büntessék. A ki hőjti napokban húst árul, vagyonvesztéssel büntessék. A hitnyomozó törvényszéket minden kiváltságával vissza kell állítani. — Ime, az Isten dicsőségét, a Krisztus békeességét hirdető, egyedül idvezítő egyház áldásthozó hajtásai! Az ilyen egyház ajkaira veheti még azt, *hogy Jézus neve dicsérettessék?*

Kiadóhivatali üzenet.

Mocs István Nagy Albert aának. A küldött pénzt következőleg számoltuk el. Előfizetési hátralék törlesztés 1893, 1899 és 1900 évekre = 30 korona. A folyó 1901 évre = 8 korona. Az 1898 évet megelőző előfizetési díjak nem minket illetnek. Így a folyó évre még két korona fizetendő.

Hivatalos rész.

320—1901.

KÖRLEVÉL

Valamennyi egyházmegye Nagytiszteletű esperesének, püspöki vizsgálat alatt álló egyház tiszteletes t. tanácsának s ev. ref. kollegium méltóságos t. Elöljáróságának.

A múlt évben tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyve kellő számu példányban a fentti címeknek megküldetvén, felkérjük az érdekelteket, hogy az alábbi kimutatásban feltüntetett példányok után darabonként 3 koronát számítva az ott kitüntetett összegeket legkésőbb folyó évi április 1-ig egyházkerületünk kebléi pénztárába mulhatatlanul befizetni sziveskedjenek, megjegyezletvén, hogy az egyházmegyei levéltárak számára ezen kívül még egy ingyenes példány is küldetett.

Kimutatás a közgyűlési jegyzőkönyvek kiosztásáról.

1. Vajdahunyadi ehmekek	27 péld.	81 kor.
2. Gyulafehérvári	12	36
3. Nagyenyedi	32	96
4. K.-Kalotai	39	117
5. Sz.-Szolnoki	62	186
6. Deési	25	75
7. Széki	34	102
8. Nagy-Sajói	13	39
9. Görgényi	33	99
10. Marosi	62	186
11. Küküllői	35	105
12. Nagyszebeni	13	39
13. Udvarhelyi	50	150
14. Sepsi	36	108
15. Orbai	11	33
16. Erdővidéki	14	42
17. Kézdi	12	36
18. Romániai	—	—
19. Kolozsvári 2 s a többi püspöki vizsgálat alatt álló egyháznak		
1—1 összesen	10	30
20. A hét kollegiumnak 1—1 összesen	8	24
	Összesen: 528 péld. 1584 kor.	

Kolozsvártt, 1901. január 23-án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Maksay János,
titkár-h.

163.—1901. PÁLYÁZAAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebeleztet *damo-jákotelki* IV. oszt. *papi* állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom Lakás, kerttel és gazdasági melléképületekkel. fizetés 1200 korona — melyből 760 kor. 90 fillér állami kiegészítés, a többi az egyház tagjaitól bejövendő készpénz kepe, és can portió hivatalosan felszámított értéke.

Pályázati határidő 1901. február 26-a. Folyamodványok, nt Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvártt, 1901. Január hó 23-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

KÉRELEM.

»Az orsz. ref. lelkeszi özvegy-árva gyámintézet végrehajtó bizottsága nevében tisztelettel kérem a nagytiszt. Esperes urakat, hogy az 1901. évi gyámintézeti kimutatás összeállításával sziveskedjenek várni, a míg az egyet. konvent a kongrua-segélyek megadóztatása tárgyában határoz.

Budapest, 1901. január 24-én.

Petri Elek,
biz. előadó

285—1901

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye lelkipásztoraihoz.

Hivatali elődöm 406—1900. szám alatti körlevelében értesítést küldött volt szét, hogy mindazon egyházak, hol gyümölcsözés végett elhelyezett tőkék vannak, a mennyiben az 1875. évi XXII. t. c. 2. § értelmében a tőkekamatadómentességre igényt tartanak, folyamodásukat, az akkor közölt minta szerint, — *minden év január végéig* terjessék be a kir. pénzügyigazgatósághoz.

Ezen tőkekamatadómentes tőkék kimutatása a záros határidőig oly szörványosan érkezett be, hogy félek lelkesztársaim megfedekeztek róla. Én a felelősséget a mulasztásokkal szemben a mulasztókra háritom. S általában figyelmeztetem, hogy az ilyen több évekre szóló utasítást, rendeletet nyilvántartani és pontosan betartani sziveskedjenek, a rendeletnek minden további megisméltése nélkül.

Gernyeszeg, 1901. jan. 29 *Csekme Ferencz,*
görgényi esperes.